İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI ve EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

AİLEDEKİ DEĞER KAVRAMININ FARKLI KUŞAKLARDAKİ ANLAMI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA

Yüksek Lisans Tezi

Melike Kıroğlu

İstanbul 2024

İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

AİLEDEKİ DEĞER KAVRAMININ FARKLI KUŞAKLARDAKİ ANLAMI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA

Yüksek Lisans Tezi

Melike Kıroğlu

Danışman: Doç.Dr. Hanifi Parlar

İstanbul 2024

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırlamış olduğum yüksek lisans tezi özgün bir çalışma olup YÖK ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesi'nin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Melike Kıroğlu

ÖZ

AİLEDEKİ DEĞER KAVRAMININ FARKLI KUŞAKLARDAKİ ANLAMI ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA: NİTEL BİR ÇALIŞMA

Araştırmanın amacı, bir toplumu anlamak ve tanımlandırnak için o toplumu oluşturan bireylerin ve toplumsal normları oluşturan "değer" kavramının bilinmesi gerekmektedir. Bu çalışma ile kuşakların değer önceliklerini incelemesine yönlendirilmiştir. Çalışmanın konusu Türkiye'de kuşaklar arası değer kavramı ve değişime etki eden süreçlerin nesiller arası incelenmesidir. Aile, değerelerin içselleştirimesinde, çocukların bu kavramlar üzerine yetiştirilmesinde, değer eğitimide önemli rollere sahiptir. Çocuk ilk sosyal çevresi olan aile ile çocuğun hayata dair ilk eğitimi burada başlamaktadır. Aile değerlerin aktarılması ve yaşatılması konusunda en etkili etmendir. Ebeveyn ve çocuk arasında ortaya çıkan problemler ve iletişim eksikliği değer yargıların değişime uğradığını ve bununla birlikte kuşak çatışmlarının olduğunun göstergesidir. Araştırma bulguları kuşaklar arasındaki değer değişiminin hızlı olmayarak yavaş gerçekleşmekle birlikte uzun dönemde bu değişimin büyük olabildiğini göstermiştir. Araştırma bulguları kuşaklar arası değer değişimin diğer dönemlere göre son dönemler de özellikle teknolojinin hızla gelişmesiyle daha da hızlı olabildiğini göstermiştir. Bu araştırmada nitel araşma ile fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 22 kişiden oluşmaktadır. Görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin analizi içerik analiz yöntemi ile yapılmıştır. Elde edilen bulgulardan yola çıkarak kuşakların hızlı değişen değerlere yönelik zaman zaman önceki ve sonra ki kuşakla sorunlar yaşadıklarını değişime uyum sağlamakta zorlandıkları bununla ilgili sosyal medyada çalışmaların olması değişime uyum sağlama açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Değer, Kuşak, Aile, Kuşaklar Arası Çatışma, Değer Aktarımı

ABSTRACT

A COMPARATIVE RESEARCH ON THE MEANING OF FAMILY VALUES IN DIFFERENT GENERATIONS: A QUALITATIVE STUDY

Purpose of the study, ın order to understand and define a society, it is necessary to know the individuals who make up that society and the concept of "value" that constitutes social norms. This study is directed to examine the value priorities of generations. The subject of the study is the concept of value between generations in Turkey and the intergenerational examination of the processes affecting the change. The family has important roles in the internalization of values, raising children on these concepts, and value education. The family is the first social environment of the child and the child's first education about life begins here. The family is the most effective factor in transferring and keeping values alive. Problems and lack of communication between parents and children indicate that values are changing and that there are generational conflicts. The findings of the research show that although the change in values between generations is not rapid and occurs slowly, this change can be large in the long term. The findings of the research show that value change between generations can be even faster in recent periods compared to other periods, especially with the rapid development of technology. In this research, qualitative research and phenomenology design were used. The study group of the research consists of 22 people. The data obtained from the interviews were analyzed by content analysis method. Based on the findings obtained, it is revealed that generations sometimes experience problems with the previous and next generations regarding rapidly changing values, and that they have difficulty in adapting to change. Having studies on social media is important in terms of adapting to change

Keywords: Value, Generation, Family, İntergenerational Conflit, Transfer of Value

TEŞEKKÜR

Öncelikle eğitimimin en başından itibaren çok saygı duyduğum ve rol model olarak gördüğüm ve bu süreçte tez danışmanlığımı üstlenerek, tüm süreçte çalışmamı destekleyen, süreç içersinde kendisine rahatça ulaşabildiğim bana bilimsel yöntem ve teknikleri kullanabilmenin yollarını sabırla anlatan. Bazen süreçte zorlansamda de her seferinde sonuna kadar destekleyen ve yüreklendiren eğitim hayatımda önemli bir yere sahip olan Sayın hocam Doç. Dr. Hanifi Parlar hocama, katkılarından ve kazandırdıklarından dolayı en içten duygularımla çok teşekkür ederim.

Bu, bazen zevkli, bazen sıkıntılı, bazen heyecanlı, bazen yorucu ve bazen üzüntülü geçen uzun süreçte hiçbir zaman desteğini eksik etmeyen ve beni hep daha fazlasını başarmak konusunda teşvik eden eşime çok teşekkür etmek isterim. Şu anda isimlerini tek tek veremediğim ama bana tezimle ilgili yardımı dokunan herkese ve tabii ki uyguladığım anketlerdeki her soruya büyük bir sabırla yanıt veren bütün katılımcılara ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Aralık, 2024

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY SAYFASI.....Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....**iii**
ÖZ.....**iv**
ABSTRACT.....**v**
TEŞEKKÜR.....**vi**
İÇİNDEKİLER.....**vii**
TABLOLAR LİSTESİ.....**xi**
ŞEKİLLER LİSTESİ.....**xiii**
BİRİNCİ BÖLÜM.....**1**
GİRİŞ.....**1**
1.1.Araştırmanın Amacı.....1
1.2. Araştırmanın Problemi.....1
1.3.Araştırmanın Önemi.....3
1.4. Sınırlılıklar.....4
1.5.Varsayımlar.....5
İKİNCİ BÖLÜM.....**6**
İLGİLİ LİTERATÜR.....**6**
2.1. Değer.....6
2.1.2. Değerin Tanımı.....6
2.1.3. Değer Özellikleri.....7
2.1.4. Değerlerin İşlevi.....8
2.1.5. Değerlerin Sınıflandırılması.....8
2.1.5.1. Kök Değerler.....9
2.1.5.1.1. Adalet.....9
2.1.5.1.2. Dostluk.....10
2.1.5.1.3. Dürüstlük.....10
2.1.5.1.4. Öz Denetim.....11
2.1.5.1.5. Sabır.....11
2.1.5.1.6. Saygı.....12
2.1.5.1.7. Sevgi.....12
2.1.5.1.8. Sorumluluk.....13
2.1.5.1.9.Vatanseverlik.....13
2.1.5.1.10.Yardım Severlik.....14

2.1.5.2 Demokratik Değerler 14
2.1.5.3.Geleneksel Değerler 15
2.2.Kuşak 16
2.2.1. Kuşak Kavramı 16
2.2.2. Kuşakları Etkileyen Faktörler 17
2.2.2.1.Ekonomik Faktörler 17
2.2.2.2. Sosya Kültürel Faktörler 17
2.2.2.3. Teknolojik Faktörler 18
2.2.2.4.Siyasal Faktörler 18
2.2.3. Yıllara Göre Kuşakların Değişimi 19
2.2.3.2. Bebek Patlaması 20
2.2.3.3. X Kuşağı 21
2.2.3.4. Y Kuşağı 22
2.2.3.5. Z Kuşağı 22
2.2.3.6. Alfa ve Beta Kuşağı 23
2.2.4. Kuşaklar Arası Geçişte Değerleri Etkilyen Unsurlar 24
2.3.Aile ve Çocuk 25
2.3.1. Ailenin Tanımı ve Özellikleri 25
2.3.2. Ailenin Çocuk Üzerindeki Etkisi 26
2.3.3. Aile Çeşitleri 27
2.3.3.1. Geleneksel Geniş Aile 28
2.3.3.2. Çekirdek Aile 28
2.3.3.3. Yeni Nesil Aile 29
2.3.4. Ailede Zaman İçerisinde Yaşanan Değişimler 30
2.3.5. Ailenin Değeri Çocuğa Aktarmadaki Etkisi 31
2.3.6. Değer Eğitimi ve Öğretiminin Önemi 32
2.3.6.1. Değer Eğtiminin Çocuğa Etkisi 32
2.3.6.2. Değer Eğtiminin Aileye Etkisi 33
2.3.6.3. Değer Eğitiminin Topluma Etkisi 34
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 35
YÖNTEM 35
3.1. Araştırma Deseni 35
3.2. Araştırma Grubu 35
3.3. Veri Toplama Aracı 37
3.4. Veri Toplama Süreci 37
3.5. Veri Analizi 38

3.6. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliliği 39
3.7. Araştırmacının Rolü 39
3.8. Araştırma Etiği 40
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 42
BULGULAR 42
4.1.1. 16- 20 Yaş Katılımcılar 42
4.1.1.1. 16-20 yaş katılımcılara Göre Değerin Anlamı 44
4.1.1.2. 16-20 yaş katılımcılara göre değerin sağladıkları ve önemi 45
4.1.1.3. 16-20 yaş katılımcılara göre değerin değişimi ve aktarımı 46
4.1.1.4. 16-20 yaş katılımcılara göre değişen ve yaşayan değerler 49
4.1.1.5. 16-20 yaş katılımcılara göre kuşaklararası çatışmalar 51
4.1.1.6. 16-20 yaş katılımcılara göre ailenin anlamı ve çocuk üzerindeki etkisi 53
4.1.2. 16-20 yaş katılımcılara göre Değerlerin kuşaklararası aktarımı 55
4.2.1. 21-30 Yaş Katılımcılar 57
4.2.1.1. 21-30 yaş katılımcılara Göre Değerin Anlamı 58
4.2.1.2. 21-30 yaş katılımcılara göre değerin sağladıkları ve önemi 59
4.2.1.3. 21-30 yaş katılımcılara göre değerin değişimi ve aktarımı 61
4.2.1.4. 21-30 yaş katılımcılara göre değişen ve yaşayan değerler 64
4.2.1.5. 21-30 yaş katılımcılara göre kuşaklararası çatışmalar 66
4.2.1.6. 21-30 yaş katılımcılara göre ailenin anlamı ve çocuk üzerindeki etkisi 68
4.2.1.7. 21-30 yaş katılımcılara göre Değerlerin kuşaklararası aktarımı 70
4.3.1. 31-59 Yaş Katılımcılar 72
4.3.1.1. 31-59 yaş katılımcılara Göre Değerin Anlamı 73
4.3.1.2. 31-59 yaş katılımcılara göre değerin sağladıkları ve önemi 75
4.3.1.3. 31-59 yaş katılımcılara göre değerin değişimi ve aktarımı 77
4.3.1.4. 31-59 yaş katılımcılara göre değişen ve yaşayan değerler 79
4.3.1.5. 31-59 yaş katılımcılara göre kuşaklararası çatışmalar 81
4.3.1.6. 31-59 yaş katılımcılara göre ailenin anlamı ve çocuk üzerindeki etkisi 84
4.3.1.7. 31-59 yaş katılımcılara göre değerlerin kuşaklararası aktarımı 85
4.4.1. 60 Yaş ve Üzeri Katılımcılar 88
4.4.1.1. 60 Yaş ve üzeri katılımcılara göre değerin anlamı 89
4.4.1.2. 60 Yaş ve üzeri katılımcılara göre değerin sağladıkları ve önemi 90
4.4.1.3. 60 Yaş ve Üzeri katılımcılara göre değerin değişimi ve aktarımı 92
4.4.1.4. 60 Yaş ve üzeri katılımcılara göre değişen ve yaşayan değerler 94
4.4.1.5. 60 Yaş ve üzeri katılımcılara göre kuşaklararası çatışmalar 96

4.4.1.6. 60 Yaş ve üzeri katılımcılara göre ailenin anlamı ve çocuk üzerindeki etkisi ……..98
4.4.1.7. 60 Yaş ve üzeri katılımcılara göre değerlerin kuşaklararası aktarımı. 100
BEŞİNCİ BÖLÜM 103
TARTIŞMA VE SONUÇLAR 103
5.1. Sonuç ve Tartışma 103
5.1.1.Değerin Anlamı, Sağladıkları ve Önemine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar. 104
5.1.2.Değerin değişimi ve aktarımı İlişkin Tartışma ve Sonuçlar 107
5.1.3.Değişen ve Yaşayan Değerlere İlişkin Tartışma ve Sonuçlar..... 109
5.1.4.Kuşaklar Arası Çatışmalar İlişkin Tartışma ve Sonuçlar..... 111
5.1.5.Ailenin Anlamı ve Çocuk Üzerindeki Etkisine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar 113
5.1.6.Değerlerin Kuşaklararası Aktarımına İlişkin Tartışma ve Sonuçlar..... 114
5.2. Öneriler 116
KAYNAKÇA 117
EK1: Veli Onay Formu 126
EK2: Demografik Bilgi Formu 127
EK3: Bilgilendirilmiş Onam Formu 128
EK4: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları 129

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.2 Çalışmaya katılan aile üyelerine ait demografik bilgiler……....36

Tablo 4.1.1.2. Değerlerin, Kişilere Sağladığı Yaşam ve En Önemli Değerlere Ait 16-20 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu…….....45

Tablo 4.1.1.3. Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 16-20 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu……47

Tablo 4.1.1.4 Değişen ve yaşayan Değerlere Ait 16-20 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu…….49

Tablo 4.1.1.5 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 16-20 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu……..51

Tablo 4.1.1.6 Değerlerin, Kişilere Sağladığı Yaşam ve En Önemli Değerlere Ait 16-20 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu……53

Tablo 4.1.1.7 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 16-20 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu…….55

Tablo 4.2.1.2 Değerlerin, Kişilere Sağladığı Yaşam ve En Önemli Değerlere Ait 21-30 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu……60

Tablo 4.2.1.4 Değişen ve yaşayan Değerlere Ait 21-30 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu……62

Tablo 4.2.1.5 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 21-30 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu……...65

Tablo 4.2.1.5 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 21-30 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu…….67

Tablo 4.2.1.6 Değerlerin, Kişilere Sağladığı Yaşam ve En Önemli Değerlere Ait 21-30 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu……69

Tablo 4.2.1.7 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 21-30 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu…….71

Tablo 4.3.1.2 Değerlerin, Kişilere Sağladığı Yaşam ve En Önemli Değerlere Ait 31-59 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu……76

Tablo 4.3.1.3 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 31-59 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu…….78

Tablo 4.3.1.4 Değişen ve yaşayan Değerlere Ait 21-30 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu…….....81

Tablo 4.3.1.5 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 31-59 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu…….83

Tablo 4.3.1.6 Değerlerin, Kişilere Sağladığı Yaşam ve En Önemli Değerlere Ait 31-59 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu……86

Tablo 4.3.1.7 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 31-59 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu……..87

Tablo 4.4.1.2 Değerlerin, Kişilere Sağladığı Yaşam ve En Önemli Değerlere Ait 60 yaş ve Üzeri Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu……92

Tablo 4.4.1.3 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 60 yaş ve Üzeri Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu…….94

Tablo 4.4.1.4 Değişen ve yaşayan Değerlere Ait 60 yaş ve Üzeri Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu…….....96

Tablo 4.4.1.5 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 60 yaş ve Üzeri Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu……99

Tablo 4.4.1.6 Değerlerin, Kişilere Sağladığı Yaşam ve En Önemli Değerlere Ait 60 yaş ve Üzeri Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu……...101

Tablo 4.4.1.7 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 60 yaş ve Üzeri Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu……103

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 16-20 yaş katılımcılara göre değerin anlamına ve önemsenmesine ilişkin kelime bulutu……44

Şekil 2. 21-30 yaş katılımcılara göre değerin anlamına ve önemsenmesine ilişkin kelime bulutu……59

Şekil 3. 31-59 yaş katılımcılara göre değerin anlamına ve önemsenmesine ilişkin kelime bulutu……75

Şekil 4. 60 yaş ve Üzeri katılımcılara göre değerin anlamına ve önemsenmesine İlişkin Kelime Bulutu…….91

KISALTMALAR

Akt.: Aktaran

Çev.: Çeviren

Ed.: Editör

Vd.: Ve diğerleri

TDK: Türk Dil Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, problem cümlesine, alt problemlere, araştırmanın önemine, varsayımına, sınırlılıklara ve araştırma ile ilgili tanımlara yer verilmiştir.

1.1.Araştırmanın Amacı

Değer, bireylere yaşam yolunda rotalarını oluşturmaları için gerekli bir kılavuzdur. Yaşamı kolaylaştıran ve bireylerin birbirlerinin farkında olduğu bir yaşam haritası oluşturmalarını sağlamaktadır. Değer yargılarının zamanla günün şartlarına uygun değişim göstermesi normaldir. Değişimde önemli olan temel kavramların değişmemesidir. Günümüzde bu değişim çok hızlı yaşanmaktadır. Bunun en büyük etkisi aile bireylerinin tümünün kulanmış olduğu teknolojidir. Sosyal medya doğru kullanılmadığında bireysel çıkarımlar için kullanıldığında aile birliğini temelden bozmaktadır. Bireyler artık yaşanılan bu olumsuzluklar dan tek yaşamayı tercih etmektedir. Aile olmak birlikte olmayı gerektirmektedir. Ailelerin içerisinde yaşanılan yalnızlaşma bir müddet sonra topluma sirayet edip toplumda bozulmalar başlayacaktır. Değerler bizi biz yapan kavramlardır. Yaşamak ve yaşatmak nesilden nesile aktarmak toplumun devamı ve güçlü olabilmesi için en önemli unsurlardır. Değerler bizim köklerimiz ve tarihimizdir. Tarih insanların herdaim yaşamına ışık tutar. Anne babaların çocuklarına değerleri yaşayarak yaşatmaları onlara kim olduklarını öğretir. Bu çalışma ailede değer kavramının topluma yarattığı etkiler üzerine önerilerde bulunmak ve alana teorik açıdan katkı sağlamak önemini amacıyla hazırlanmıştır. Değerlerin birbirlerini etkilemesiyle durağan bir kavram olmadığı sürekli hareketli olduğuda anlaşılmaktadır (Özensel, 2003).

Bu doğrultuda bu araştırmanın genel amacı değer kavramının farklı kuşaklardaki anlamı üzerine karşılaştırma yapmaktır.

1.2. Araştırmanın Problemi

Değer öncelikle bir ailenin dinamiklerini oluşturur aile kök aileden ve toplumdan gördükleriyle değerleri yaşar ve yaşatır. Toplum ise öncelikle evrensel olan değerleri aile

ve bireylere ölçek olarak belirler. Evrensel değerler kişi nereye giderse gitsin çok fazla farklılık göstermez. Daha sonra o toplumun değer yargıları vardır. Bu değerler kuşaktan kuşağa aktarılarak devamını sürdürür. Zaten insanın bünyesine kodlanmıştır tüm bu değer yargıları. Zaman içerisinde farklı sebeplerle değişimler olmuştur. En geçerli sebep ise toplumun gelişmesiyle değer kavramlarında farklılıklar oluşmasıdır. Bazı durumlarda kuşaklar arası çatışma da bu değer yargılarının değişmesine yol açmıştır. Sosyolojik olarak değerler; grupların ya da toplumun ve kişilerin davranış belli bir yapının, hedeflerin ve diğer kültürel yapının önemi üzerine yapılan yorumlara dayanan ölçütlerdir (Fichter, 2004:166, akt. Günaydın 2021). Bireyin ve toplumun tüm normlarının arkasında değerler vardır. Bireyin ve toplumun davranışının arka planında da değer ya da değerler vardır.

Her dönemin kendine özgü değer kalıpları vardır. Bunlar, aile hayatı, cinsiyet rolleri ve hayat geçmişleri ile özdeşerek yaşamaya devam etmektedir. Bulunan zaman içerisinde gelişmişlik bu durumu etkilemektedir. Şu an bulunduğumuz zaman içerisinde teknoloji hayatımıza derinden nüfuz etmiştir. Yaşamımızın her alanını etkilemektedir. Tabi ki bu da kuşaklar arası farklılıkları fazlasıyla arttırmıştır. Kentlere yaşanan göçlerin, kadının çalışma hayatına girmesiyle ve çekirdek aile yaşamına geçişle birlikte kuşak kavramları daha aza indirilmiştir.

Değerler kavramı yaşadığımız coğrafyada huzurlu ve kaliteli yaşamamız için en kıymetli mirastır. Değerlerin oluşumu ilk olarak ailede başlar, ailenin buradaki görev ve sorumlulukları oldukça önemlidir. Öncelikle aile değerleri içselleştirmiş olmalı ki kişiler rutin yaşantısında kullanabilsin. Dünyaya gelen çocukta anne ve babada gözlemlediği tüm değerleri hayatının içerisinde yer versin. Yeni nesil ailelerde batı ya özenme durumu oldukça artmıştır. Kök ailelerinden gelen değer kavramlarını unutup başka bir coğrafyanın değer kavramlarını normalleştirmişlerdir. Buna sebep olan en çok sosyal medyada bireylerin farklı hayat ve yaşantıları gözlemlemesi ile olmuştur. Zaman içerisinde buna maruz kalan çocuklar yetişkin olduklarında nereye ait olduklarını bilmeden zaman zaman kimlik kargaşası yaşayarak hayatlarını idam ettireceklelerdir. Unutmuş oldukları kök değer kavramlarının yerine yeni öğretilenler gelecektir.

Bu sebeple, farklı kuşaklardaki değer aktarımının kişileri hangi ölçüde etkilediğini belirleyip ve bu çalışma ile değerlendirilmesi araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.3.Araştırmanın Önemi

Değerlerin toplum içerisinde kuşaktan kuşağa aktarılması o toplumun temel kavramlarının devam ettiğini göstermektedir. Aile ve o ailede bulunan bireyler tüm bu değer kavramları ile benliğini oluşturur. Değer kavramını günümüzde geldiği son aşamayı ve farklılıkların yol açtığı sebepleri belirlemek açısından önemlidir. Bu konuda araştırma yapacak olanlara kaynak teşkil etmesi açısından önemlidir. Değerler üzerine yapılan bazı yorumlar yaşanan yaşam biçimleri ve diğerleri arasındaki tercihler olarak ifade etmişlerdir. (Morris ve Jones, 1956; Morris, 1956,akt. Morsümbül 2014).

Toplumun güçlenmesi ve bir sonraki kuşaklara aktarılabilmesi için o toplumu oluşturan bieylerin benimsedikleri değerlerin çoğunluğu ve birleştirici gücünün olması ile yakından ilişkilidir. Bireylerin yaşam içerisinde tüm bu değerlere sahip çıkan toplumlar değerleri yaşatırken değerleri yok sayan ve aktarılmasını engelleyen toplumlarda varlığı söz konusuyken yok olamaya başlayacaktır yani toplum hiçsizleşecektir. Doğuştan var olmayan değerler, sonradan kazanılmaktadır. Bu nedenle insanlar, birbirleriyle yaşamları içerisinde bulundukları etkileşim ve iletişim ile değer üreten bir varlık olarak ortaya çıkmaktadırlar (Yeşil ve Aydın, 2007:65).

Araştırmalara göre kişiler, doğum yılı aralıklarında meydana gelen sosyal ve kültürel değişim ile teknolojik olayların etkisinde kalarak farklı karakteristik özellikler göstermektedir. Her birey yaşadığı dönemin özelliklerinden etkilenmektedir. Değerlerin çocukları toplumsallaştırdığı en etkili etken ailedir ve ailede değerler kuşaklar aracılığıyla aktarılmaktadır. Kuşak, toplumdaki bireylerin yaşlarının belirli bir tarihsel zaman içerisinde belirlenmesini (60'lar kuşağ4ı) ifade etmektedir (Kuyucu, 2017, s. 847, akt. Albaıraqdar, Doğanalp, 2020). Kuşak kavramının geniş ölçekli bir ifadesi ise; Bir yaş grubunu (örn. 40-50), gelişim dönemini (örn. Orta yaş), bir zaman aralığını (örn. 30 yıl) ya da zamanın rengini (örn. Hippiler) olarak ifaede edilmektedir. Türk Dil Kurumu ise kuşak kavramını aynı yılda, yıllarda doğmuş ve aynı dönemin şartlarında var olan olumlu olumsuz süreçleri yaşamış kişiler olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla kuşak, benzer özellikleri gösteren ve ortak bir geçmişe sahip olan kişileri ifade etmektedir. Bu sebeple kendisiyle aynı yaşta bulunan kişilerden küçük ve büyük olan kuşakların sahip olduğu değerler farklılaşmaktadır.

Değişim sürecinde zamanın dinamiğine yetişkin bireylerin uyum gösterebilmesi için ebeveynlerinde gençlerden öğrenecekleri şeylerin farkında olmaları gerekmektedir

Rokech,1973; Williams, 1979, akt. Kuşdil; Kağıtçıbaşı, 2000). Çocuğun değerleri kimlik oluşturma aşamasında ve diğerleri ile yakınlık kurduğu dönemde ailesinden farklılaşır. İlerleyen süreçlerde ebeveynlerin ailenin genç bireylerine rehberlik etme sorumluluğuna girdikleri üretkenlik sürecinde ise bu farklılık azalmaktadır.

Kuşaklar arası değerlerde değişim ve süreğenlik mevcut olmalıdır. Ebeveynler kendi değerlerini çocuklarına yaşatmak isterken aynı zamanda değişim içerisinde bir süreçte yaşamaktadır (Bengston, 1970, akt. Kutlu 2020).

Çocuk yetiştirme tarzları, değerlerin yaşaması için yapılan çalışmada anababa – çocuk değer benzeşim etkileri ile değerler, değer öncelikleri ve değer benzeşimleri arasında ne tür bir ilişki olduğu incelendiğinde değer önceliklerinin anababalık boyutlarıyla ilintili olduğu gözlemlenmiştir. Değerler eğitiminin en doğru ve en etkili aktarılma şekli yetişkin bireyin model olmasıdır. İncelemeler annenin bu aktarımda daha etkili rol oynadığı, ailenin çocuğa değer aktarma aşamasında önemli bir yer tuttuğu ifade edilmektedir. Değerlerin ve kültürün sürekliliği, kuşaklar arası etkileşimle mümkün olmaktadır. Yaşlı ve genç kuşağın bir arada olması değerlerin kaybolmasının önleyeceğini, değerlerin temelleri çocukluk ve ergenlik döneminde aktarıldığı belirtilmektedir ((Demirutku 2007; Cevherli 2014; Canatan 2008, akt. Altan, Tarhan 2018).

Değerler bakımından bireyin yeteri kadar olgunluğa ulaşamama sonucunda, kişiler sadece çevrelerine karşı değil kendilerine ve çevresindeki diğer bireylere karşı da zarar verici eylemlerde bulunabilirler. Bu sebeple değerler eğitimi, yaşam içerisinde oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Temel insani değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek ailenin ve toplumun misyonu arasındadır. Değer eğitimi, doğru ve etkili aktarıldığında bireyin kişilik gelişimine katkı sağlamaktadır. Günümüzde yanlış birtakım inançların, davranışların çocuğun küçük yaşta almış olduğu yanlış değer eğitiminden kaynaklanmaktadır (Doğanay, 2009: 227; Ekşi, 2003:79; Yel ve Aladağ, 2009:118, akt. Çelikkaya, Seyhan 2016).

1.4. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma 16 ile 60 yaş üzeri bireylerle sınırlıdır.
2. Araştırmamızın kapsamı İstanbul ilinde bulunan bireyler ile sınırlıdır.
3. Bu araştırma kuşaklar arası farklılıkların yordanması amacıyla sessiz kuşak, bebek patlaması, X kuşağı, Y kuşağı, Z kuşağı, Alfa ve Beta Kuşağındaki bireyler ile sınırlıdır.

4. Bu araştırma gönüllü katılımcılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorulara vermiş oldukları cevaplar ile sınırlıdır. Derinlemesine mülakat sorularına verilen cevaplarla sınırlıdır.

1.5.Varsayımlar

1. Örnek grubun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
2. Araştırma yürütülürken bilgilerine başvurulan kişilerin görüşlerinin yeterli olduğu varsayılmıştır
3. Araştırmada; veri toplama ve verilerin değerlendirilmesinde araştırmacının amacına uygun teknikleri kullandığı varsayılmıştır.
4. Araştırmada kullanılan görüşme formunun araştırma için uygun olduğu varsayılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

İLGİLİ LİTERATÜR

Tezin bu bölümünde, kuramsal çerçeveye dayalı olarak ayrıntılı bir litaretür taraması yapılmıştır. Kuramsal çerçevede geleneksel eğitim, uzaktan eğitim, aile eğitimi ve uzaktan öğretim yolu ile aile eğitimi yaklaşımları kavramlarının tanımlarına ve bu tanımlarla ilgili alt başlıklara ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

2.1. Değer

2.1.2. Değerin Tanımı

Değer kavramı sosyal yaşam içerisindeki yapılacak tüm eylemlerin yöntem ve amaçları dâhilinde bireylerin yapacakları seçimleri etkilerken aynı zamanda bireyin ya da grubun özelliklerini belirleyen kavramdır (Parsons, 1989:115, akt. Sarıkaya 2019). Değer, toplumun genel yapısnı oluşturmak için gerekli yapıyı oluşturur; bu toplumda yaşam süren bireylerin htiyaçları ve aynı zamanda toplumun belirlediği yapıya uygun olarak seçim yapmasına olanak sağlar. Aynı toplumda hayatı sürdüren bireyler ortak değerlere sahip olmalıdır, aksi durum çatışmalara yol açabilmektedir. Fakat zaman içerisinde değişen toplum yapısıyla birlikte değer kavramları da değişiklik göstermektedir. Bulunduğumuz dönem içerisinde geleneksel değerler yerine küresel değerler daha ağır basmaktadır. Değer, insanlar yaşama içerisinde toplum tarafından aktarılan yaşamın bir parçası olan manevi bir davranış tutumudur. Bu manevi davranış yaşam içerisinde hayatımızda girmiş olduğumuz tüm rollerde bulunduğumuz davranışlar ve günlük hayatımızı kökten etkileyen bir etkendir; tam olarak da hayatımızın bir parçasıdır. Değer kavramı yaş ilerledikçe farklılaşmaktadır. Birey tarafından farklılaşan değerler çevresindeki diğer bireyler tarafından da farklılaşmaktadır.

Değerler, bireylere olduğu kadar, topluma da mal edilmiş; kişisel değerler, davranışlar, tercihler ve inançlar çerçevesinde, toplum değerleri ise toplumsal normlar ve kurallar çerçevesinde ele alınmıştır. Bazı yorumlarda da dünyanın özelliklerini ile kişinin dünyadaki konumunu temel kavram olarak ifade etmesi biçimidir. (Kluckhohn ve Strodbeck, 1973-196, akt. Erkenekli, 2013).

Değerler, bireydeki karakterin oluşmasında ve şekillenmesindeki en önemli faktördür. Bireyler, tüm bu öğrendikleri değerleri ve kavramları yaşamları boyu yaşar ve yaşatmaya çalışırlar. Aydın'a (2010) göre ise değer; arzulanan şeyler ve tüm bunlara insanların yapmış olduğu tutumlardır. Öncül (2000) tarafından ise; toplumu ifade eden ve bu toplumda yaşayan bireylerin kazanması

istenilen davranışlar olarak ifade etmiştir. Değerlerin insan yaşamındaki önemi tüm bu tanımlarda apaçık ortadadır.

Değer; bireylerin günlük hayat içersinde yaşamının şekillenmesi ve biçimlenmesi için alternatif yollar arasından tercih yapmasını destek olan belirtici nitelikte soyut ya da somut ilke, inanç veya varlıklardan biri olarak tanımlanır (Demir Ö., Acar M., 1997, akt. Özen, 2012).

Değerler hayatı anlamlandırmamıza yardımcı olur. Aile içerisinde, okul hayatında, iş yerinde ve tüm insani ilişkilerde değerleri görmek mümkündür.

2.1.3. Değer Özellikleri

- Değerler insanlara mahsus en önemli özelliktir. İnsanın temelli ihtiyaçları dışında bir de hayat içeresinde öğrenilmiş davranışları vardır (Tarhan, 2018, s. 61). Değerlerin kalıp bir özelliği vardır o da kalıtımsal olmayışıdır, nesilden nesile bireyin girmiş olduğu roller ile aktarılmasıdır.
- Değerler herhangi bir yasa ile mevcut değildir yazılı olarak belirtilmemiştir bireyler çevresinden gözlemledikleri ile yaşayarak değerleri öğrenir ve kendinden sonraki nesile aktarır.
- Değerler, bireylerin yargısına bağlı olmadan çoğunluğun kabullenmiş olduğu davranışlardır.
- Toplum içeresinde huzurlu ve belirli bir düzen içerisinde yaşayabilmek için değerler oldukça ciddiye alınmaktadır.
- Değerler dil ve sembollerle anlatılır, toplumun konuştuğu dil ortak tüm değerleri yansıtır ve yaşatmaktadır.
- Değerler bulunulan kültüre göre değişim göstermektedir. Kültürün değişimi ve gelişimi ile değişir ve şekillenir.

Değerler aynı toplum ve dönem içersinde bireyleri bir arada tutma gibi bir özelliğe sahiptir. Toplumda bireyler değerler sayesinde nasıl davranmaları gerektiğini öğrenir ve bireyin davranışlarıyle kişiliğini oluşmasını sağlar. Değerler kişilerrin duygu ve davranışlarıyla ilgilenmektedir.

Şen, değerlerin sahip oldukları özellikleri, şu şekilde sıralamaktadır:

- Değerler zaman içerisinde oluşmaktadır. Bununla değişen zaman ile içerisnde değişim uğrarlar, durağan değildirler.
- Değerler nesilden nesile bireylerin rol model olma özelliği ile aktarılır, kalıtımsal değillerdir.

- Değerlerin kendi arasında öncelik ve üstünlük yoktur. Tümü yaşam içerisinde önemli ve kıymetlidir (Güngör, 1993: 23, akt. Şen, 2007?

2.1.4. Değerlerin İşlevi

Değerlerin iki tür işlevi bulunmaktadır. Bireysel ve toplumsal açıdan ele alınmaktadır. Birey açısından işlevi; değerler bireyin kendisini bulmasına yardımcı olurken karakterinin oluşması, sosyalleşmesi yapmak istediği tüm tercihleri etkilediğini ve değerlerin bireye hayat boyunca rehberlik ettiğini gözlemleyebiliriz.

Toplumları ayakta tutan unsurların ilk sırasında değerler gelmektedir. Kaynağı ve biçimi bakımından topluma çevrilebilen değerler olan toplumsal değerler sosyal bilimciler modern ve geleneksel olarak ikiye ayrılmışlardır. Eşitlik, barışseverlik, özgürlük, insan hakları, demokrasi, bağımsızlık, çevrecilik, sosyal düzen, sevecen olmak gibi değerler modern değerler olarak kabul edilirken; sevgi, adillik, ciddiyet, kibarlık, dürüstlük, sadakat gibi değerler de geleneksel değerler olarak kabul edilmektedir (Aydın 2003; Gömleksiz 2007, akt. Keskin, 2008).

Değerler değerlendirme ve tüm davranışlarda ölçek olarak da kullanılır. Değerler tüm davranışlarda sürecin başından sonuna kadar sürecin içerisindedir. Değerlerin işlevi şunlardır;

- Değerler tüm eylemlerde bir araçtır.
- Bireylerin dikkatini tam olarak da istediği eyleme ve kültüre odaklayabilmektedir.
- Tüm sosyal rollerin gerçekleşmesinde önemli bir yerdedir.
- Bireyler arası dayanışmayı sağlar ve destekler.
- Kişinin diğer bireyleri ve yaşadığı toplumu anlamasına yardımcı olmaktadır.

Değerlerin en önemli fonksiyonlarından biri de toplumsal dayanışmayı sağlamaktır. Değerlerin yaşanıldığı tarihe has özellikleri içeresinde barındırması da diğer kıymetli fonksiyonudur. Sosyal değerlerin işlevi toplumların çözülme ve bunalım dönemlerinde baskın bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu dönemde aileler dayanışma ve birlik değerleri çok daha faza vurguladıkları ve bu değerlerin daha çok önem kazandığı ifade edilmektedir. Sosyal değerler toplumdaki tüm kurumların anlaşmasında ve varlıklarını sürdürebilmeleri açısından sosyal değerler gerekli ve önemlidir (Yazıcı, 2013: 1002, akt.Yazıcı 2014).

2.1.5. Değerlerin Sınıflandırılması

Bireyler dünyaya geldikleri toplum içerisinde birçok değer yaşamışlardır. Bu bağlamda değerleri hem yaşamış hem yaşatmış hem de yeni değerler edinmişlerdir. Toplumların tümü farklı

olarak nesillere aktarmaktadır ve yaşanan değişim ile gelişim sürecinde farklı özellikler gözlemlenmektedir (Şahin, 2023). Toplum hayatında yaşanan duygular, davranışlar, belirlenen hedefler ve araçların tümünü değereleri ölçü alarak kıyaslanmaktadır. Bu doğrultuda kişilerin tavır ve hareketlerini anlamlandırmada değerler ölçüt olarak belirlenmektedir (Yüce, 2020).

2.1.5.1. Kök Değerler

Değerlerin sürdürebilmesi için kuşaklara aktarılması gerekmektedir. Dünyada son yıllarda hızlı bir değişim söz konusudur yaşanan bu değişim değerleri de etkilemektedir. Dijital çağ bu değişim en çok etkileyen kavramların başında gelmektedir. Teknoloji ile farklı değerleri görüp benimseyen yeni nesil, yaşanılan ve yaşatılmasının istenilen değer yerine yeni ve içlerindeki topluma uygun olmayan değer kavramlarını yaşamaya başlamışlardır. Bu da zaman zaman kuşak çatışmasına yol açmaktadır. Bu değişimlerin en başında da aile birliğinin dağılması ve huzurlu ortamın sağlanmaması gibi toplumsal sorunları ortaya çıkarmaktadır (Ekşi, 2003, s. 79).

Geçmişten günümüze toplum tarafından kabullenilmiş evrensel değerler vardır. Bunlar dünyanın hiçbir yerinde değişmez ve kuşaktan kuşağa yazılı olmayan kanun gibi aktarılır. Bu değerler adalet, liderlik, doğruluk, ahlak, yardımseverlik ve sorumluluk gibi kişileri toplum içerisinde huzurlu ve mutlu yaşayabilmelerini sağlayan ideal insan kavramına ulaştırmayı hedeflemektedir (Topal, 2019, s. 246).

2.1.5.1.1. Adalet

Yasalarla belirlenen hakların herkes tarafından bilinmesi ve kullanılmasını imkân vermek, hak ve hukuka uygun davranışlarda bulunmak (TDK 2020). (Topakkaya: 2008, s.27-46) Aristoteles ve Platon tarafından adalet en yüksek erdem olarak ifade edilmiştir. Adalet değeri, paylaşma ve eşit kavramları ile oluşmaktadır.

Adalet, doğru davranış kalıplarıyla yaşamak, merhametli olmak, dürüst olmak, eşit davranmak, tüm davranışlarında kararlı ve ölçülü olmak ve haklıya hakkını vermektir. Adelet, hukukun karşısında güçlü olanı değil, haklı olanın kazanmasıdır. Adaletten uzak milletler sürekli bir kargaşa halindedir ve bu şekilde de toplum içersinde düzen sağlanamamaktadır. Adalete eğer ki güven yok ise kişiler kendi adaletini oluşturmaya ve uygulamaya başlamaktadırlar. O zaman da güçlü olan zayıf olanı sürekli ezer ve toplumda başka güç kaynakları oluşmaya başlar.

2.1.5.1.2. Dostluk

Bireylerin birbirleriyle kan bağı olmadan koşulsuz ve şartsız şekilde sevdikleri kişilere dost denilmektedir.

Türkçe sözlükte "dost; sevilen, güvenilen, iyi arkadaş ve yakın arkadaş" olarak belirtilmiştir. Dost farsça bir kelimedir "sevgili" anlamına gelmektedir. Hiçbir karşılık beklemeden birbirlerini çıkarsız seven anlamına gelmektedir. Dost arkadaşların çeşitli evrelerden geçerek ulaştığı ve olgunlaştığı son aşamadır(Poyraz, 2012, akt. Tozlu, Yüce).

Dostluk; sevgi, saygı, fedakârlık, dayanışma, güven, dürüstlük, paylaşma gibi içinde birçok değeri barındırmaktadır. Bireyler, yaşam içerisinde mutlaka birileriyle özel bağlar kurarlar. Dostlukta bu özel bağlardan biridir. İnsan doğası gereği yaşadığı olumlu olumsuz durumları biriyle paylaşma ihtiyacı hissetmektedir. Paylaşacağı kişiye güvenebilmesi de önemli bir unsurdur. Birbirleriyle vakit geçirmekten mutlu olan ve duygu, düşünceleri ile birbirleriyle uyumlu olan kendilerini kötü hissettiklerinde ve iyi hissettiklerinde tüm duygu durumlarında birbirlerine destek olan ve paylaşabilen kişilerdir (Demir 2019, s.28). Dostluk, kişilerin birbirlerine gönüllü olarak yardım etmesi ve bunu yaparken keyif almasıdır.

2.1.5.1.3. Dürüstlük

Dürüstlük TDK sözlüğünde "doğruluk" olarak ifade eedilmektedir diğer sözlüklerde ise "özü sözü bir olmak", " gerçeği olduğu gibi yansıtmak" olarak tanımlanır. Eski Türkçede de karşılığı samimiyet olarak belirtilmektedir. Dürüstlük birçok din, mezhep ve kütürde bir değerdir.

Sözel ve eylemsel kişinin tüm davranışlarında doğruluktan ayrılmayan bireyleri nitelemek için dürüstlük kelimesi kullanılmaktadır. (TDK, 2005: 588) bu niteliğe sahip olan kişinin güvenilir, saygı değer, sorumlu, adil bir birey olduğu anlamına gelmektedir. Gerçeği olduğu gibi yansıtan ve yaşayan kişiler için bir değer ifadesi olarak kullanılan dürüstlük, "erdemli insan" olarak ifade edilen kişilerin tanımlanmasında üst sıralarda yer alan bir değer ifadesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyin doğru, güvenilir, özü sözü bir, saygıdeğer olması, farklı görünme çabası olmaması ve erdemli olmasıdır (Mindivanlı 2012, s. 97). Dürüst olan kişilerin yalan söylemediği, etrafı tarafından güvenilir olarak bilinen ve sözlerinde dürüst olan bireylerdir. Dürüstlük değerine sahip olmayan kişilerin kaliteli iletişim kurmadıklarını ifade edilmektedir.

Dürüstlük, doğru olma halidir. İnsanlar düşüncelerinde, davranışlarında, işlerinde ve konuşmalarında dürüst davranırlarsa her zaman kazanırlar ve mutlu olurlar. Dürüstlük kök değeriyle ilgili olduğunu düşündüğümüz şu alt değer gruplarını oluşur: doğruluk, şerefli olmak, sır saklamak,

haram/helal kavramına dikkat etmek. Bireylerin hayat felsefesi dürüstlük olduğunda kuşaklar arası aktarım zaten otamatik olarak sağlanmaktadır. Toplumların temelinden sağlam olması için en öenmli değer karamlarından biride dürüstlüktür.

2.1.5.1.4. Öz Denetim

Öz denetim, kişinin yaşadığı toplumda işlev görebilmesi için, davranışlarını, duygularını ve arzularını düzenleyebilme yetisidir. Öz–kontrol ise bireylerin hedeflerine ulaşabilmesinde yaşanabilecek olumsuz duyguları ve dürtüleri düzenleyebilmesidir.

Kişinin kendini kontrol edebilmesi, bir bşkasının etkisinde kalmadan kararlar alabilmesidir. (Karatekin 2006, akt. Çoban 2020) tarafından da öz denetim, bireyin çevresiyle iletişime geçerken dışardan gelebilecek tepkilere bağımsız kalabilmesi yaşadığı his, dürtü ve isteklerini kontrol edebilmesi olarak açıklamıştır. Öz denetime sahip kişilerin karar alma ve hareket geçme sürecinde bağımsız kalabildiği gözlemlenmektedir.

Öz denetim, bireyin tepkilerini idealler, değerler ve sosyal beklentilerini yaşamla standart bir hale getirmesi aynı zaman da uzun vadede bulunan hedeflerini desteklemek için bireyin değiştirme kapasitesini ifade etmektedir (Baumeister vd. 2007, akt. Taneri 2022). Bireyin dünyaya geldiği andan itibaren onunla ilgilenen kişilerin çocuğu bu anlamda bağımsız bir birey olarak kabul edip tercihlerine ve kararlarına saygı duymaları öz denetimleri açısından önemlidir. Kişinin yaptığı tercihler ile hayata dair tecrübeleri oluşacaktır hatta çocukların oyun oynarken girmiş oldukları rollerde öz denetimleri için önemlidir.

2.1.5.1.5. Sabır

Bireyler yaşam içersinde heran onları üzen, canlarını sıkın ve tahammül sınırlarını zorlayan birçok durumla karşı karşıya kalmaktadırlar. Böyle bir durum yaşadıklarında sakin ve düşünerek davranmaları sabır değerinin bir göstergesidir. Çünkü sabır kişileri olumsuz duygulardan uzaklaştırıp yaşam kalitesini arttıran bir değer kavramıdır. Diğer bir ifadeyle sabır, yoksulluk, acı ve haksızlık gibi durumlarda bireyin sakin bir şekilde bekleyip dayanıklılık göstermesidir. Sabır, bireylere toplum içerisinde ciddiyet ve saygınlık kazandırmaktadır. Aynı zamanda sabırlı insanlar daha az stresli olup daha az sağlık problemleri yaşar ve kaliteli bir yaşam döngüsü geçirirler. Sabır günlük yaşam içersinde gecikme gibi durumlarda verilen, doğuştan olmayan sonradan öğrenilen bir tepkidir (Blount ve Janicik, 2000, akt. Gökalp 2022).

Sabır, kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır. İlk olarak, günlük yaşantasında yoğunluk ile ortaya çıkan sa sürede etkisi geçen sabır kısa süreli sabırdır. Kişinin başka bir kişiden bir şeyi yapmasını

beklmesi ya da bir durumu beklemesi de kısa süreli sabırıdır (Schnitker, 2010, ak. Seyhan 2015). İkincisi, bireyin yaşadığı sıkıntılarla mücadele etmesi bir gün değil bir ömür sürebilir. Yaşanılan rahatsızlıklar, maddi ve manevi kayıplar, yakınının ölümü vb. durumlarda gösterilen sabır da uzun süreli sabırdır. Yaşadıkları tüm durum karşısında ses çıkarmadan yaşadığı anın geçmesini bekleyen gelecekteki beklentisini telaş yapmadan sakin ve sabırla beklemesidir (TDK 2020, s. 1875)

2.1.5.1.6. Saygı

Saygı, kişilerin arasında yaşanılan olumsuz durumları olumluya çeviren bir kavramdır, insanlar arasında yaşanılan en sağlıklı iletişim yöntemidir. Kendine ve başkalarına değer vermek aynı zamanda bireyin çevresinden de değer görmesidir. Saygı değeri her durumda kişinin kendisi ve bir başkasının kişiliği arasındaki sınırları bilip o şekilde davranması bu durum kendi aleyhine bile olsa başkasının haklarına daima gözetmesidir (Türk, 2009, s.28). İnsanın başkalarına saygı göstermesi kendine de saygılı olduğunu göstermektedir aksi durumda kendine saygısızlık yapmış olacağını ifade etmektedir. Saygı değeri ile kişinin önce kendisine daha sonra yakın çevresine ve yaşadığı toplumda bu kavramın yerleşmesi diğer değerlerin de içselleştirilmesine sağlayacaktır.

Saygı, değeri, üstünlüğü ve kutsallığı vb. nedenleri ile bireylere ya da bir şeye dikkatli ve ölçülü davranmaktır. Saygının temelinde aslıda hürmet etme kavramı bulunmaktadır (Kıral, 2018). Saygı; bilgiyi, sezgiyi ve değeri kendi içerisinde barındıran ve tüm bunların altyapısını oluşturan temel bir değerdir (Loomans ve Loomans, 2005, akt. Namlı, Atınsoy 2021).

2.1.5.1.7. Sevgi

Sevgi, bireyin yaşadığı topluma, doğaya, hayvanlara ve insanlara duyduğu olumlu duygu aynı zamanda vatana duyduğu kutsallık, yaşama isteği, her yaşta sosyalleşme isteği sevgi değerinin bir sonucudur. (Önlen, 2017)'e göre sevgi; duyarlı ve hoşgörülü kişilerin diğer kişilere ve durumlara yakınlık göstermesini sağlayan duygudur. Kişinin insanlara gösterdiği sevgi normal hayatta doğaya, hayvanlara veya nesnelere karşıda ortaya çıkmaktadır. Sevgi değeri hayatın tam ortasında konumlanan bir değerdir.

Maslow (1954) insanın gereksinimlerini, "fizyolojik, güven, sevgi ve benimsenme, itibar görme, kendini gerçekleştirme (bilme, anlama, estetik) aşamalı olarak ifade edilmiştir. Maslow'a göre fizyolojik ve güven gereksinimleri ilk sırada yer almaktadır. Sevgi ve benimsenme de bu iki gereksinimden sonra gelmektedir (Çintaş Yıldız, 2009).

Kişi çevresinde bulunan kişilerin iyi olma durumunu önemser, etrafında bulunan insanları hür iradesiyle ön yargısız anlar ve yorumlar bu şekilde de koşılsuz kabul eder. Fedakâr, şefkatli ve duyarlı bir sevgi çeşididir (Reis, Maniaci ve Rogge, 2014, akt. Şahin, Ökmen, Kılıç 2019). Sevgi gıda kadar gerekli br temel ihtiyaçdır. Birey doğmadan anne karnında cenin durumundayken dahi hissetmesi gereken önemli br duygudur.

2.1.5.1.8. Sorumluluk

Türk Dil Kurumu (2018), kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, mesuliyet alması şeklinde açıklamaktadır.

Kişilerin bulundukları toplumun gerektirdiği durumlara uyum sağlayabilmesi, yaşadığı çevre bakımından kabul görmesi ve saygınlık kazanmasına sorumluluk bilinci önemli bir faktördür. Bireyin sorumluluk bilincini oluşturması ve yaşaması eğitimin de amaçları arasında bulunmaktadır (MEB, 2006, akt. Sezer, Çoban). Davranışa dönüştürülüp gözlenebilen bir değer olan sorumluluk ilk olarak ailede başlayarak süreçle okul ve iş hayatıyla yaşamımızda önemli bir rol kazanır.

Lickona (1991) sorumluluğu ahlakın en aktif eylemi olarak ele alıp bireyin kendisine ve çevresine özen göstermesi ve önemsemesi, bireysel ve toplumsal görevlerini yerine getirmesi, toplumsal sürece katılması ve daha kaliteli yaşam için çaba harcaması olarak ifade etmiştir (Sezer, Çoban, Akşit 2017)

2.1.5.1.9.Vatanseverlik

Vatan milli bir değerdir bu milli değere sahip çıkan da vatandaşlardır. Kişilerin vatanı için mücadele etmesi gerektiğinde savaşması onu yüceltmesi ve fedakârlık yapması bireylerin vatandaşlık duygusu ile ilgilidir. Bireylerde bu bilincin oluşması için öncelikle ailenin bu değere sahip çıkması gerekmektedir daha sonra okullar bu görevi üstlenmelidir. Toplumu oluşturan bireylerin bir önceki kuşaklardan aktarılan maddi ve manevi değerlere bağlılık, yaşadığı toplumun değerlerine sahip çıkan milletine her daim koruyan ve savunandır (Özdemir,1998; Turan,2017:219, akt. Güven 2018).

Vatansever o toplumda yaşayan insanları güçlü bir şekilde bir arada tutan en önemli kaynaktır. Vatanseverlik değerine sahip olan kişilerin yaşadıkları topluma sahip çıkmaları, o toplumun kültürel miraslarını koruması beklenmektedir. Karagözlü (2018) vatanseverliği; yaşadığı toplumda bireyin birliğine ve vatanın bölünmez bütünlüğüne inanmak ve kuşaktan kuşağa aktarmak olarak ifade etmektedir. Karagöze'e göre vatanseverlik, bulunduğu milletin tüm özelliklerini bilen, yaşayan, tarihini ve kültürün de içselleştirip onunla grur duyan ve her daim üzerine düşün görev ve sorumlulukları şartsız yerine getirmektir (Faiz, Turan, Avcı 2021).

2.1.5.1.10.Yardım Severlik

Yardımseverlik, bireyler arasındaki insanı değerleri ön plana çıkartan sevgi ve saygıyı da arttıran değerdir. Diğer tüm kök değerlerin birleşimi ile oluşan bir kavramdır. Yardımseverlik değeri sayesinde toplumların birliktelikleri ve bağlılıkları artmaktadır. Yardımseverlik evrensel değerlerimizden biridir. Yardımseverlik her insanın içinde olan insanı duyguyu ortaya çıkmasını sağlarken kişiler arasındaki sevgi, saygı ve güveni arttıran bir duygudur.

Yardımseverlik; herhangi bir çıkar gözetmeksizin diğer insanlar ve canlılar için bir şeyler yapmayı, mevcut bulunan güç ve imkânlarını diğer insanların refağı için kullanmayı, derdi ve problemi olan bir kimsenin sıkıntısını gidermeyi, etrafındaki insanların sorumluluklarını paylaşmayı ve darda olan kişilerin dertlerini ve sıkıntılarını gönüllü olarak destek olmayı ifade etmektedir (Karatekin ve ark., 2012, akt. Asıcı, Akyüz 2021).

2.1.5.2 Demokratik Değerler

Demokratik değerler, eşitliğin olduğu ve ayrımcı tutumların olmadığı bir ortamdır. Aile ve toplum içerisinde adil bir iş bölümün olduğu bireysel farklılıklara saygı duyulduğu ve yaşayan bir demokrasi kültürünün oluşturulmasıdır. Bireyin yaşadığı toplumla bir bütün halinde olmasını desteklerken yaşamlarının içerisinde davranış haline dönüşmektedir. Bu şekilde yaşaması bireylerin toplumu daha güçlü olmasını sağlayacaktır.

Demokrasi o toplumuda yaşayan bireylerin haklarını koruyan en temel kavramdır. Demokratik değerlere sahip olmayan bireyler yaşadıkları toplum içeresinde arkadaşlık kurma ve başkalarını anlama onlar ile demokratik ilişkiler kurma konusunda yeterince başarılı olamamaktadırlar (Walker ve Golly, 1999, akt. Tahiroğlu, Aktepe 2015).

Demokratik değerlerin benimsenmesi ve yaşanması o toplumun demokrasi kavramının bireylerde içselleşmesini sağlayacaktır. Kişilerin bu değerleri yaşamlarının bir parçası haline getirmesi o toplumun güçlendirecek aynı zaman da toplumun düşünce yapısını ve tüm değerlerini de etkileyecektir. Demoktrasi eğitimi ailede, okulda ve yaşamın tüm zamanında olması gereken bir yaşam biçimidir. Ailesinde demokratik bir ortamda yaşayan bir çocuk okulda ve arkadaş çeveresinde de bunu sürdürebilir. Kendi haklarını bilen ve koruyan, başkalarının haklarını da gözeten aynı zamanda kuralları sorgulayabilen fakat yasal olarak belirlenmiş toplumsal kuralları koşulsuz şartsız uymayı ifade etmektedir (Oktay 2001, akt. Oğuz, 2011)

2.1.5.3.Geleneksel Değerler

Gelenek, bir toplumda çok eskilerden kalmış olması sebebiyle saygın tutulup kuşaktan kuşağa aktarılan, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre veyahut davranışlardır.

İnsan doğup büyüdüğü topluma göre şekillenmektedir. Toplumları bir başka toplumdan ayıran önemli özelliklerden biri gelenektir. Bulunan toplumun yaşatılması yani devamı için geleneklerin kuşaktan kuşağa aktarılarak yaşatılması gerekmektedir. Toplumun kültürü de gelenek ve değerlerin birleşmesiyle oluşmaktadır. Toplumsal yapımız, aile yaşantımızın devamlılığı, düzeni değerlerimizi sürdürmekle gerçekleşir. Değerlerimiz bize ne olduğumuzu, nasıl olmamız gerektiği konusunda aydınlatmaktadır.

Bireylerin yaşadığı dünyada koşullar değiştikçe gelenekesel çözüm yollarının sağladığı doyum seviyesi de azalır ve değişir. Dönemsel yeni ihtiyaçlar ortaya çıkar ve bilinç bunları üst seviyeye alır. Geleneksel çözümler yeni ortaya çıkan değerler ile çözüm bulmaktadır(Güvenç, 1979 s. 105, 106).

Yeni dönemde iletişim ve teknoloji imkânlarının gelişmesi ve bireylerin kolay ulaşım sağlaması sebebiyle farklı toplumların birbirleriyle daha fazla ilişki içerisinde olmasını sağlar. Küreselleşme olarak ifade edilen bu durum birçok yaşam alanında köklü olabilecek değişimlere yol açmaktadır. Tüm insanlığa ait evrensel erdemlerin bireysel değerlere indirgenmesi bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.Kuşak

2.2.1. Kuşak Kavramı

Kuşak, Türkçe'de jenerasyon ya da nesil sözcüğüyle tanımlanmaktadır. Kuşak kavramı 25 ile 30 yıllık yaş gruplarından oluşan aynı zamanda benzer şartlarda yaşamış bireylerin bir araya gelmesi olarak ifade edilmektedir.

(Ryder'e 1965, akt.Binay 2020) göre, yaklaşık aynı tarihsel periyotta doğan ve yaşayan, aynı zamanın içerisindeki koşullar içerisinde yaşadıklarını tecrübe etmiş, içinde bulunduğu çağın getirmiş olduğu benzer sorumlulukları üstlenmiş, benzer sorunları ve güçlükleri yaşamış, kişiler topluluğuna da kuşak (nesil) denilmektedir. Buradaki temel fikir neslin üyelerinin aynı psikoloji, tavır ve inanç özelliklerine sahip olması, birbirine yaşantılarına yakın davranış ve yaşam biçimi sergilediği şeklidir.

Geleneksel olarak kuşak, anne babanın çocukları arasındaki ortalama zaman aralığıdır. Biyolojik olarak ise her bir bin yıllık döneme 20 ile 25 yıl arayla bir nesil yerleşmektedir. Toplumsal süreçte teknoloji hızlı değişmektedir bu sebeple on yıllık süreç bile nesiller için oldukça uzun bir zamanı göstermektedir. Çünkü bu süreçtre yaşanan hızlı değişim kuşaklar arasındaki farkı yükseltmektedir (Keleş, s.130, 2011). Çevresel faktörlerin değişimi, annenin daha aktif çalışma hayatında olması ailelerin çocuk sahibi olma gibi durumlarının daha uzun zaman periyotlara yayılması kuşak kavramındaki biyolojik temelli varsayımları derinden sarsmaktadır (Özer, Eriş; Özmen, 2013).

Kuşakların sınıflandırmasında bulunulan dönemin siyasal, ekonomik, teknolojik ve sosyal durumları belirleyeci olmuştur (İlhan, 2019). Kuşak sınıflandırmasını, 1925-1945 yılları arasındaki "Sessiz Kuşak", 1946-1964 yılları arasındaki "Nüfus Patlaması Kuşağı", 1965-1979 yılları arasındaki "X Kuşağı", 1980- 2000 yılları arasındaki "Y Kuşağı" ve 2001 yılı sonrasında doğanlar ise "Z Kuşağı" olarak tanımlamaktadır. Büyüdükleri mekân ve zaman, ailenin yaşam ve yetiştirme tarzı, ailenin doğru değerleri, içinde büyüdükleri kültürel ortam, dünyaya gelinen zamandaki ekonomik ve sosyal durum, nesiller arasında farklılıkların oluşmasına sebep olmaktadır(Yıldız, Emecen 2019). Farklı nesillerde yani farklı zamanlarda dünyaya gelen bireylerin iletişimi, doğru değer yargıları, hayata ve durumlara bakış açıları, tutumları, kültür, duygu ve düşüncelerini etkileyen koşullar, diğer dönemlerle aralarında dönemsel tarih olayları birbirinden farklıdır. Nesillerin birbirinden ayrıldığı noktaları anlamak, tespit etmek ve kategorize edebilmek, örgütsel davranış içinde sulh sağlayabilmek için çok önemlidir. Toplumdaki siyasal, tarihsel olaylar, savaşlar o toplum üyelerinin değerleri, normları, davranışları ve hatta o toplumda o zaman içerisinde büyüyen çocukların oyunlarına kadar etkili olmaktadır. Belirli etkiler altında kalan aynı yaş grubunun içerisindeki kişilerin birbirine benzer

davranışları göstermeleri çok mümkündür (Moss, 2010, akt.Derelioğlu 2020). Strauss ve Howe 1997, kuşak kavramı ile ilişkili olan kohortlar grup davranışlarını inceleyebileceğimiz bir kavramdır. Yapılan bu çalışma 25 farklı nesil sunmaktadır. Bunlar, 1997'de teorinin yeni bir aşaması yapılıp sessiz kuşak, bebek patlaması kuşağı, X kuşağı ve Y kuşağı olmak üzere 4 farklı nesilde toplanmaktadır. Bu nesiller birbirini takip etmekte ve kendi içlerinde yaşam farklılıklar barındırmaktadır. Her birini 20-22 sene arasında periyotlara ayırmaktadır. Her neslin kendine özgün potansiyeller ve temel insan tipleri bulunmaktadır (Topgül, 2015).

2.2.2. Kuşakları Etkileyen Faktörler

2.2.2.1.Ekonomik Faktörler

Ekonomi tarihin her döneminde en önemli faktörlerden biridir. Kuşaklar için ekonomi birçok değeri belirleyen bir kavramdır. Yaşadığı dönemde ekonomik koşul olarak, farklı krizlere, farklı iyileşmelere maruz kalan bireyler bu şekilde birbirlerini farklılaştırmaktadır. Eğer bir kuşak ekonomik kriz ve savaş ortamında yaşamış ise bu süreçte kendisinde etki yaratan tecrübelerini davranış, tutum ve değerlerine aktardığı için bir başka kuşak ta refah düzeyi yüksek yaşayan bir kişiye göre farklı davranış ve inanç bütününe sahip olabilmektedir (Taş ve Kaçar, 2019).

İkinci Dünya Savaşı sırasında ve ekonomik buhran döneminde doğan Sessiz Kuşak üzerinde ekonomik olayların etkisi yüksek derecede görülmektedir. Bireyleri bu dönemdeki ekonomik problemler sebebi ile baskı altında yetişen bir kuşak olmuştur. Ekonomik sıkıntı, tutum ve davranışlarında kalıntılar bırakmıştır (Adıgüzel, Batur ve Ekşili, 2014)

2.2.2.2. Sosya Kültürel Faktörler

Çağdaş ve geleneksel toplumların yaşadıkları en kritik sorunlardan biri ise aile kurumunun geçirdiği değişim evresidir. Sosyokültürel açıdan değişimler 19. yüzyıl itibariyle sanayileşmenin de ortaya çıkması ve artmasıyla bireylere etkisi gözlemlenmiştir. Geleneksel aileden modern aile yapısına geçiş olmakla birlikte kadınların da iş hayatına atılması ve aktif olmasına yol açmıştır. Böylelikle kapitalizmin de etkisi ile kadınlar da aile içerisinde maddi iş hayatında sorumluluk üstlenmekte ve zaman içerisinde roller değişmeye başlamaktadır. Bu doğrultuda geleneksel toplumun yaşamış olduğu değişim ve erkeğin ailedeki maddi egemenliğinin kadının iş gören rolünü üstlenmesi ile zayıflaması aile içinde birtakım sıkıntılara yol açmıştır. Aile içindeki diğer tartışma konusu ise çocuk ve ebeveynin yaş farkı dolayısı ile ortaya çıkan kuşak farklılıklarıdır. Çocuk, anne ve baba düşünce ve değer farklılıkları nedeniyle çatışma yaşamaktadır. Gelenekçi aileler ile yaşayıp ve

büyüyen anne babalar daha sıkı değer yargılarına, kesin kurallara, baskıcı bir yapıya sahipken, sanayileşme ve teknolojinin ilerlemesi ile büyüyen çocuklar bu geleneksel görüşleri kabul etmeyip kendilerine baskıcı gelen aile düşüncelerini reddedip çatışma içerisinde olmaktadırlar. Yaşanılan bu kuşak çatışmaları, zaman zaman aile içinde güven eksikliği, kırgınlık, duygu taşkınlığı gibi sonradan telafi edilemeyecek sonuçları da ortaya çıkartmaktadır (Duman, 2019).

2.2.2.3. Teknolojik Faktörler

Kuşaklar zaman ilerledikçe birbirinden farklılaşmaktadır. Teknoloji alanında yaşanılan gelişmeler çağın ilerlemesinin en büyük belirtisidir. Bazı kuşaklar teknolojiden hiçbir şekilde haberi yokken doğup büyümüş, iş dünyasına katılmışken bazı kuşaklar ise teknolojinin içerisinde doğup yetişmişlerdir. Bebek patlaması kuşağı teknoloji ile yetişmemişken, X kuşağı ise bilgisayara erişim sağlayabilen ilk nesil olmuştur, Y kuşağı ise sanal dünyadan ve gelişmelerden haberi olan ve bunun içinde büyüyen, teknoloji ile dost olan bir kuşaktır. Bu da tabi ki çalışma değerlerini yakından etkileyen bir unsudur. Teknolojinin kişilerin üzerinde etkisi azımsanamayacak kadar fazladır düşüncelerine, tutumlarına etkisi oldukça fazladır. Y kuşağı için teknolojik yaşam hayatlarının bir parçası ve merkezi haline gelmektedir. Bilgi erişimi teknolojisi sayesinde Y kuşağı için çok kolay olmaktadır, bu sebep ile donanımlı bireylerdir.

2.2.2.4.Siyasal Faktörler

Göktaş ve Çarıkçı (2015) Bireylerin siyasal görüşlerine bakıldığında kuşak farklılıkları oldukça yaygındır. Kişilerin yaşadığı toplumda o döneme ait etkilere maruz kaldığı için farklı siyasal davranışlar gösterebilirler. Tecrübeler, davranışlar, inançlar, değerler, tutumlar, ailenin tutumları etkilidir. Sessiz kuşak, otorite ve liderliği kabul etmektedir. Patlama kuşağı, iş birlikçi olan siyasi liderler ve çalışmalara daha yatkın oldukları gibi muhafazakâr yanları çok daha belirgindir. X kuşağı, girişimci ve sorgulayıcı siyaseti benimsemekle birlikte direktiletişim kurmayı tercih etmektediler. Y kuşağı, ilham ve güven veren siyaseti tercih ettikleri aynı zamanda iletişim olarak ta yüz yüze görüşmelerle birlikte teknoloji tabanlı iletişimi de kullanmaktadırlar. Z kuşağı ise teknolojiye daha yatkın ve bu anlam da etkileşim yapan siyaseti tercih etmektedirler(Armutçu Tan 2023)

Yeni nesil gençler diğer nesillere göre siyasi sürece daha az dâhil olmakta ve kayıtsız kalmaktadırlar. Fakat toplumun geleceğini oluşturacak gençlerin bulundukları toplumda demokratik sisteminin devamı için siyasal alanda yer almaları gerekmektedir(Griffin, 2014: 149, akt. Varlık ve Sümer, 2022)

2.2.3. Yıllara Göre Kuşakların Değişimi

Nesiller, buldukları zaman içerisindeki kültüre göre şekillenmektedir. Bir kuşağın hakkında daha net bilgilere sahip olabilmek için ilk olarak o neslin içerisindeki, yaşam imkânı bulduğu tarihe, medeniyete ve kültür ayrıntılı bir şekilde bakmak gerekmektedir (Coomes, 2004, akt. Yelkikalan, Akatay ve Altın).

Yılların bireylerin gelişiminde etkin rolü olmuştur. Kuşakların kendi aralarında tutum ve davranışları zaman içerisinde durumlara verdikleri tepkilerle şekillenir. Aynı doğum yılında doğan bireyler aynı grupta tanımlanırken farklı yıllarda doğmuş bireyler ise farklı kuşaklar olarak tanımlanmaktadır. Aynı grupta var olan bireyler benzer özellikler göstermektedirler. Bu bağlamda kuşaklar ile kültürel genetiklerde canlı bir mekanizmanın var olduğu belirtilmektedir. Kuşaklar sırasıyla, Gelenekseller, Baby Boomers, X Kuşağı, Y Kuşağı, Z Kuşağı ve Alfa Beta kuşağıdır

1945'li yıllardan önce doğanlar bireylere sessiz kuşaklar (gelenekseller) denilmektedir. (Ayhün, 2013).

Savaş kuşağı adı da verilen bu kuşak 1925-1945 yılları arasında dünyaya gelenlerin oluşturduğu kuşaktır. Bu dönemin dünya çapındaki en önemli olayları İkinci Dünya Savaşı ve ekonomik buhranlardır. Bu yıllar Türkiye'de ise Cumhuriyet Dönemi'nin tek partili olduğu yıllara denk gelmektedir (Toruntay, 2011, s.69).

Sessiz kuşağa aynı zamanda savaş kuşağı adı da verilmektedir. Bu dönemin en baskın olayı İkinci Dünya Savaşı ve ekonomik buhrandır. Aynı zamanda bu yıllar Türkiye Cumhuriyeti Dönemi'nin tek partili olduğu dönemdir (Toruntay, 2011, akt. Demirkaya vd., 2015). Bebek patlaması bir önceki kuşakta yaşanılan savaşın etkisiyle nüfusu oldukça düşmüştür bu dönemde de nüfusu artışı olmuştur.1945- 1964 yılları arasında dünyaya gelen bebeklerin sayısı oldukça fazla olması sebebiyle bu kuşağa "baby boomers" kuşağı denilmiştir (Ayhün, 2013, akt. Halisdemir, Parlar, Çetin, 2022).

2.2.3.1. Sessiz Kuşak (1925-1954)

Sessiz Kuşakta bulunan bireylerin yaşları "İkinci Dünya Savaşında" savaşa dâhil olamayacak kadar küçüktürler. Bu dönemde savaşın acısını ve zorluklarını, en fazla yaşayan bireyler olduklarından "Savaş Kuşağı" olarak da bilinirler.(Levickaite, 2010: akt. Akdemir, Konakay, Demirkaya, Noyan, Demir, Ağ, Pehlivan, Özdemir, Akduman, Eregez, Öztürk, Balcı 2013). Aynı zamanda sessiz kuşak, dünyaya gelen en küçük kuşak olarak bilinmektedir. Türkiye de sessiz kuşak, Türkiye Cumhuriyeti'nin de ilk yıllarına tanıklık etmiş olan şu an günümüzün büyükanneanleri, babaanlerini ve dedelerini içerisine almaktadır. Sessiz kuşağın diğer ismi de "Gelenekselciler (Traditionalists)" dir. Sessiz kuşakda bulunan bireyler o dönemde yaşanan ekonomik sıkıntılar, kıtlık, açlık, tasarruf etme ve işsizlik gibi bazı önemli olayları yaşadıklarından oluşan baskılardan güvenemedikleri durumlara karşı tedbirli davranmaları bu nedenle de bu isimle de ifade edilmelerine neden olmuştur (Lehto, 2006: akt. Öz 2015). Sessiz kuşağın aile yapısı geniş ailedir, komşuluk ilişkileri de oldukça yoğun ve kuvvetlidir. Güven duygusu bu dönem için oldukça önemlidir aynı zamanda bu kuşak uyumlu otoriteye saygılı, sadakatli, çok çalışkan ve toplumsal değerlere dikkat eden bir yapıları vardır.

2.2.3.2. Bebek Patlaması

1946-1964'lü yıllar arasında doğan bireyler sonra Patlama Kuşağı (Baby Boomers Kuşağı) olarak belirtilmektedir. İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen "nüfus patlaması" olmuştur bu dönemde 1 milyar bebek dünyaya gelmiştir bu sebeple "Baby Boomers" kuşağı olarak isimlendirilmiştir. Türkiye'de patlama kuşağı olarak adlandırılan bu kuşak; refah içerisinde yaşamanın, mal-mülk ve hizmetlere duydukları özlem oldukça fazladır. Aynı zamanda "Sandviç Kuşağı" olarak da ifade edilen bu kuşak aynı evde önce çocukları daha sonra yaşlanan anne babalarıyla yaşayan ve bakımlarını üstlenen nesildir. Bu dönemde petrol krizleri ve ekonomik krizler ile geçmiştir. Bu dönem insanları çalışkan, fedaker ve itaatkâr kişilik yapısına sahiptirler (Kariyer Atölyesi,2003, akt. Kuyucu,2014).

Bu dönemde yaşanılan "İkinci Dünya Savaşı'nın" yaratmış olduğu olumsuzlukları özellikle ekonomik depresyonun etkilerini azaltmak ve azalan nüfusu arttırmak için ülkeler tarafından doğumlar teşvik edilmiş, ciddi bir nüfus artışı yaşanmıştır (Zemke, 2000: akt. Aydoğdu 2022). Bu dönemde doğanlar, sayı olarak epeyce fazla olduğu için toplumu yeniden yapılandıran nesil olarak ifade edilmişitir. Bu kuşağın bulunduğu dönemde kadın-erkek arasında ki eşitlik, yaşanılan ırk

ayrımına karşı mücadele ve yaşadıkları çevreye duyarlı olma girişimleri başlayarak ciddi mücadeleler verilmiştir (Strauss, Howe, 1991, akt. Aydın ve Başol, 2014)

2.2.3.3. X Kuşağı

1965-1976'lı yıllar arasında doğan bireyler X kuşağı olarak belirtilmektedir (İzmirlioğlu, 2008). Türkiye de bu kuşak, geçiş dönemi çocukları olarak ifade edilmektedirler. X kuşağın nitelendirildiği zaman diliminde yaşayan bireyler değişen dünyanın zorluklarının yüzlerine çarptığı, yaşadığı olay ve durumlarda kanaatkâr, toplumcu, sadık ve idealist bir kuşaktır. X kuşağınının geçiş dönemi olarak ifade edilmesinin nedeni; bu dönemde dünyada önemli değişim ve dönüşümlerin yaşamaya başlamasından kaynaklanmaktadır (Senbir, 2004). Eğitim, sağlık ve nüfus alanında görülen değişimler 1965'li yıllardan 1979'lu yıllara kadar geçen 14 yıllık zaman diliminde bile Türkiye'nin çarpıcı değişim ve dönüşümlere uğradığını, hayat standartlarının önemli düzeyde iyileştiğini ifade etmektedir. Bu dönemde bireylerin yaşam şartlarında görülen olumlu gelişmeler, kişilerin davranışları üzerinde de olumlu etki yaratmış, bireylerin ekonomik konular dışında, sosyal yaşamlarını önemsemelerini de beraberinde getirmiştir.

Değişen bu dünya düzeni sonucu olarak bireyler ayak uydurabilmek için oldukça çaba göstermektedirler. Fakat yine de bu kuşak üyeleri kendilerini dışlanmış hissetmekten alıkoyamamıştır çünkü bu büyük değişim ve yetişememek, geri kalmak, zamana ayak uyduramamak gibi izlenimler yaratmıştır (Dias, 2003: akt. Öz 2015). Lost Generation (Kayıp Kuşak) olarak adlandırılmasının en temel sebebi de bu "yetişememe" endişesidir. X Kuşağı kendilerini yaşadıkları topluma zıt olarak nitelendirmektedirler. Değişik giyim zevkleri, sert müzik zevkleri, punk gibi değişik yaşayış şekilleri ve hatta sert politik düşüncülerinin çıkışlarını ifade ettikleri zıtlığa örnektir. X kuşağın bireyleri varoluşlarını, kendilerini diğer kuşaklardan farklılaştıran mal mülk edinme kaygısı, saygın bir mevkiye yükselme, para ve sosyalleşme ile açıklamaya çalışmaktadır. Küçük yaşlardan itibaren yeni oluşan alışveriş merkezleri ile karşılaşan ilk kuşak olan X Kuşağı, zamanının çoğunu ev ve okul dışında alışveriş merkezlerinde geçirmekteydi. Bu sebeple popüler kültürde, modada ve pazarlama alanlarında öncelik kazanan, alışveriş merkezlerinde oldukça fazla zaman geçiren bu kuşak üyelerinin öncelikleri aslında para kazanıp bir şeyler satın alma olması hiç de şaşırtıcı değildir. Alışveriş dışında X Kuşağı kablolu televizyon ile tanışanda ilk kuşaktır. Ciddi bir televizyon izleyicisi olan X Kuşağının bu dönemde yayınlanan çok sayıda reklamın etkisinde kalması bu kuşak üyelerinin alışveriş, pazarlama, tüketim ve tüm toplumsal değerleri etki altına aldığı ifade edilmektedir. "Bellwether Generation (Önder Kuşak)" olarak yeniden adlandırmıştır (Baydar, 2016)

Yaşadıkları sorunlarını kendileri çözmeye alışmış X Kuşağı bireylerinin kendilerine olan güvenleri grup desteğine ihtiyaç duyan Bebek Patlaması Kuşağı bireylerinden daha yüksektir fade edilmektedir (Altuntuğ, 2012).

2.2.3.4. Y Kuşağı

Y Kuşağı bireyleri ailelerinin korumacı ve güvenli tutumları ile oluşturmuş ortamda büyümüşlerdir. Bu kuşağın doğdukları dönemde boşanma oranlarının arttığı, ailelerde doğum kontrolünün yaygınlaştığı döneme rastlamasından Y kuşağının çocukları ebeveynleri tarafından istenen ve önemsenen çocuklardır. Bu neslin bireyleri ebeveynleri tarafından oldukça fazla önemsendikleri için egoist ve kendilerini aşırı kıymet veren bireylerdir (Çemberci, 2014). Y kuşağı, kendinden önceki nesillere nazaran özgürlüğüne düşkün ve teknolojiyi yakından takip eden bir gruptur. Bu kuşakta dünyaya gelen bireyler çalışmayı sevmeyen, aksine eğlenceyi daha çok tercih eden, bulundukları otoriteyi sürekli reddeden ve saldırgan bir tutum içerisinde olan kişilerdir. Hızlı tüketimden dolayı tatminsiz kişiler olmakla birlikte sürdürülebilirlik, etik, sorumluluk gibi kavramlara önem vermektedirler. Y kuşağı iş hayatıyla özel yaşam arasındaki dengeyi sağlamaktadır. Y kuşağı iyi bir statü için gerekli olan zamandan daha fazla saatler çalışırlar. Bunun dışında Y kuşağı; internet üzerinden alışveriş yapan, öğrenmeye hevesli, aynı anda birçok işi aynı anda yapabilen, teamülsüz, bulunduğu ana odaklanıp yaşayan, kişilerle iletişimine önem veren, sosyal iletişim ağıyla (Twitter, Facebook, YouTube, Google, MSN...) iletişim kuran (Yüksekbilgili, 2015: akt. Göksel, Güneş 2017). Türkiye'de Y kuşağı, 1980 öncesi dönemdeki kıtlıkları (benzin sıkıntısı-yağ kuyrukları), psikolojik baskıları yaşamadıkları için, her şeyi çok hızlı tüketebilmektedirler. Değişime hızla uyum sağlamakta ve kendilerini gösterme konusunda çok hevesli davranmaktadırlar (Başgözde ve Bayar: akt. Göksel, Güneş 2017).

2.2.3.5. Z Kuşağı

2000 yılından itibaren doğan nesli kapsamaktır. Bu kuşak teknolojinin yoğun olduğu bir çağda doğdukları için teknoloji ile daha iç içe yaşamaktadırlar ve hatta Z kuşağı gençlerinin birer teknoloji bağımlısı olduğu da ifade edilebilir. Şu an günümüzde gelişmiş olan teknolojik akıllı cihazlar gün geçtikçe bu kuşağı kendisine daha bağımlı hale getirmektedir (Kavalcı ve Ünal, 2016). Bu nedenle Z kuşağı "dijital Nesil" olarak ifade edilmektedir. Bu nesil dijital bilgi ile büyüdüğünden bir önceki nesillere göre daha hızlı değişim göstermektedir. Dijital gelişim için herhangi bir eğitime ihtiyaç

duymadan öğrenmesi eleştirilse de hayatın bir parçası olması da engellenememiştir (Somyürek, 2014).

(Keleş, 2011, akt. Serçemeli, Kurnaz ve Özcan 2015) bu kuşak için; insanlık tarihindeki el, göz, kulak ve benzeri motor becerilerinin en yüksek kuşak olduğu ifade edilmektedir. Z kuşağını diğer nesillerden ayıran diğer bir özellik teknoloji ile bu kadar iç içe olmalarından daha hırslı oldukları belirtilmiştir. Materyalist düşünmelerinden dolayı Z kuşağı bilgeye daha çabuk ve hızlı bir şekilde ulaşmaları, analiz yapabilmeleri ve konuyu yönelik fikir bildirebilmeleridir.

Z kuşağı yakın tarihte yaşamış olanlara göre daha farklı bir aile geçmişleri olacaktır (Wellner, 2000, akt. Bulgan ve Göktaş, 2016). Bu nesil bireysel yaşamayı daha fazla tercih etmesinden dolayı yalnız yaşayacaklarından ötürü "The New Silent Generatin (Yeni sessiz Kuşak)" şeklinde ifade edilmeye başlamışlardır. Henüz iş yaşamında çok aktif olmadıkları için, iş yaşamındaki tutum ve davranışları henüz net değildir. Z kuşağı bilgisayarı kitaplara tercih eden, dışarıda çok fazla vakit geçirmeyen ve iletişimi uzaktan uzağa yaparak yanlızlaşan bir nesil durumuna gelmiştir. Bu nesil anlık sonuçlar istemektedir yaşamlarında cep telefonsuz bir hayat onlar için çok mümkün değildir. Derin duygusal olarak nitelendirilen Z kuşağı, Türkiye'de kesin olmamakla birlikte %17 sini oluşturduğu tahmin edilmektedir (Mercan, 2016).

2.2.3.6. Alfa ve Beta Kuşağı

21.yüzyılda doğan nesli temsil eden alfalar, henüz yeni dünyaya gelenlerdir. 2010 yılında dünyaya gelen çocuklar bu kuşağa dâhil eden araştırmacılar bulnumaktadır. Bu kuşak, bilgisayar ve internetin olduğu dünyaya gözlerini açmıştır. (Kayıkçı ve Bozkurt, 2018). Bu sebeple diğer kuşaklardan daha farklı oldukları gözlemlenmektedir. Alfa kuşağının çoğunluğu okul öncesi grubu, ilkokul ve çok az bir kısmı da ortaokul grubu çocuklardır.

McCrindle ve Fell (2020) alfa kuşağının diğer mevcutta olan tüm kuşaklardan daha geniş bir kuşak grubuna sahip olacağını belirtilmiştir. Yaşam koşullarının iyileşmesi ile hayat kalitesinin arttığını ifade etmektedir bu sebeple alfa kuşağının en uzun yaşam süren kuşak olacağı belirtilmiştir. Çevresel faktörlerin zenginliği birikimlerinin daha fazla olacağı ve kollektif bir hafızaya sahip olacakları düşünüldüğünde, dijitalleşme ile birlikte daha küresel anlayışa sahip kuşak özelliğindedirler. Çünkü bulundukları çağ hız çağıdır. Alfa kuşağa aynı zaman da "dijital yerliler" de denilmektedir. Teknolojinin içerisinde dünyaya gelmişlerdir. Bu sebeple bilgi teknolojileri gelişmiş ve tüm becereilere sahiplerdir. Kendi akranlarıyla teknoloji dilini kullanmaktadırlar. Birçoğu meslek olarak da teknolojiyle ilişkili meslekleri düşümmektedir (Prensky, 2001, akt. Demirel, 2021)

2.2.4. Kuşaklar Arası Geçişte Değerleri Etkilyen Unsurlar

İnsan; estetik değerler, etik değerler, bilimsel değerler, teknik değerler yaşam içerisinde oluşturmaya yönelik gerekli çabayı göstermiştir. Bir de 20. yüzyılda tüm bu değerler egemenliği sürerken bu yüzyıldan sonra ekonomi değeri yeni bir değer olarak tüm değerleri egemenliği altına almıştır. Ataberk, toplumsal değerlerin de değişebileceğini ifade etmiştir. Bireylerin bir kısmı değişime uyum sağlayabileceği, kimisinin de değişime uyum sağlayamayıp geride kalacağını belirtmiştir. İnsanlar yaşadıkları değerler ile yaşar toplumda bu değerler ile var olmaktadır. Tarihin mirası "uygarlık değerleri" de "evrensel emanetler" olarak kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Bunlar temel değerlerdir, bu sebeplede kalıcı değerlerdir. Dürüstlük, dayanışma, yardımlaşma, paylaşma, saygı vb. gibi. (Kaya, 2013).

Genç kuşaklar ile daha sonraki kuşakların arasındaki değer aktarımında meydana gelen değişimi bu konudaki çalışmalar ile belirlenmişdir. Genç kuşakların bir önceki kuşaklara göre "değişime açıklık" yenilikçi değerleri daha fazla ve hızlı benimsedikleri bununla birlikte bağımsız davranışlara vurgularken; kendini kısıtlama, geleneksel kalıpları sıkı sıkı koruma, var olan düzeni muhafaza eden değeri daha az benimsedikleri belirlenmiştir. İlk kuşakların daha sonraki kuşaklara göre hayatlarında var olan geleneksellik ve uyumluluk değerlerini daha çok benimsedikleri ifade edilmiştir.

Mannheim'e göre kuşak kavramı toplumum uğradığı değişim sürecini ifade etmektedir. Gelecek kuşağın bireyleri olacak gençler yaşlıların mirasçısı olarak belirtilmektedir. Mannheim'in ifadesiyle modern çağda toplumsal değişmenin hızı oldukça artmıştır. Değişme hızının bu kadar fazla artmasıyla iki kuşak arasındaki değerlerin değişiminin artmasına sebep olmaktadır (Cherrington, 1997). Değer bir yargılama ölçüsüdür. Bu ölçü ile güzeli çirkinden, doğruyu yanlıştan, iyiyi kötüden ayırt edebilme yetisidir (Güler, 2008, akt. Coşkun, Yıldırım 2009). Değerler "mevcutta olanla değil, daha çok olması gerekenle ilgilenir.

Değerlerin kişilerin ve toplumun arzulanır bir özelliği olması aynı zamanda toplumlar arası geçerliliğide bulunmaktadır. Değerler, bireylerin ortak noktası olması paylaşım sağlayan önemli bir yaşam faktörüdür. Bireylerin sosyal rol içerisinde kontrolünü sağlamaktadır. . Değerlerin kalıcı olması, bir inanç özelliği taşıması, istenilenin kavranmasına ilişkin bir zihinsel nitelik taşıması ve aynı zamanda tercih edilebilir olması gibi bir takım özellikleri bulunmaktadır (Silah, 2000, akt.Gör, 2013).

2.3.Aile ve Çocuk

2.3.1. Ailenin Tanımı ve Özellikleri

Aile sözcüğü oldukça eski bir kavramdır, köken olarak Arapça'dan gelen günlük konuşma haliyle dilimize aktarılmış bir kelimedir ve anlam olarak ev, hane ve yuva olarak kullanılmaktadır. Grekçe'de "oikos" ve İngilizce'de ise karşılığı "family" olarak ifade edilmektedir aile kelimesi, toplum bilimin kavramlaştırmasıyla "Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birim" olarak açıklanmaktadır (TDK, 2020, akt. Tezcan. 2023). Aile tanımı, zaman zaman toplumsal ve kültürel olarak değişiklikler gösterse de aile fertlerinin birey sayısı ve ailenin bulunduğu yaşam döngüsü açısından da farklılık gösterebilir. Aynı zamanda da farklılıklara rağmen ailenin evrensel özellikleri de bulunmaktadır. Aile de yaşayan bireylerin birbirlerine olan sadakatleri ve bağlılıkları yıllarca sürer. Bu durum aileye "kalıcılık "özelliği yüklemektedir.

Aile kavramının tamamlanması için geleneksel dayanakları yerine getirmek gerekmektedir. Sevgi, saygı, ahlak ve daynaışma gibi geleneksel dayanaklarla aile kavramı tamamlanır. Aynı zaman da toplumun güçlü ve sağlam olabilmesi için sağlıklı evliliklerin olması ve bu evliliklerden sağlıklı nesiller ihtiyaç duyulmaktadır. Toplum kendini meydana getiren ailelerele paralel gelişim göstermektedir (Düzenli, 2011)

Genel anlamıyla aile; insanların oluşturmuş olduğu maddi ve manevi kültürün kuşaktan kuşağa aktaran, insan neslinin süreğenliğini sağlayan, toplumun belirlemiş olduğu kurallarla karşılıklı ilişkilerin dinamiğini oluşturduğu, biyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal ve hukuksal vb. yönleri olan sosyal bir yapıdır (Gökçe, 1996). Aile kavramı Yeni Türk Ansiklopedisinde şu şekilde ifade edilmiştir "aynı çatı altında birlikte yaşayan ve türlü mânevî, ekonomik, sosyal ve koruyucu faaliyetlerde, çocuklarının bakımında iş birliği yapan, çekirdeğini iki yetişkinin (karı-koca) oluşturduğu temel sosyal birim."

Aile evrensel bir kurum olarak belirtilse de modern aile ile geleneksel aile tanımının arasında fark görülmektedir. Farkların oluşma sebebi aileye yüklenen işlev ve görevlere dayanmaktadır (Bozkurt, 2005, s.259). Aile birbirlerine akrabalık bağlarıyla bağlı olan ve aynı zamanda ailenin yetişkin üyelerin çocuklara bakma sorumluluğunu taşıdığı insan topluluğudur (Giddens, 2000, s.173, akt. Ekici 2014). Biyolojik olarak birbirine bağlı olan aile insan türünün devamını sağlayarak toplumsal süreci ortaya çıkartan ve yaşamın gereği gerektiren ilişkilerin tümünde belirli kuralları olan ve o zaman kadar oluşturulan tüm kavramların kuşaktan kuşağa aktaran bir birimdir.

Aile içerisindeki kurallar yasalarla belirlendiği gibi aynı zamanda kuşaklardan getirilen kurallarla da belirlenmektedir. Tarihin en eski dönemine bakıldığında ailenin olmadığı bir topluma rastlamak mümkün değildir. Aile tarih içerisinde yaşanan değişimlerle birlikte değişime uğramıştır. Daha önceki tarihlerde geniş (ataerkil) aile, Çekirdek aile ve yeni nesil aile olarak şekillenmiştir.

Özgüven'e göre: "Evlilik bağıyla başlayan, akrabalık ve sosyal bağlarla birbirlerine bağlanan, birçok role sahip, karşılıklı etkileşimde bulunan, genellikle aynı evde yaşayan bireylerden oluşan, üyelerinin psikolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılayan bir birimdir" (Özgüven, 2001, akt. Günindi ve Giren, 2011). "Aile, içinde insan türünün belli biçimde üretilip, topluma kazanılma sürecinin belli ölçüde ilk ve etkili biçimde cereyan ettiği, eşler ve anne babalarla çocuklar(ailenin biçimine göre başka yakınlar) arasında belli ölçüde içten, sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu, yine içinde bulunulan toplumsal düzene göre ekonomik etkinliklerin az ya da çok bir ölçüde yer aldığı toplumsal kurumdur" (Ozankaya, 1979: 233, akt. Ayberk 2020).

2.3.2. Ailenin Çocuk Üzerindeki Etkisi

Anne ve babanın tutumları, iletişim dilleri ve hayata bakışları tüm bunlar çocukta model oluşturmaktadır. Aynı zamanda anne baba tüm bu ihtiyaçları karşılarken sevgiyi belirli şartlara bağlar ve yeteri kadar veremezse çocuk kişilik gelişimini tamamlamamış olmaktadır. Sevgiyi bir şarta bağlamadan koşulsuz verirse çocuk sağlıklı bir kişilik gelişimi oluşturmuş olmaktadır. Türk kültüründe aile ilişkileri oldukça önemlidir. Geçmişten bugüne gelindiğinde ebeveynin çocuğuna kendisini adaması ve sadece onun için çalışıp tüm gelecek hayallerini çocuğunun üzerine kurguladığı görülmektedir. Aile içerisinde görev dağılımı vardır. Anne evdedir çocuklarla ilgilenir, baba çalışır evin ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Yeni döneme yani modern döneme bakıldığında Türk aile yapısında değişiklikler olmuştur, anne babanın rolleri değişmiştir. Bu durum bazı kesimlerde endişelere yol açmaktadır anne babalık rollerinin zayıflanmasından korkmaktadırlar (Koshan, 2015, akt. Ata 2022). Geleneksel aile tutumundan modern aile geçiş yapılması belirli çatışmalara yol açmaktadır aynı zamanda bazı endişelere de sebep olmaktadır.

Aile bireyin yaşam çarkındaki en önemli yeri tutmaktadır. Çocuk günlük hayatında, toplumsal hayattaki yaşamını ve kariyerine yapacağı tercihe kadar aile çocuğun hayatında en önemli etkilerden bir tanesidir. Aile çocuğa yaşam döngüsünde kullanacağı değerleri zaman içerisinde aktarmaktadır. Daha sonrasında bireylerde ebeveyninden almış olduğu değer yargılarını ve toplumun kültür özelliklerini kullanarak çevresiyle uyumlu ilişkiler kurabilir ve istendik davranışları geliştirir

(AAK, 1991: 51, akt. Şahin 2019). Aynı zamanda çocuğun ilk sosyal çevresi ailesidir. Çocuk ilk sosyal deneyimleri burada tecrübe edinmektedir. Çocuk yaşadıklarına vereceği tepkileri ebeveynlerini gözlemleyerek model almakta ve uygulamaktadır. Ebeveynler çocukları ile kurdukları bağda sabırlı, şefkatli, özverili ve sevgi dolu olduklarında güvenli ve sağlam bir bağ kurulmaktadır (Tok, 2001, s. 35, akt.MEBŞAH).

Ailede anne – baba arasındaki ilişki ne kadar sağlıklı ve yapıcı olursa, ailenin temeli sağlam olmaktadır. Duygu ve düşüncelerini özgürce birbirine ifade eden birbirlerine hoşgörülü ailelerde yetişen çocuklar sağlıklı gelişim göstermektedirler tam aksine sevgi, şefkat, hoşgörü ve ilgiden yoksun ailelerden yetişen çocuklar büyüme ve gelişmelerinde gerilik gözlenmektedir. Olumsuz davranışları çevresine uygulayan çocuklar bu tip ailede büyüyenlerde çok sık gözlenmektedir (Özmen, 2007akt. Şahin ve Aral, 2012). Aile bireylerinin ev içerisinde ya da dışarıda görev ve sorumlulukları belirlenip sınırlarında net çizildiği bir aile ortamında çocukların akademik olarak da başarılı olduğu gözlenmiştir. Tam tersi olduğunda aile bireylerinin mutsuz ve iletişim becerileri yetersiz olduğunda çocuklar içlerine kapanık, öz güvenleri oldukça düşük, iletişim becerilerinde yetersizlik olduğu belirtiliştir (Özel ve Zelyurt, 2016).

2.3.3. Aile Çeşitleri

Aile tanımı yaşanılan topluma ve zamana göre farklılık göstermektedir. Aile türleri modern aile öncesi ve modern aile olarak ayrılmaktadır. Modern öncesi aile döneminde kadının yaşamının ev içerisinde olması görev ve sorumluluklarında bu çerçevede bulunması geleneksel aile sürecini yansıtmaktadır. Modernleşme sürecinin aile yapısına etkisi oldukça büyüktür. Bu değişim sürecinde ailede de oldukça hızlı bir değişim gözlemlenmiştir. Aile türlerini net ve keskin bir çizgiyle ayırmak mümkün değildir. Bir dönem geniş aile olarak yaşayan bireyler bir dönem de çekirdek aile olarak yaşamlarını sürmüşlerdir. Örneğin, geniş aile tipi sadece, doğu toplumlarının aile şeklidir demek hatalıdır. Geleneksel aile ile modern aile arasındaki ayrım, hem farklı toplum tiplerini hem de ailenin ölçeğini dikkate alarak yapılan bir sınıflandırmadır (BASGM, Aile Yapısı Araştırması, akt. Bayer, 2013).

Yaşanılan bu değişim sürecinde aile yapısında da ciddi değişimler söz konusudur. Bu değişimler, nüfusun sayısal durumu, yerleşim yerlerine göre dağılımı, doğuranlık hızı, doğuşda yaşam süresi, evliliğe ilişkin bakış açıları ile özellikleri, kadının toplum içersindeki konumu ve tüm bunlardan daha önemlisi toplumun zihniyet yapısı ve yaşam biçimi değişime uğrayarak aile yapısınıda dönüşümüne sebep olmuştur (ASPB, Türk Aile Yapısı Araştırması).

2.3.3.1. Geleneksel Geniş Aile

Geleneksel aile büyük anneler, büyük babalar, amcalar ve yengelerin birlikte yaşam sürdüğü bir aile yapısıdır (Tezcan, 2010: 135, akt. akt. Karslı). Bu aile tipi geleneksel ailenin tüm özelliklerini gösteren ailedir. Geleneksel ailede anne babanın dışında da ailenin diğer fertleriyle yaşamalarından dolayı bir önceki kuşağın değer yargılarını da modeller ve öğrenir çocuk bu durumu içselleştirdiği ifade edilmektedir. Geleneksel ailenin diğer özelliği daha çok tarımla geçimini sağladığı için ailenin tüm fertleri birlikte yaşayarak ekonomik olarak bütçeleri de ortak ve geçimlerini beraber sağlamaktadırlar. Bu sebeple bu aile tipinin daha çok ekonomik amaçlı olduğu belirtilmiştir. Tüm aile fertleri yaşadıkları her süreçte olumlu ve olumsuz durumlarda birbirlerine destek olmaktadırlar sürekli dayanışma halindedirler. Geniş ailede büyükbaba önemli bir faktördür ekonomik olarak güç buradadır bu sebeple söz sahibi de evin babasındadır.

Geniş aile genellikle değişmeden üç neslin bir arada yaşamlarını sürdüğü ekonomik ve hiyerarşik bir iş bölümünün olduğu geleneksel aile tipidir. İş bölümleri ailedeki bireylerin yaş, cinsiyet ve tecrübeye göre belirlenmektedir. Bu aile tipi daha çok kırsal alanda yaşam süren, tarımla geçinen, akrabalık ve aile ilişkileri fazlasıyla önem veren, ailede bulunan erkeklerin karar alma konusunda öncelik verildiği aynı zamanda ailenin yaşlı erkeği ailenin sorumluluğunu üstlendiği bir aile şeklidir. Geniş ailede birkaç ailenin bir arada yaşaması ile ailedeki kişi sayısı fazladır (Eyce 2000, akt. Keskin 2017).

2.3.3.2. Çekirdek Aile

Köyden kentlere göçün başlamasıyla aile tipinde değişikliğe yol açmıştır. Anne, baba ve çocuklardan oluşan aile fertrleri ile kentte yaşama devam etmişlerdir. Bazı aileler bu geçiş süresinde de geniş ailesiyle birlikte yaşamaya devam etmişlerdir. Çekirdek aile, en yalın biçimiyle karı, koca ve çocuklardan oluşan bir kurum olarak kabul edilir ve bu kurum "çekirdek aile" olarak tanımlanır (Timur, 1972, akt. Aluş, 2015).

Özellikle ülkemizde yaşanılan hızlı değişim ve gelişim kırsaldan kente göç eden ailelerde aile bireylerinin sayısal olarak azalmasının haricinde birçok değişim söz konusudur. Kadının çalışmaya başlamasıyla ev içersinde verilecek birçok konuda söz sahibi olmuştur. Çekirdek ailenin dışında kalan büyükbaba ve büyükanne bayramlarda ve tatilllerde sadece ziyaret edilmeye başlanmıştır. Aile daha

çocuk çocukları odakla yaşamaya başlamışlardır. Geniş ailede aile dışında bulunan komşuluk ve akrabalık ilişkileri çok daha kuvvetliyken çekirdek ailede bu süreçte de değişiklik olmuştur.

Aile yapısının değişimi ile çekirdek aile geçişle birlikte boşanma oranların artması, evlenmeden çiftlerin birlikte yaşaması ve tek ebeveynlik yapısı ortaya çıkmıştır bu da bir önceki kuşakla değerler çatışmasına yol açmaktadır.

Çekirdek ailenin özellikleriyle kentleşen aile; boşanma, birlikte yaşama ve tek ebeveynli aile gibi yapısal; değerler çatışması, modernlik ve gelenek ilişkisi gibi işlevsel sorunlarıyla modernliğin sonuçlarını yaşamaktadır (Yıldırım, 2013:131). Aile değerleri bir önceki kuşağın yaşaması ve yeni neslin de onu gözlemlemesi ile aktarılmaktadır. Çekirdek ailede genç kuşak bir önceki kuşağı gözlemleyemediği için değere aktarımda da sıkıntılara yol açmaktadır.

2.3.3.3. Yeni Nesil Aile

Geleneksel geniş aile ile çekirdek aile dışında yeni oluşmuş aile tipleri bulunmaktadır. Geniş ailenin çözülmesi ve zaman aşımında çekirdek aileye dönüşmüştür. Çekirdek aileninde zaman içerisinde çözülmesi ve bu zamanda yaşanan değişimler ile aile yaşamında da farklılıklar oluşmuştur. Sosyologlar bu tip aileleri "yeni aile" olarak ifade etmişlerdir, aile kavramıyla ile ilgili olan değişimleri bu başlık altında belirtmişlerdir (Karslı, 2019, akt. Myradov, 2021) Yeni aile modelinde geniş ailede ve çekirdek ailede alışılmış aile modelinden daha farklı olduğu gözlemlenmektedir. Daha çok tek ebeveynli aile, üvey aileler ve çiftlerin birlikte yaşaması ile oluşan aileler yeni aile modelinde mevcuttur. Ya da karı koca ilişkileri daha zayıf olduğu aile tipleri de bu modeli içerisindedir. Yaşanan bu değişimler aile yapısının tamamen yok etmek üzere oldukça etkili olmaktadır. Değer yargılar ile uyuşmadığı için henüz toplumun her kesiminde kabul görmemektedir.

Yeni nesil aile modelinde çocukların da aile bireylerinden bağımsız olarak bir yaşam sürmesi aslında ebevynin öğretilerinden gelmektedir. Bu şekilde yaşam süren ailelerin bireyselleşmesine olanak sağlamaktadır. Bireyselleşen ailelerde "biz" kavramı yerine "ben" kavramı gözlenmektedir. Aile içerisindeki kişiler kendi istek ve tercihlerini öne çıkarmaktadırlar. Bir müddet sonra kişinin yanlızlaştığını ve etrafındaki birçok kişi ve duruma yabancılaşan bireyler görmek mümkün olduğu belirtilmektedir. Gerçek dünyadan uzaklaşıp sanal dünyada yaşayan kişiler olmaktadır (Çapcıoğlu, 2018).

2.3.4. Ailede Zaman İçerisinde Yaşanan Değişimler

Toplumun en küçük yapısı ailedir. Toplumsal yaşamda yaşanan her türlü değişim aileyi çok yakından ilgilendirmektedir. Özellikle son zamanlarda teknolojide yaşanan hızlı değişim aile kurumunu da değişim ve dönüşüme uğratmıştır.

Türk ailesi de batılaşarak modern aileye geçiş süreci yaşamaktadır. Fakat birçok kesimde geniş aile ve çekirdek aile düzeni devam etmektedir. Yaşadığımız toplumda çekirdek aile hâkim gibi gözükse de, aslın da çekirdek- büyük aile modeli gözlemlenmektedir. Çalışan kadınlar çocuğunu kendi veya eşinin annesine bırakmakta ya da işten gelince orada akşam yemekleri yemekte bu sebeple iki ev yaşamı sürmektedirler. Türk aile yapısında geniş aile modelinde çocukla ilgili olan kararları baba verirken yeni aile modelinde ise son sözü baba söylüyor gibi gözüksede aslında kararı anne vermektedir.

Bireylerin yaşamlarındaki toplumsal rol değişimi ve geçişler ailedeki geçiş dönemlerini oluşturmaktadır. Evlenme, evden ayrılma, çocuk sahibi olma ve çocukların da evlenmesi, yaşlılık gibi evrelerdir. Her değişim kişide yeni bir durum oluşturmakta, ailenin bu yaşam döngüsüne uyum sağlaması beklenmektedir. Her değişim, aile üyelerine yeni sorumluluk, bazı ailelerde bu durum stres oluşturabilir (Özabacı, 2014, akt. Yiğit, 2019).

Aile yapısında ufak tefek farklılıklar olmasına karşın genel olarak bakıldığında benzer durumlar gözlemlenmektedir. Aile yapısını zamanla değişimi aile yapsında değişime sebep olmuştur. Yaşanılan tüm bu dğişimler olumsuz sonuçlara yol açmaması için gelecek kuşakların Türk aile yapısını bilmeleri gerekmektedir. Bunun için ailelere büyük görev düşmektedir bunun yanı sıra devlet kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının da Türk aile yapısını nesillere aktarmaya yönelik çalışmalar yapmaları gerekmektedir.

Çocuklar ailelerinde gördükleri tüm değerleri gözlemleyerek diğer nesillere aktarmaktadır. Çocuklar ailenin bir aynasıdır orada gördüklerinin yansımasını hayatta yaşamaktadırlar. Köylerden kentte göçlerin başlamasıyla eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel alanların kent hayatında daha kolay ulaşılabilir olması ve konfor alanlarının daha çok olduğunu belirtmektedir. Bireyler köy hayatından kent hayatına geçiş sürecini yaşamışlardır. Kent hayatı ilk bakışta insanlara çok cazip geldiği için hızlı bir şekilde aileleri içne çekmiştir. Bu durum ailenin hızlı değişimine yol açmıştır özellikle aile kurumunun zayıflamasına sebep olmuştur. Aileler kent hayatına geçişleriyle sürekli çalışmak ve konfor alnlarını oluşturabilmek için çok çaba sarf etmişlerdir. Çekirdek ailesinde bulunan anne baba

kendi çocukları çabalarken, doğup büyüdükleri toprakları bırakmayan anne babalarını unuttuklarını ifade etmektedir (Doğan, 2022).

Aile kurumu insana sahip olduğu çok derin bir geçimişe sahiptir, aile varlığını hep korusa da dünyada ve toplumda yaşanılan değişimler ile köklü değişimler yaşamıştır. "Bu değişimler ile ailenin değerleri, örgütsel yapısı, üye sayısı, topluma katılım, üretim ile ilişkileri vs. bulunmaktadır. Toplumların üretim biçimleri, inanış ve gelenekleri, göç ve savaş durumları, kır ve kent yerleşim yapıları aileyi de etkilemektedir" (Yıldırım, 2016: akt. Bakar 2019).

Köyden kente yapılan göçle ailede yaşanılan değişimlerden biridir en önemlisi de çocuk yetiştirme tutumlarıdır. Bazı aileler yaşanılan bu değişime direnç gösterip kök aileden aldıkları değerleri devam ettirmektedir, toplumun değişen yapısına hızlı adapte olan aileler arasında ciddi farklılıklar oluşmuştur. Her ailede kendi çocuklarını kendi yaşam modeline göre büyütmeyi tercih etmiştir (Canatan, Konbak, Aslan, Özdemir, Yılmaz, 2020).

2.3.5. Ailenin Değeri Çocuğa Aktarmadaki Etkisi

Yetişkinlerin olduğu gibi çocukların da anne-babaya ve topluma karşı sorumlulukları vardır. Çocukların tüm bu sorumlulukları yerine getirebilmesi için öncelikle ailenin ve daha sonra da toplumun sağlıklı bireyler yetiştirmek için sorumlulukları vardır. Bu süreç bu sıralamayla devam ettiğinde topluma sağlıklı bireyler kazandırılmış olmaktadır. Çocuğun yetiştirilmesinde ilk sosyal çevresi olan anne babaya fazlasıyla sorumluluk düşmektedir. Anne babanın tüm tututum ve davranışlarıyla çocuğun hayata karşı eylemleri oluşmaktadır. Çocuklar duyduklarından çok gözlemlediklerini içselleştirp yaşarlar bu sebeple aile tüm davranışlarından çocuğa karşı sorumludur. Aile değer yargılarını içselleştirip rutin içersinde yaşıyorlarsa çocukta aynı şekilde yaşamaya devam eder.

Yaşanılan küreselleşmeyle birlikte toplum içerisinde gelenek ve göreneklerin aktarılması daha da zorlaşmaktadır. Teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte çocuğun ebeveyni anne baba dışında teknoloji de olmaktadır. Çocuklar da burada gördüklerinin etkisinde fazlasıyla kalmaktadırlar. Değer aktarımında kuşakların birbirine olan bağı güçlü olmalıdır ki değer aktarımı oluşabilsin. Değerlerin hızla değişem uğrayıp şekil değiştirmesi sonucu yeni nesil aileler değerleri nasıl aktaracakları konusunda kargaşa yaşamaktadırlar. Anne babaların ebeveyn olmadan önce ve olduktan sonra daima bu bilinç içerisinde olmaları gerekmektedir. Aile içselleştirerek yaşadığı değer yargılarını aktarması

daha kolaydır. Çünkü aile çocuğun değişmeyen tek kavramıdır ve hayatının da tam merkezindedir bu da çocuğa kendi hayatında olumlu ya da olumsuz yön vermesidir (Şahin& Özbey, 2017).

Birey doğduğu toplum içerisinde hangi değer kavramları yaşanıyorsa onları öncelikle ailede görür ve devam ettirir daha sonra o da diğer nesillere aktarır.

2.3.6. Değer Eğitimi ve Öğretiminin Önemi

Yaşadığımız toplumda kabul gören değer yargıları vardır. Değerler insanın davranışlarına şekil veren yazılı olmayan kurallar bütünüdür. Toplumsal olarak huzurlu yaşamın sağlanabilmesi değerlere ihtiyaç vardır. Kişiler yaşamları boyunca diğer insanlarla iletişim halindedirler. Değer eğitimi ilk olarak ailede başlamaktadır. Türk Milli Eğitim Temel Kanunu'nun genel amaçları arasında Türk Milletinin milli, manevi, ahlaki, insani ve kültürel değerlerini içselleştiren ve aynı zamanda yaşayan bireyler yetiştirilmesi hedeflenmektedir(METK, 1973 akt. Alimcan, Şam, 2017). Bir ülkenin eğitim sistemi eğitime yansıtılan değerler ile başlamaktadır. Değerler eğitimin çizgilerini, hedeflerini ve gideceği yönü belirlemektedir (Doğan,1997 akt. Ulusoy 2010).

Toplumun geleceği o toplum içerisinde yaşayan donanımlı ve değerelerini yaşayan bireylere bağlıdır. Değer eğitimi aileyle başlayıp okul ile devam etmektedir. Ebeveynler o toplum tarafından kabul gören değerleri çocuklarına fark etmeden ya da bilnçli olaraka aktarmaktadırlar. Değer aktarımında önemli olan hangi değeri hangi yaş gurubunda akatarılacağı bilincinde olmaktır.

Değerlerin genetik faktölerle ile değil yaşam içerisinde edinilmiş sosyal rollerle kazanıldığı ve kuşaktan kuşağa aktarıldığını vurgulanmıştır. Ailede bilinçli ya da bilinçsiz aktarılan değerler eğitiminin okulda sistemli olarak verilmesini ifade etmiştir. Toplumun varlığını sürdürebilmesi ve gelişim sağlayabilmesi için değerlere yer verilmelidir. Değerler eğitimi için okullarda çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Sarı, 2005).

2.3.6.1. Değer Eğtiminin Çocuğa Etkisi

Çocukluk döneminde değerler eğitiminde kişilik, ahlak ve karakter eğtimi değer kavramları bulunmaktadır. Gelişimin ilk döneminde çocuklara kazandırılan bu değerlerin çocuğun sosyal ve bilişsel gelişiminin içerisnde olduğunu ifade etmektedir (Balat, 2004). Sevgi, paylaşım, barış, adalet, merhamet, mutluluk ve sabır gibi temel değelerin çocukluk yıllarında öğretilmesi toplum için önemli olan değerlerin yaşatılması adına önemlidir. Çocukluk döneminde bir sonraki yaşamdaki yaşanılacak

kavramların temelinin atıldığı yıllardır. Aynı zamanda çocukluk yıllarında öğrenilen değerler sürdürülebilir olduğunu ifade etmektedir (Pekdoğan, Korkmaz 2017). Özellikle çocuğun kişilik oluşumunda kritik olan bu yaş döneminde değerler eğitimin verilmesi çocuğun içselleştirmesine ve kişilik haline getirmesini kolaylaştırmaktadır (Ada, 2016; Karaömerlioğlu, 2010; Tanrıverdi, 2012, akt. Yıldız, Eliboli, Ada 2021).

Değerler eğitimi ailede başlayıp okul ile devam etmektedir. Bu süreçte öğretmenlerin ve ebeveynlerin değerleri yaşaması çocuklara model olması açısından önemlidir. Günümüzde annelerin çalışması ile çocukların kreş ya da bakıcıyla ailesinden daha fazla vakit geçirmesine, televizyonun ve internetin kişiler üzerinde etkisi fazla olmasının değerlerin aktarılması ve öğrenilmesi sürecini etkilediğini belirtmektedir. Teknoloji kullanımının arttığı bu dönemde değerlerinin eğitimine verilen önemin daha da arttığını belirtmektedir(Tulunay Ateş, 2017). Çocuklar okullarda bilişsel, psikomotor, dil gelişimlerinin yanı sıra saygı, sevgi, hoşgörü, yardımseverlik, duyarlılık ve sorumluluk gibi toplumsal yaşamda kullanılan değerleri öğrenip yaşama fırsatı bulmakatadır. Bu sebeple okulda sadece bilgi gerektiren konuları öğrenmeleri değil değerleri kazandırmayı da hedeflemek gerkemektedir (Çengelci ve ark., 2013, akt. Akın, Öztürk 2017).

2.3.6.2. Değer Eğtiminin Aileye Etkisi

Değerler eğitimi yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Kişilik gelişimi beş yaşına kadar %80 oranında tamamlanmaktadır. Kişilik gelişimin büyük bir kısmının bu yaş aralığında tamamlanması ailenin ve yakın çevrenin çocuk üzerindeki etkisinin çok büyük olduğunu ifade etmektedir. Ailenin bu süreçte değer kavramlarını içselleştirip yaşamaları değer aktarımını sağlamaktadır. Çünkü çocuklar modelleme yöntemiyle öğrenmeyi gerçekleştirirler bu yaş grubu içerisinde ailenin çocukla, birbirleriyle ve çevresiyle olan tutumları çocuklarda değer yargılarını oluşturacaktır. Araştırmalara bakıldığında diğer eğitim kurumlarına oranla ailenin değer aktarımı konusunda çocuk üzerinde etkisi oldukça fazladır (Aydın 2007, akt. arslan 2019).

Ebeveynler zaman içerisinde çocuklarının değer kavramlarını edinmelerinin önemini bilmelerine rağmen ne zaman ve nasıl öğretecekleri kısmında sıkıntı yaşayabilmektedirler. Aile içerisinde yanlış gelişim gösterebilecek bir değer diğer değerin öğrenilmesini ve kazanılmasını zorlaştırmaktadır. Aile yapısının değişip bozulmasıyla değer eğitimine duyulan ihtiyaç artmaktadır (Köylü, 2007 akt. Arslan, Ulaş 2021).

Çocukların tüm bu değerleri öğrenip hayata geçirebilmesi için değerleri içselleştirmesi, ailenin de değerleri aktarmak için aktif rol alması önemlidir. Değerin neden önemli olduğu ve çocuğun hayatındaki önemini çocuğa aktarılması ebeveyn tarafında yapılmalıdır. Ailenin de değer aktarımı konusunda tutarlı olması çocuğun doğru mesajları doğru zamanda almasını sağlayacaktır. Çocuğun uyguladığı davranışların sebeplerini bilmesini sağlaycaktır. Bu süreç içersinde çocukla doğru iletişim kurmak ve çocuğu motive etmek değer aktarımını olumlu etkilemektedir.

2.3.6.3. Değer Eğitiminin Topluma Etkisi

Birey doğduğu andan itibaren toplumsallaşmanın gerektirdiği sürecin içerisine dâhil olmaktadır. Toplum içerisinde yaşamanın belirli yazılı ve yazısız olan kuralları vardır. Birey hayatına bu kurallar ile yön vermektedir tercihlerini de buna göre gerçekleştirmektedir. Tolumsal değerler bu sürecin büyük bir kısımını oluşturmaktadır. Toplumun devamının sağlanması için bu değerlerini kuşaklara sağlıklı bir şekilde aktarılması gerekmektedir. Çocuklar dünyaya geldikleri andan itibaren bu değerleri ilk olarak ailesinde daha sonra okul ve çevresinde görmektedirler. Bu şekilde değerlerin temelini de atmaktadırlar. Değerlerin kendi içerisinde önem sırası bulunmaktadır. Toplumun inanç, gelenek ve hukuk kurallarının etkisiyle şekillenmektedir.

Değerler bireyin dışında gelişmektedir toplumun baskısı etkilidir. Kişiler, toplumsal olarak belirlenen değerleri hazır olarak bulur süreç içerisinde öğrenir, içselleştirir, uygulamaya başlar ve kendisinden sonraki nesillere aktarmaktadır. Bu süreç içerisinde bireye toplumsallaşma sürecinde toplumun temel değereleri, örf ve adetleri öğretilmektedir (Güven, 1999, akt. Yazıcı 2014). Kişiler doğduğu andan itibaren tüm bu değerler ile yetiştirildiği için alacağı kararlarda toplumun uygun gördüğü değerlerle eşleşmektedir.

Toplum içerisinde belirlenen kuralların etkileri toplumdan topluma değişkenlik göstermektedir. Fakat tüm toplumlarla benzer özellikleri olan tarafları da bulunmaktadır. Yaşanılan toplumda kurallar yoksa kargaşa, boşluk, köksüzlük ve ahlaksızlığa yol açmaktadır. Değerler ise bireyin yaşadığı toplumsal hayatını düzenleyen, kişinin hayatına anlam ve önem katan, hangi davranışın iyi- kötü olduğunu, hoş görme, takdir edilme ve caydırıcılık gibi birçok alanda kişilerin hayatına çerçeve oluşturmaktadır (Aytaç, 2002, akt. Kahraman, 2015).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubunun seçimi, verilerin toplanması ve verilerin elde edilmesinde kullanılan araçlara ilişkin bilgilendirmelere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Deseni

Bu çalışma da, bir değer olarak saygı kavramın farklı kuşakların üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda konu ile yapılan okumalar ile bulunduğumuz değer kavramlarını daha iyi anlamak, geçmişten günümüze kuşaklara arası farklılıklar dikkate alınarak saha çalışması yapıldığında görülebilecektir. Bu çerçevede görüşme yapılacak kişilerin arasında bulunan yaş farkı ile kuşaklar arası fark ortaya çıkmaktadır bu fark ile zaman içinde değişen değerlerin değişeme olan etkisi ortaya çıkacaktır. Çalışmanın da amacına ulaşabilmesi için nitel araştırmanın daha uygun olacağı düşünüldüğü kanısıyla nitel araştırma uygun görülmüştür. Nitel araştırma yönteminden olgubilim, yaşanılan deneyimleri değerlendirmektedir (Jasper, 1994; Miller, 2003).

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgubilim) deseni kulanılmıştır. Fenomen kelimesinin iki şekilde ifade edilmektedir. İlk anlamı, gerçekte var olan ve duyularımızla hissetmiş olduğumuz özelliklede görme duyusuyla algıladığımız şeydir. Diğer anlamı ise ifade edemediğimiz ve anlamlandıramadığımız sıra dışı şeylerdir. İkinci anlama bakarak duyular ile algılanan fakar gerçekliğe sahip olmayan fiziki dünyayı anlatacak ve yorumlayacak olarak ifade edilir (Slattery, 2012. akt. Yalçın, 2022).
Araştırmada sorular oluşturulurken konuyla ilgili kaynaklar taranmıştır ve bu konuyla ilgili uygulanan araştırmalar incelenmiş, yapılan çalışmalardan araştırmaya uygun sorulara yer verilmiştir.

3.2. Araştırma Grubu

Araştırmada elde edilen verilerin geçerli ve güvenilir olması için araştırmayla doğrudan bağlantısı bulunan kişi ve kişilerden oluşan katılımcılar gerekmektedir. Katılımcı daha geniş bir kümeyi kapsayan, araştırmada elde edilen sonuçların genellenmesi için kullanılırken katılımcılrın içinden seçilen daha küçük bir grubu oluşturmaktadır. Bu sebeple araştırmanın katılımcıları Türkiye'de ikamet eden Sessiz Kuşak, Bebek Patlaması Dönemi, X, Y, Z ve Alfa ve Beta kuşağına

mensup üyelerin oluşturduğu kişilerle görüşmeler gerçekleştirilmişitir. Katılımcılar K1, K2, K3, …. K22 şeklinde kodlanmıştır. Çalışmaya katılan aile üyelerine ait demografik bilgiler Tablo 3.2'de sunulmuştur:

Kod	*Yaş*	*Cinsiyet*	*Medeni Durumu*	*Eğitim Durumu*	*Çocuk*	*Çocuk Sayısı*	*Evde Aile Dışında Kalan*
K1	16-20	Kadın	Bekar	Lise	Hayır	Xxx	Xxx
K2	16-20	Kadın	Bekar	Lise	Hayır	Xxx	Xxx
K3	16-20	Erkek	Bekar	Lise	Hayır	Xxx	Xxx
K4	21-30	Erkek	Bekar	Lisans	Hayır	Xxx	Xxx
K5	21-30	Erkek	Bekar	Lisans	Hayır	Xxx	Xxx
K6	21-30	Kadın	Bekar	Lisans	Hayır	Xxx	Xxx
K7	21-30	Kadın	Bekar	Yüksek Lisans	Hayır	Xxx	Xxx
K8	21-30	Kadın	Evli	Yüksek Lisans	Hayır	Xxx	Xxx
K9	21-30	Kadın	Bekar	Yüksek Lisans	Hayır	Xxx	Xxx
K10	21-30	Kadın	Bekar	Yüksek Lisans	Hayır	Xxx	Xxx
K11	31-59	Kadın	Bekar	Yüksek Lisans	Hayır	Xxx	Xxx
K12	31-59	Kadın	Dul	Yüksek Lisans	Evet	3	Evet
K13	31-59	Kadın	Bekar	Lisans	Hayır	Xxx	Xxx
K14	31-59	Kadın	Evli	Ön Lisans	Evet	2	Xxx
K15	31-59	Kadın	Evli	Ön Lisans	Evet	1	Xxx
K16	31-59	Kadın	Evli	Ön Lisans	Evet	2	Xxx
K17	31-59	Erkek	Evli	Lisans	Evet	2	Xxx
K18	60 Üzeri	Kadın	Evli	Lise	Evet	2	Xxx
K19	60 Üzeri	Erkek	Evli	Lisans	Evet	2	Xxx
K20	60 Üzeri	Kadın	Evli	Lise	Evet	2	Xxx
K21	60 Üzeri	Erkek	Evli	Lisans	Evet	2	Xxx
K22	60 Üzeri	Erkek	Evli	Lise	Evet	2	Xxx

3.3. Veri Toplama Aracı

Veriler görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Sözlü iletişim ile toplanan verilere görüşme tekniği denir. (Karasar, 2002, s.167-168). Görüşme tekniği kendi içerisinde ayrılmaktadır. Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır (Ek 1). Yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği önceden hazırladığı belli konu başlıkları ya da sorularla görüşmeyi gerçekleştirir. Önceden hazırlanan görüşme sorularının, görüşme yapılan kişinin konuya ilişkin ilgi ve bilgi düzeyine göre esnek davranılacak bir görüşme tekniğidir. Yarı yapılandırılmış görüşme bazı araştırmalarda görüşmenin kesin sınırlarından ayrılıp konu ile ilgili araştırmacın başka verilere ulaşmasını sağlar. Yarı yapılandırılmış görüşme, görüşme sorularının ve ilkelerinin önceden belirlendiği ancak, görüşme yapılan kişinin konuya ilişkin ilgi ve bilgi düzeyine göre esnek davranılabilecek bir görüşme tekniğidir. Yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacının, yapılandırılmış görüşmenin kesin sınırlarından ayrılarak konu hakkında başka verilere ulaşmasını sağlamaktadır (Altunışık ve diğerleri, 2002, s.84). Görüşmeler katılımcıların onayı ile ses kaydı alınır. Daha sonra görüşmeler yazılarak analizi yapılır. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları için alan uzmanlarının görüşü alınmıştır. Görüşme soruların kapsam geçerliliği için uzman görüşlerine başvurulmuştur (Çepni, 2007).

Görüşme formunda araştırmanın amacına uygun bireylere değer kavramının tanımı ve dönemlerine göre değerleri anlatmalarına yönelik soru bulunmaktadır. Bu sorularla değerlerin önemini belirlemeye çalışılmıştır. Toplam olarak (7) demografik soru içermektedir. Demografik sorular katılımcıların Yaş, Cinsiyet, Medeni Durumu, Eğitim Durumu, Çocuk, Çocuk Sayısı, Evde Aile Dışında Bakımı Yapılan, konularındaki bilgilerini belirlemeye dönüktür. Görüşme formunda demografik sorulardan sonra 16 soruya yer verilmiştir.

1. 16 – 20 yaş
2. 21 – 30 yaş
3. 31 – 59 yaş
4. 60 ve üzeri yaş grubu ile görüşme yapılacak

3.4. Veri Toplama Süreci

Verileri, araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlayan kişiler ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmeye katılan kişilere araştırmanın amacı açıklanmış ve kişisel bilgilerin gizli tutulacağı

belirtilmiştir. Sorular katılımcılara araştırmacı tarafından doğrudan yöneltilmiş ve anlaşılmayan noktalarda ek açıklamalar yapılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak 22 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşmeye başlamadan önce katılımcılara araştırmanın amacı açık bir şekilde belirtilmiş bilinçli onam gözetilerek istenildiğinde araştırmaya katılımdan çekilerek görüşmeyi bırakabilecekleri söylenmiştir. Bu bağlamda görüşmeden çekilen hiçbir katılımcı olmamıştır. Görüşmeler, görüşmeye katılan kişilerin uygun gördüğü yerde ve zamanda yapılmıştır.

Katılımcıların onayları alındıktan sonra Ailedeki değer kavramının farklı kuşaklardaki anlamını belirleyebilmek için ses kayıt cihazı kullanılarak görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Yapılan görüşmeler yaklaşık 45 dakika ile 65 dakika arasında değişmiştir.

3.5. Veri Analizi

Araştırmanın kapsamında, farklı kuşaklardaki değer aktarımının verileri tespit edilerek kişileri hangi ölçüde etkilediğini belirlemek ve buna yönelik problemlere çözüm önerileri geliştirmek amacıyla içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, yapılan çalışmayı tüm detayları ile analiz edilmesini sağlar ve önceden belirgin olmayan temaların boyutlarının ortaya çıkarılmasına olanak sunar. (Yıldırım ve Şimşek, 2006). İlk olarak görüşmelerle ham veriler elde edilmiştir. Katılımcılara hazırlanmış soruları sorarak verilen cevaplar kayda alınmıştır.

Bu kapsamda, öncelikle yapılan görüşmelerde elde edilen ham veriler deşifre edilmiştir. Belirlenen bu veriler ile araştırmanın alt-soruları çerçevesinde organize edilerek temalar oluşturulmuştur. Her bir temanın altında bulunan benzer görüşler kodlanarak alt temalar oluşturulmuştur. Temalar adlandırılırken, katılımcıların görüşme sırasında kendi kullandıkları sözcüklerden veya betimlemelerden yararlanılmıştır.

Betimsel analizlerde veriler, daha önceden araştırmacının belirlediği temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Araştırma sonunda elde edilen veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre organize edillir ya da görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ile sunulabilir. Betimsel analiz dört aşamadan oluşur. Bunlar; betimsel analize uygun bir çerçeve belirleme, tematik bu çerçeveye göre elde edilen verilerin işlenmesi, en son olarak da bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır.

3.6. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliliği

Yapılan araştırmada verilerin analizinde geçerlilik ve güvenirliğin sağlanması için araştırmanın her aşamasında ayrıntılı olarak raporlanmasının geçerlilik ve güvenirliği arttırmada olumlu etki etmektedir. Araştırmanın uygulama aşaması doğrudan araştırmacı tarafından gerçekleştirilerek görüşmeye katılan katılımcılara ayrıntılı açıklama yapılması ve anlaşılmayan kısımlarda tekrar geri bildirim sağlanması, araştırmanın iç güvenirliğinin sağlanmasında olumlu katkı sağlamıştır.

Nitel araştırma yötemi kullanılarak yürütülen araştırmalarda araştırmanın iç geçerliliğini (inandırıcılık), dış geçerliğini (aktarılabilirlik/transfer edilebilirlik), iç güvenirlik (tutarlılık) ve dış güvenirliliğini (teyit edilebilirlik) sağlamak için çeşitli yöntemler bulunmaktadır.

Marriam (2013) nitel araştırmada geçerlilik ve güvenirliğin sağlanması için öncelikle araştırmanın etik olarak sürdürülmesi gerektiğini belirtmiştir. Yapılan bu araştırmada geçerlilik ve güvenirliğin sağlanması için etik kuralların tümüne uyulmuştur. Nitel yapılan çalışmalarda, nicel çalışmalardan farklı olarak geçerlilik ve güvenirlik adına inandırıcılık, aktırılabilirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlikle ilgili çalışmaların yapılması gerekmektedir (Lincoln ve Guba, 1985). Bu araştırmada, inandırıcılığı arttırmaya yönelik yapılan araştırmanın tüm aşamasında katılımcılar hakkında ayrıntılı bilgi verilmesi ve uzman görüşleri alınmıştır.

Çalışmanın güvenilirliği konusunda nitel araştırmalar farklı ele alınmaktadır. Çünkü bireylerin zaman içerisinde davranışı, duygu ve düşünceleri sürekli değiştiği için araştırmanın tekrarı mümkün değildir farklı araştırmacılar tarafından değişik bağlamda ele alınması veya yorumlanması mümkün olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 293). Son olarak çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliği için nitel araştırmada çeşitleme olarak adlandırılan teknik çalışmaya dahil edilmiştir.

Bu sebeple, farklı kuşaklardaki değer aktarımının kişilerin hangi ölçüde etkilediğini belirlemek üzere belirlenen yaş aralığındaki kişilerle uygun oldukları zaman aralığında yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşme esnasında katılımcıların onayını alarak ses kaydı alınarak bazı durumlarda da verilen cevaplar yazılı olarak notlar alınmıştır. Görüşme sorularına başlamadan önce yapılacak görüşmenin içeriği ile ilgili katılımcılara gerekli bilgilendirmeler yapılarak görüşmenin gizliliğinden bahsedilmiştir. Yapılan araştırmada asla katılımcıların isminin yer almayacağı isimleri kodlanacağı bildirilmiştir. Bu çalışmanın bilimsel bir araştırma için yapıldığı ve sadece amacı için yapılan çalışmlarda yer verilceği bilgisi de katılımcıya iletilmiştir.

3.7. Araştırmacının Rolü

Araştırmacının ve görüşme yapılan bireylerin aynı toplumda yaşamasından dolayı elde edilen verilerin toplumun değerleri ve araştırmanın kurgulanmasını sağlayan araştırmacının bilgileri yorumlanmaktadır. (Brinkmann, Jacobsen ve Kristiansen, 2014: 21). Nitel yapılan çalışmlarda araştırmacı bizzat zaman alanda ciddi zaman harcamaktadır, araştırma sırasında kilişilerle doğrudan görüşme yaparak alanda kazandığı bakış açısını ve deneyimlerini toplanan verilerin analizinde kullanan araştırmacıdır kişidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.43). Tabi ki yapılan bu çalışmada araştırmacının yansız olabilmesi için araştırmasını yapmış olduğu konu, olay ve olguların doğal ortamına müdahale etmemesi gerekmektedir. Araştırmacı görüşmeler esnasında tamamen yansız olup, katılımcıları etkilememesi gerekmektedir. Tüm etik kurallar uygun davranarak araştırmanın sürecine tarafsız olmaya gayret etmiştir.

3.8. Araştırma Etiği

Araştırmanın etiği, yapılan çalışmalarda bireylerin ve toplumların yararına araştırmaya katılacaj bireylerin yapmış olduğu çalışmlarda haklarının korunması için araştırmalarının etik yönünü yani araştırma etiğini ortaya koymaktadır. Bu sebeple, bilgiye katkıda bulunmak üzere yapılan çalışmalar, yüksek bilim ve etik standartlara göre yapılmalıdır. Araştırma etiği, yapılan araştırmanın gerçekçi ve ihtiyaca yönelik tasarlanmasına, araştırmaya katılan katılımcıların bütünlüğünü korunmasına, sonlandırılmasına ve çalışmanın yayınlanmasında etik şartlara uygun rehberlik eden ilklerdir.

Evcik(2009) ise bilimsel etik kavramını, araştırmanın tasarlanması, verilerin toplanması, sonuçların analizi ve yorumlanması ile yayınlanma aşamasına kadar yapılan tüm çalışmlarda ahlaki değerlere uygun ve dürüst bir çalışma yürütlülmesini ifade etmiştir. Dolayısyla aynı çalışma yapan diğer araştırmacıların katkılarının açıkça gösterecek tutum için olmalı, aynı zamanda bunun bilimsel makale yazım sürecinin tüm aşamasında korumalıdır (Ertekin, Berker, Tolun, Ülkü, Aksan vd., 2002, akt. Şahinoğlu, Bebek 2018)

Bu araştırmanın tüm aşamasında etik ilkelere azami ölçüde dikkat edilmiştir. Görüşmelere başlamadan önce yarı yapılandırılmış görüşme formu İstanbul Ticaret Üniversitesi Etik Kurulundan 21.07.2023 tarih ve 8-3 kuruk karar nosu ile etik onay alınmıştur. Yapılan çalışmaya tamamı gönüllü olmak üzere 18 yaş üzere erkek ve kadınlarla yapılmıştır. Tüm bu süreçte görüşmeye katılanların bilgilerinin gizliliğine dikkat edilmiştir. Araştırmaya dâhil edilen katılımcılara "Aydınlatılmış Onam Formu" aracılığıyla araştırmanın konusu, süresi ve içeriğine ilişkin açıklamalar yapılmış,

görüşmelerin ses kaydına alınması konusunda rızaları alınmıştır. Görüşmeye başlamadan önce katılımcılara araştırmanın amacı açık bir şekilde belirtilmiş bilinçli onam gözetilerek istenildiğinde araştırmaya katılımdan çekilerek görüşmeyi bırakabilecekleri söylenmiştir. Bu bağlamda görüşmeden çekilen hiçbir katılımcı olmamıştır Görüşmeler, görüşmeye katılan kişilerin uygun gördüğü yerde ve zaman da yapılmıştır.Katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuş olup her bir katılımcıya harfler ve rakamlar kullanılarak bir kod verilmiştir. Katılımcı kodları Katılımcı 1 = K1, Katılımcı 2=K2 şeklinde belirtilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bulgular bölümünde, araştırmada elde edilen veriler belli bir mantıksal-analitik bütünlük ve akış içinde, şekil ve tablolar verilerek açıklanmıştır. Veriler uygun yöntemlerle analiz edilmiştir.

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmaya katılan 16-20 yaş, 21-30 yaş, 31-59 yaş ile 60 yaş ve üzeri katılımcıların ailedeki değer kavramının farklı kuşaklardaki anlamına ilişkin görüşleri dört bölüm altında incelenmiştir. Birinci bölümde 16-20 yaş grubunun değerin anlamı, sağladıkları ve önemi, değer aktarımı, değerin değişimi, kuşaklar arası çatışmalar, ailenin anlamı ve aile üzerindeki etkisi ve değerlerin kuşaklar arası aktarımı yönelik görüşlerinden elde edilen bulgular ve yorumlarına yer verilmiştir. İkinci bölümde 21-30 yaş grubunun değer anlamı, değer aktarımı, değerin değişimi, kuşaklar arası çatışmalar, ailenin anlamı ve aile üzerindeki etkisi ve değerlerin kuşaklar arası aktarımı yönelik görüşlerinden elde edilen bulgular ve yorumlarına yer verilmiştir. Üçüncü bölümde 31-59 yaş grubunun değer anlamı, değer aktarımı, değerin değişimi, kuşaklar arası çatışmalar, ailenin anlamı ve aile üzerindeki etkisi ve değerlerin kuşaklar arası aktarımı yönelik görüşlerinden elde edilen bulgular ve yorumlarına yer verilmiştir. Dördüncü bölümde 60 yaş ve üzeri grubunun değer anlamı, değer aktarımı, değerin değişimi, kuşaklar arası çatışmalar, ailenin anlamı ve aile üzerindeki etkisi ve değerlerin kuşaklar arası aktarımı yönelik görüşlerinden elde edilen bulgular ve yorumlarına yer verilmiştir. Dört üst tema ve 16 soru 16-20 yaş, 21-30 yaşa, 31-59 yaş ile 60 yaş ve üzeri katılımcılar kapsamında ortaya çıkan cevaplar alt temalar ve kodlama işlemiyle ayrıntılı olarak analiz edilmiştir.

4.1. Bulgular: Birinci Bölüm / 16- 20 Yaş Katılımcılardan Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan 16-20 yaş katılımcıların değerlerin anlamına dair görüşlerinden elde edilen bulguların yorumlarına yer verilmiştir.

4.1.1. 16- 20 Yaş Katılımcılar

Araştırmanın bu bölümünde 6 tema altında ve 16 soru kapsamında ortaya çıkan cevaplar alt temalar ve kodlama işlemiyle ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Ortaya çıkan

veriler doğrultusunda tablolar, temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Bulgular açıklamalarla sunulmuştur.

Tema 1 Değerin anlamı, sağladıkları ve önemi

- Değer nedir?
- Değerler, kişilere nasıl bir yaşam sağlar?
- Sizin döneminizin size göre en önemli değeri nedir? Niye önemsiyorsunuz?

Tema 2 Değerin değişimi ve aktarımı

- Değer aktarımı konusunda toplumun nasıl bir etkisi olur?
- Değerin hızla değişime uğraması aileyi ve toplumu nasıl etkiler?
- Size göre değerlerin zamanla değişimini neler etkilemektedir?

Tema 3 Değişen ve Yaşayan değerler

- Sizin ailenizi göz önüne aldığımızda hangi konularda (düğün, bayram, yemek, giyim-kuşam, komşuluk, akraba ilişkileri, yardımlaşma vs.) geleneklerinizi devam ettiriyorsunuz ve hangi konularda değişim olduğunu söyler misiniz?
- Sizden önce var olan fakat şuan insanların yaşatmadığı ve sizin olmasını istediğiniz değerler nedir?

Tema 4 Kuşaklar arası çatışmalar

- Farklı nesillerin değer aktarımında yaklaşımları nasıldır?
- Kuşaklar arası ne gibi çatışmalar/ anlaşmamalar mevcuttur aktarır mısınız?
- Kuşaklar arası çatışmaların sebepleri arasında bulunduğunuz dönemde hangisi daha etkilidir?

Tema 5 Ailenin anlamı ve çocuk üzerindeki etkisi

- Sizin için aile ne demektir? Hayatınıza olan etkilerini dikkate alarak nasıl tanımlayabilirsiniz?
- Ailenin çocuk üzerindeki etkisi sizce nedir?

Tema 6 Değerlerin kuşaklararası aktarımı

- Sizin kendi ebeveyninizden görmüş ve yaşamış olduğunuz bir değeri söyler misiniz? Sizce önemini nasıl açıklarsınız?
- Aile çocuklarına değer aktarının nasıl yapmalıdır? En etkili yöntem size göre

nedir?

- Aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasındaki problemleri çözmek için ne gibi iletişim olmalıdır?

4.1.1.1. 16-20 yaş katılımcılara Göre Değerin Anlamı

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan 16-20 yaş katılımcıların değerin anlamına ilişkin görüşleri incelenmiştir.

Aşağıda 16-20 yaş katılımcıların değerin anlamına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Şekil 1. 16-20 yaş katılımcılara göre değerin anlamına ve önemsenmesine ilişkin kelime bulutu

16-20 yaş katılımcılara sorulan "Değer nedir?" sorusuna karşılık alınan cevaplarda değer (f:4), genel (f:2), olarak (f:9), genel (f:2), millet (f:2) şeyler(f:2) ve aynı (f:2) ifadelerinin öne çıkardığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Değer olarak tanımlanan tüm ifadeler aşağıda görülmektedir:

Değer tanımları sıralanacak olursa 16-20 yaş grubunun değer tanımları; hayatı güzelleştiren her şey (f:1), oluşturan bir arada tutan (f:2), gelenek görenek ve görgü (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Oluşturan bir arada tutan:

> *Değer genel olarak bence bizi bir arada tutan ve oluşturan, genellikle bir bölgedeki millet, millet derken sadece aynı ırk değil, aynı bölgede yaşayan insanları birbirine bağlayan ve hani kuşaklarca devam ettirilen genel olarak davranışlar, o tarz şeyler (K1).*

4.1.1.2. 16-20 yaş katılımcılara göre değerin sağladıkları ve önemi

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Değerler, kişilere nasıl bir yaşam sağlar?
- Sizin döneminizin size göre en önemli değeri nedir? Niye önemsiyorsunuz?

Tablo 4.1.1.2 Değerlerin, Kişilere Sağladığı Yaşam ve En Önemli Değerlere Ait 16-20 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA — **Önemli değerler hangileridir? Kişiye nasıl bir yaşam sağlar?**

Alt Tema: Değerin Kişiye Sağladığı Yaşama İlişkin Bulgular	
Kod	**Frekans**
Birlik içinde yaşam	2
Saygılı yaşam	1
Toplam Kod: 2	**3**

Alt Tema: **En Önemli Değerlere İlişkin Bulgular**	
Kod	**Frekans**
Geçmişten kopmamak için saygı	1
Nazik davranışlar görmek için kibar olmak	1
Aileye bağlılık	1
Toplam Kod: 3	**3**

Tablo 4.1.1.2 incelendiğinde "Değerler, kişilere nasıl bir yaşam sağlar?" sorusuna 16-20 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; birlik içinde yaşam (f:2) ve saygılı yaşam (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Saygılı yaşam:

> *Bence gelir, çünkü kendi arkadaş çevremden de düşündüğümde böyle ailesiyle ilişkileri çok iyi olmayan ya da akrabalarıyla ya da çevresindeki herhangi bir insanla yani bir saygı çerçevesinde olmayan arkadaşlarım da zaten kendi çevrelerinde de böyle daha kapanık daha vurdumduymaz oluyorlar. Böyle aile ilişkilerinde saygılı olan örf ve adetlere uyarak yaşayan arkadaşlarım benim de yakın arkadaşlarım oluyor ve kendi çevrelerinde de gördüğümde gayet iyi bir hayatları oluyor, daha duyarlı oluyorlar, daha duygulu, düşünceli oluyorlar.(k2)*

16-20 katılımcıların önemli değerlerine ilişkin bulgular

Tablo 4.1.1.2 incelendiğinde "Sizin döneminizin size göre en önemli değeri nedir? Niye önemsiyorsunuz?" sorusuna 16-20 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Geçmişten kopmamak için saygı (f:1), Nazik davranışlar görmek için kibar olmak (f:1) ve Aileye bağlılık (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Geçmişten kopmamak için saygı:

> *Yaşıtlarım için söyleyemem ama bence daha öne gelecek olaylar hem bayramlaşma hem de saygı çünkü zamanımızda çok fazla saygı örneği göremiyoruz aslında ve hani insanlar sosyal medyada olsun, orada-burada olsun sürekli birbirlerine karşı konumlanmaya çalışıyor, bu da problem oluyor. Bazı şeyler saygı çerçevesinde konuşuyor, bazı şeyler konuşulmuyor. Bazı şeyler de zaten çok farklı şeylere evriliyor. Anlaşmada ise o daha çok insanların kopmaması için önemli. Nereden geldiğini bilmek önemli çünkü nereden geldiğini bilmezsen sıkıntı yaşarsın, kendini gerçekleştiremezsin diye düşünüyorum. (k2)*

4.1.1.3. 16-20 yaş katılımcılara göre değerin değişimi ve aktarımı

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Değer aktarımı konusunda toplumun nasıl bir etkisi olur?
- Değerin hızla değişime uğraması aileyi ve toplumu nasıl etkiler?
- Size göre değerlerin zamanla değişimini neler etkilemektedir?

Tablo 4.1.1.3. Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 16-20 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA		
Değerin değişimi ve aktarımı nasıl etkiler?	Alt Tema: **Değerin Aktarımının Topluma Etkisine İlişkin Bulgular**	
	Kod	**Frekans**
	Toplumun işlemesi	1
	Toplumun yaşaması	1
	Etkisinin olmaması	1
	Toplam Kod: 2	**3**
	Alt Tema: **Değerin Hızla Değişime Uğramasının Aileye ve Topluma Etkisine İlişkin Bulgular**	
	Kod	**Frekans**
	Çatışma yaşanması	1
	Bozulma	2
	Toplam Kod: 2	**3**
	Alt Tema: **Değerlerin Zamanla Değişimini Etkileyen Etkenlere İlişkin Bulgular**	
	Kod	**Frekans**
	Toplumun yapısı	2
	Sosyal medya	1
	Toplam Kod: 3	**3**

Tablo 4.1.1.3 incelendiğinde "Değer aktarımı konusunda toplumun nasıl bir etkisi olur?" sorusuna 16-20 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; toplumun işlemesi (f:1), toplumun yaşaması (f:1) ve etkisinin olmaması (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Toplumun Yaşaması:

> *Bence var. Ya ben benim annem eğer diyelim ki bir geleneği varsa o geleneği ben ondan görüyorum, onunla ben de yapıyorum ve bu geleneğe belki ben de ileride çocuklarıma aktaracağım, belki onlar da kendi çocuklarına hani göre göre oluyor ve mesela her ailenin kendine göre bir geleneği de oluyor. Mesela benim bir arkadaşımın her cuma mutlaka bütün akrabalarıyla toplanıp akşam yemeği yiyorlar bende anneannem teyzem her cumartesi bir araya gelmeye çalışıyor el bu benim de çok hoşuma giden bir hani gelenek gibi. Bence bu hani kuşaktan kuşağa aktarılıyor, belki ileride ben de kardeşimle bunu ailemizle yapacağız.k2)*

16-20 katılımcıların Değerin Hızla Değişime Uğramasının Aileye ve Topluma Etkisine İlişkin Bulgular

Tablo 4.1.1.3 incelendiğinde "Değerin hızla değişime uğraması aileyi ve toplumu nasıl etkiler?" sorusuna 16-20 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; çatışma yaşanması (f:1) ve bozulma (f:2) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Çatışma yaşanması:

> *Bu şekilde daha çok… Bence etkiliyor çünkü değiştiği zaman daha çok internet aracılığıyla bizim devrimizi farklı değerler birleştirmeye çalışıyorlar. Bu şekilde hem aile hem de toplum, önceki kuşak için daha farklı gelen şeyler oluyor. Bu aefer ufak bir çatışma oluyor, birbirlerinin dediğini kabul etmeyebiliyor. kuşak çatışmaları olabiliyor.. (k1)*

16-20 katılımcıların Değerlerin Zamanla Değişimini Etkileyen Etkenlere İlişkin Bulgular İlişkin Bulgular

Tablo 4.1.1.3 incelendiğinde "Size göre değerlerin zamanla değişimini neler etkilemektedir?" sorusuna 16-20 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; toplumsal yapı (f:2) ve sosyal medya (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Sosyal medya:

En büyük etken muhtemelen sosyal medya. Hani oradaki görüntü, şeyler hani bizim jenerasyonun muzdaki kişilerin bir hani kişilik oluşumu bu yaşta oluyor bu yaştaki kişilik oluşumunda sosyal medya çok etkiliyor hani kendim çevremde de görüyorum hani internette bunu görüyor tamam hani ben de böyle olayım ya da birisinin de onu görüyor ben de böyle olayım diyor dünyanın diğer ucundakini görüp o şekilde bunu uygulamaya çalışıyor ama hani şartları aynı değil halbuki hani o yüzden sosyal medya bence çok etkili bu konuda.(k1)

4.1.1.4. 16-20 yaş katılımcılara göre değişen ve yaşayan değerler

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Sizin ailenizi göz önüne aldığımızda hangi konularda (düğün, bayram, yemek, giyim-kuşam, komşuluk, akraba ilişkileri, yardımlaşma vs.) geleneklerinizi devam ettiriyorsunuz ve hangi konularda değişim olduğunu söyler misiniz?
- Sizden önce var olan fakat şuan insanların yaşatmadığı ve sizin olmasını istediğiniz değerler nedir?

Tablo 4.1.1.4 Değişen ve Yaşayan Değerlere Ait 16-20 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA	**Değişen ve Yaşayan Değerler Nelerdir?**		
	Alt Tema: Değişen ve Devam Eden Değerlere İlişkin Bulgular		
	Kod		**Frekans**
	Devam eden	Bayramlar	2
		Düğünler	1
	Değişen	Giyim-kuşam	1
		Yardımlaşma	1
		Değişen değer olmaması	1
		Toplam Kod: 5	**6**
	Alt Tema: **Yaşatılamayan Değerlere İlişkin Bulgular**		
		Kod	**Frekans**
		Ramazan sofraları ve kandiller	1
		Komşuluk	1

Değer olmaması		1
Toplam	**Kod: 3**	**3**

Tablo 4.1.1.4 incelendiğinde "Sizin ailenizi göz önüne aldığımızda hangi konularda (düğün, bayram, yemek, giyim-kuşam, komşuluk, akraba ilişkileri, yardımlaşma vs.) geleneklerinizi devam ettiriyorsunuz ve hangi konularda değişim olduğunu söyler misiniz?" sorusuna 16-20 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler devam eden ve değişen olmak üzere iki ana başlık altında toplanmıştır. Devam eden değerler; bayramlar (f:2) ve düğünler (f:1) iken değişen değerler; giyim kuşam (f:1), yardımlaşma (f:1) ve değişen değer olmaması (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Bayramlar:

Mesela bayramlarda biz Antepliler olarak dayımlarda, bayramlarda, nerede olursak olalım hepimiz aynı sabah aynı masaya oturuyoruz. Bu bizde değişmeyen bir şey. Değişen şeylere giyim diyebiliriz ya da komşuluk ilişkileri ama komşuluk ilişkileri genel olarak tüm toplumda var çünkü işte açık şeşkilde herkes içine kapanmış şekilde. Bu hem teknolojinnin getirisi hem de yaşamın getirisi. Artık çoğu insan komşusunu tanımayacak noktaya geldi. Daha kasabaya, köye yakın yerlerde bu devam ediyor tabi. Kendim için bayram değerlerimizin devam ettiğini söyleyebilirim, akraba ilişkileri de öyle ama komşuluk değil ya. (k1)

16-20 katılımcıların Yaşatılamayan Değerlere İlişkin Bulgular

Tablo 4.1.1.4 incelendiğinde "Sizden önce var olan fakat şuan insanların yaşatmadığı ve sizin olmasını istediğiniz değerler nedir?" sorusuna 16-20 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; ramazan sıfraları ve kandiller (f:1), konşuluk (f:1) ve değer olmaması (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Komşuluk:

Komşuluk olabilir onlardan hani sürekli komşular çok iyi bir ilişkileri varmış. Her şeyi birlikte yaparlarmış mesela benim öyle bir komşuluk ilişkim yok şu anda,

çevremde çoğu kişinin de yok. Hani şu dönemde bence komşuluk pek önem verilmiyor. Evet insanlar ilişkilerinde hani güvenmiyorlar galiba daha bireysel yaşama yöneliyorlar.. (k2)

4.1.1.5. 16-20 yaş katılımcılara göre kuşaklararası çatışmalar

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Farklı nesillerin değer aktarımında yaklaşımları nasıldır?
- Kuşaklar arası ne gibi çatışmalar/ anlaşmamalar mevcuttur aktarır mısınız?
- Kuşaklar arası çatışmaların sebepleri arasında bulunduğunuz dönemde hangisi daha etkilidir?

Tablo 4.1.1.5 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 16-20 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA — **Kuşaklararası Çatışmalar**

Alt Tema: **Farklı Nesillerin Değer Aktarım Yaklaşımına İlişkin Bulgular**	
Kod	**Frekans**
Yeni nesil değer aktarımını kabul etmiyor	1
Yaşlıların diretmesi	1
Bazı değerlerin gereksiz görülmesi	1
Toplam Kod: 3	**3**

Alt Tema: **Kuşaklar Arası Ne Gibi Çatışmalara/ Anlaşmamalara İlişkin Bulgular**	
Kod	**Frekans**
Aile içinde	1
Yaşlıların kalıpları	1
İnternette oyun oynamak	1
Toplam Kod: 3	**3**

Alt Tema: **Kuşaklar Arası Çatışmaların Sebeplerine İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Teknoloji	2
Büyüklerin dayatması	1
Toplam Kod: 2	**3**

Tablo 4.1.1.5 incelendiğinde "Farklı nesillerin değer aktarımında yaklaşımları nasıldır?" sorusuna 16-20 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; yeni nesil değer aktarımını kabul etmiyor (f:1), yaşlıların diretmesi (f:1) ve bazı değerlerin gereksiz görülmesi (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Yaşlıların diretmesi:

Yaşlılarda şey çöp oluyor hani, kendi gördükleri şeyi torunlarına gençlere böyle direnmeye çalışıyorlar. Hani bu genel olarak zaten hani bir şeyi zorla yaptırdığında olmuyor, olmuyor ama hani bunu daha böyle bir örnek vererek anlatmak, hani ne bileyim böyle sıkmadan zorlamadan anlattıklarında bence zaten hani çoğu kişinin hoşuna gidecek geleneklerimiz var aslında. k1)

16-20 katılımcıların Kuşaklar Arası Ne Gibi Çatışmalara/ Anlaşmamalara İlişkin Bulgular

Tablo 4.1.1.5 incelendiğinde "Kuşaklar arası ne gibi çatışmalar/ anlaşmamalar mevcuttur aktarır mısınız?" sorusuna 16-20 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; aile içinde (f:1) yaşlıların kalıpları (f:1) ve internette oyun oynamak (f:2) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Yaşlıların kalıpları:

Bence benim jenerasyonum daha hani büyüklerimizi jenerasyonuna farklı yaklaşıyor. Hep onlar da o şekilde görmüşler ama belli başlı kalıplarla olmuyor. Hani bir şeyi bir şekilde anlatılırsa hani bunu değiştirmiyorlar ama hani bu jenerasyon daha açık fikirli, daha yenilikçi bence... (k2)

16-20 katılımcıların Kuşaklar Arası Çatışmaların Sebeplerine İlişkin Bulgular

Tablo 4.1.1.5 incelendiğinde " Kuşaklar arası çatışmaların sebepleri arasında bulunduğunuz dönemde hangisi daha etkilidir?" sorusuna 16-20 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; teknoloji (f:2) ve büyüklerin dayatması (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Büyüklerin dayatması:

> *Büyükler tabii hepsi öyle değil ama çoğu hani böyle bir şeye söylediği zaman başka şekilde olamaz o şekilde anlatıyorlar. Hani bu bence en büyük farklılık... (k1)*

4.1.1.6. 16-20 yaş katılımcılara göre ailenin anlamı ve çocuk üzerindeki etkisi

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Sizin için aile ne demektir? Hayatınıza olan etkilerini dikkate alarak nasıl tanımlayabilirsiniz?
- Ailenin çocuk üzerindeki etkisi sizce nedir?

Tablo 4.1.1.6 Değerlerin, Kişilere Sağladığı Yaşam ve En Önemli Değerlere Ait 16-20 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA — **Ailenin anlamı ve çocuk üzerindeki etkisi**

Alt Tema: Aile ve Hayata Etkilerine İlişkin Bulgular

Kod	**Frekans**
Her zaman yanımda olması	1
Aile karşılıksız sevmektir	1
Çok samimi	1
Toplam Kod: 3	**3**

Alt Tema: **Ailenin Çocuk Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Çocuğun özünü oluşturuyor	2
Kısıtlayıcı olması	1
Toplam Kod: 2	**3**

Tablo 4.1.1.6 incelendiğinde “Sizin için aile ne demektir? Hayatınıza olan etkilerini dikkate alarak nasıl tanımlayabilirsiniz?” sorusuna 16-20 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; her zaman yanımda olması (f:1), aile karşılıksız sevmektir (f:1) ve çok samimi (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Çok samimi:

> *Mesela ben okulda geçirdiğim vakitten hani oradaki arkadaşlarımla geçirdiğim vakitten sonra eve gelip ailemle geçirdiğim vakitten aldığım kadar böyle yoğun duyguları alamıyorum. Hani onlarla geçirdiğimde daha huzurlu, daha sevgi dolu oluyor insan ve onlarla hani vakit geçirdiğinde insan dinleniyor, rahatlıyor. Hani o yüzden aile ilişkileri çok önemli bence çok çünkü samimi oradaki ilişkilerin tümü.k2)*

16-20 katılımcıların Ailenin Çocuk Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Tablo 4.1.1.6 incelendiğinde “Ailenin çocuk üzerindeki etkisi sizce nedir?” sorusuna 16-20 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; çocuğun özünü oluşturuyor (f:2) ve kısıtlayıcı olması (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Kısıtlayıcı olması:

> *Aile bir çocuğa yani belirli kurallar koyuyor. Koruyucu aileler olması gerekiyor zaten ama hani bazı aileler de hani bu kuşak çatışmasından dolayı oluyor sanırım hani kendileri ne görürlerse çocuklarına da bunu uygulamaya çalışıyorlar. Hani gelenekler falan tamam ama hani kendi dönemlerinde olan şeyler bu dönemde olmuyor. Mesela gezmek dışarı çıkmak hani bunu kendi çocuklarına da o şekilde hani atıyorum o zaman işte ‘’komşu ne derdi, şu ne derdi, gitme, yapma…’’ hani onu giyme ama hani bu dönemde bir tık daha rahat o zamana göre hani o yüzden onları da çocuklarına verdiklerinde çocuk mesela bunu gene yapıyor. Atıyorum okulda yapıyor bunu, gizlice yapıyor, başka yollarla yapıyor ve bence bu da hani daha kötü, daha zararlı. O yüzden daha böyle olumlu bakmalılar çocuklara.. (k1)*

4.1.2. 16-20 yaş katılımcılara göre Değerlerin kuşaklararası aktarımı

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Sizin kendi ebeveyninizden görmüş ve yaşamış olduğunuz bir değeri söyler misiniz? Sizce önemini nasıl açıklarsınız?
- Aile çocuklarına değer aktarının nasıl yapmalıdır? En etkili yöntem size göre nedir?
- Aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasındaki problemleri çözmek için ne gibi iletişim olmalıdır?

Tablo 4.1.1.7 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 16-20 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA

Değerlerin kuşaklararası aktarımı

Alt Tema: **Ebeveynlerden Görülmüş ve Yaşanmış Değerlere İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Birlik olmak	2
Sorunları beraber çözmek	1
Toplam Kod: 2	**3**

Alt Tema: **Çocuklara Değer Aktarım Yapılma Şekli İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Yumuşak bir şekilde	1
Sağlayacağı faydalar gösterilmeli	1
Geniş aileden bireye	1
Toplam Kod: 3	**3**

Alt Tema: **Kuşaklar Arasındaki Problemleri Çözmek İçin Gerekli Olan İletişime İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Karşılıklı konuşmak	1
Özgür bırakmak	1
Empati	1
Toplam Kod: 3	**3**

Tablo 4.1.1.7 incelendiğinde “Sizin kendi ebeveyninizden görmüş ve yaşamış olduğunuz bir değeri söyler misiniz? Sizce önemini nasıl açıklarsınız?” sorusuna 16-20 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; birlik olmak (f:2) ve sorunları beraber çözmek (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Birlikte olmak:

> *Aslında sanırım bu şey birisiyle dediğim gibi sorun yaşadığımda o sorunu hani çok kafama takmamamı, kendi düşüncelerimi yani kafamı rahatsız etmememi çok söylüyorlar. Hani bunu uyguladım ve cidden hani yararlı oldu. (k1)*

16-20 katılımcıların Çocuklara Değer Aktarım Yapılma Şekli İlişkin Bulgular

Tablo 4.1.1.7 incelendiğinde “Aile çocuklarına değer aktarımını nasıl yapmalıdır? En etkili yöntem size göre nedir?” sorusuna 16-20 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; yumuşak bir şekilde (f:1), sağlayacağı faydalar gösterilmeli (f:1) ve geniş aileden bireye (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Geniş aileden bireye:

> *Bence hem kendi ailemle hem de onların ailesiyle yani anneanne dedeyle bir araya gelmek bence en yararlı şey. Geniş aileyle birlikte olmak aslında. (k2)*

16-20 katılımcıların Kuşaklar Arasındaki Problemleri Çözmek İçin Gerekli Olan İletişime İlişkin Bulgular

Tablo 4.1.1.7 incelendiğinde “Aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasındaki problemleri çözmek için ne gibi iletişim olmalıdır?” sorusuna 16-20 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Karşılıklı konuşmak (f:1), Özgür bırakmak (f:1) ve Empati (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Empati:

Bence her aile büyüğü, hani benim annem benimle, anneannem kendi kızıyla ve benimle hani daha bizim gibi düşünmeye çalışmalı. Mesela ben kendi düşündüğüm şekilde 13 yaşında çocuğa hani düşündüğüm şekilde bir şey öğretmeye çalışırsam ya da o şekilde ona bir kalıp çıkartırsam hani başarılı olamam ama onun gibi düşünerek ona yardımcı olmaya çalışırsam yani bir verim alırım. O yüzden ben hani onlar gibi düşünmeye çalışırım. Empati kurarak iletişim kurmaları gerekiyor. (k1)

4.2. Bulgular: Birinci Bölüm / 21-30 Yaş Katılımcılardan Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan 21-30 yaş katılımcıların elde edilen bulguların yorumlarına yer verilmiştir.

4.2.1. 21-30 Yaş Katılımcılar

Araştırmanın bu bölümünde 6 tema altında ve 16 soru kapsamında ortaya çıkan cevaplar alt temalar ve kodlama işlemiyle ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Ortaya çıkan veriler doğrultusunda tablolar, temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Bulgular açıklamalarla sunulmuştur.

Tema 1 Değerin anlamı, sağladıkları ve önemi

- Değer nedir?
- Değerler, kişilere nasıl bir yaşam sağlar?
- Sizin döneminizin size göre en önemli değeri nedir? Niye önemsiyorsunuz?

Tema 2 Değerin değişimi ve aktarımı

- Değer aktarımı konusunda toplumun nasıl bir etkisi olur?
- Değerin hızla değişime uğraması aileyi ve toplumu nasıl etkiler?
- Size göre değerlerin zamanla değişimini neler etkilemektedir?

Tema 3 Değişen ve Yaşayan değerler

- Sizin ailenizi göz önüne aldığımızda hangi konularda (düğün, bayram, yemek, giyim-kuşam, komşuluk, akraba ilişkileri, yardımlaşma vs.) geleneklerinizi devam ettiriyorsunuz ve hangi konularda değişim olduğunu söyler misiniz?
- Sizden önce var olan fakat şuan insanların yaşatmadığı ve sizin olmasını istediğiniz değerler nedir?

Tema 4 Kuşaklar arası çatışmalar

- Farklı nesillerin değer aktarımında yaklaşımları nasıldır?

- Kuşaklar arası ne gibi çatışmalar/ anlaşmamalar mevcuttur aktarır mısınız?
- Kuşaklar arası çatışmaların sebepleri arasında bulunduğunuz dönemde hangisi daha etkilidir?

Tema 5 Ailenin anlamı ve çocuk üzerindeki etkisi

- Sizin için aile ne demektir? Hayatınıza olan etkilerini dikkate alarak nasıl tanımlayabilirsiniz?
- Ailenin çocuk üzerindeki etkisi sizce nedir?

Tema 6 Değerlerin kuşaklararası aktarımı

- Sizin kendi ebeveyninizden görmüş ve yaşamış olduğunuz bir değeri söyler misiniz? Sizce önemini nasıl açıklarsınız?
- Aile çocuklarına değer aktarının nasıl yapmalıdır? En etkili yöntem size göre nedir?
- Aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasındaki problemleri çözmek için ne gibi iletişim olmalıdır?

4.2.1.1. 21-30 yaş katılımcılara Göre Değerin Anlamı

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan 21-30 yaş katılımcıların değerin anlamına ilişkin görüşleri incelenmiştir.

Aşağıda 21-30 yaş katılımcıların değerin anlamına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Şekil 2. 21-30 yaş katılımcılara göre değerin anlamına ve önemsenmesine ilişkin kelime bulutu

"21-30 yaş katılımcılara sorulan "Değer nedir?" sorusuna karşılık alınan cevaplarda değer (f:8), gelenek (f:5), aile (f:6), aktarılan (f:3), genel (f:2), kuşaktan (f:2) kültüre (f:2) ve topluma (f:2) ifadelerinin öne çıkardığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Değer olarak tanımlanan tüm ifadeler aşağıda görülmektedir:

Değer tanımları sıralanacak olursa 21-30 yaş grubunun değer tanımları; hayatı aile (f:1), kıymet (f:1), sevgi ve saygı bütünü (f:1), öncelik verilen kavram (f:1), anlamlı olması (f:1), aileden gelen her şey (f:1), bizi şekillendiren (f:1) ve ortak inanç ve düşünce (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Bizi şekillendiren:

- Değer bana göre ailedir, değer kıymettir.. (K9).

4.2.1.2. 21-30 yaş katılımcılara göre değerin sağladıkları ve önemi

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Değerler, kişilere nasıl bir yaşam sağlar?

- Sizin döneminizin size göre en önemli değeri nedir? Niye önemsiyorsunuz?

Tablo 4.2.1.2 Değerlerin, Kişilere Sağladığı Yaşam ve En Önemli Değerlere Ait 21-30 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA

Önemli değerler hangileridir? Kişiye nasıl bir yaşam sağlar?

Alt Tema: Değerin Kişiye Sağladığı Yaşama İlişkin Bulgular

Kod	**Frekans**
Kişiye göre değişmesi	1
Psikolojisi sağlam hayat	1
Sınırları oluşturmayı sağlar	1
Huzurlu yaşam	1
Zenginleştirir	2
Anlam katar	1
Yaşamı kolaylaştırır	1
Bakış açısını değiştirir	1
Toplam Kod: 8	**9**

Alt Tema: **En Önemli Değerlere İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Atatürk	1
Ahlak	1
Saygı	3
Bilgi	1
Anne	1
Aile	1
Toplam Kod: 6	**8**

Tablo 4.2.1.2 incelendiğinde "Değerler, kişilere nasıl bir yaşam sağlar?" sorusuna 21-30 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; kişiye göre değişmesi (f:1), psikolojisi sağlam hayat (f:1), sınırları oluşturmayı sağlar (f:1), huzurlu yaşam (f:1), zenginleştirir (f:2), anlam katar (f:1), yaşamı kolaylaştırır (f:1), ve bakış açısını değiştirir (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Saygılı yaşam:

> *Değişir açıkçası bence. Değerler bazen zorluk çıkartabilir.* Zenginleştirir. *Değerlerimize göre insanlara davranırız ve ona göre zorluk yaşayabiliriz, benliğinden fedakarlık yapabilirsin değerlerin yüzünden. Kendini iyi hissettirdiği anlarda var değerlerin. Bir büyüğe yer verdiğinde, değer verdiğin bir insana iyi davrandığında bunlar hani iyi hissettirir.(k4)*

21-30 yaş katılımcıların Önemli değerlilerine ilişkin bulgular

Tablo 4.2.1.2 incelendiğinde "Sizin döneminizin size göre en önemli değeri nedir? Niye önemsiyorsunuz?" sorusuna 21-30 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Atatürk (f:1), ahlak (f:1) , bilgi (f:1) , anne (f:1) , aile (f:1) ve saygı (f:3) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Anne:

> *Ben iki şeye kıymet veriyorum böyle fiziksel olarak. Birincisi annem, ikincisi Atatürk. Açıkçası ben büyürken Atatürk'e olan saygı ve anneye verilen değer üst seviyedeydi. Son zamanlarda bunun kırıldığını düşünüyorum ama bence insan kendi yaşatıyor değerleri çok da sorun değil o yüzden. Benim için değişen bir şey yok. Ben de devam ediyor yani.. (k6)*

4.2.1.3. 21-30 yaş katılımcılara göre değerin değişimi ve aktarımı

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Değer aktarımı konusunda toplumun nasıl bir etkisi olur?
- Değerin hızla değişime uğraması aileyi ve toplumu nasıl etkiler?
- Size göre değerlerin zamanla değişimini neler etkilemektedir?

Tablo 4.2.1.3 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 21-30 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA

Önemli değerler hangileridir? Kişiye nasıl bir yaşam sağlar?

Alt Tema: **Değerin Aktarımının Topluma Etkisine İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Toplumla birlikte değişmesi	5
Çevreye göre etkiler	1
Toplumu bir arada tutar	1
Toplam Kod: 3	**7**

Alt Tema: **Değerin Hızla Değişime Uğramasının Aileye ve Topluma Etkisine İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Aile içi sorunlar	1
Olumlu yada olumsuz etkilemesi	1
Kuşak çatışması	1
Olumsuz	4
Toplam Kod: 4	**7**

Alt Tema: **Değerlerin Zamanla Değişimini Etkileyen Etkenlere İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Toplum	2
Dönemin koşulları	1
Teknoloji	1
Aile yapısı	1
Düşünceler	1
Eğitim	1
Yaşam tarzı	1
Sosyal medya	1
Sanal ortam	1
Toplam Kod: 9	**10**

Tablo 4.2.1.3 incelendiğinde “Değer aktarımı konusunda toplumun nasıl bir etkisi olur?” sorusuna 21-30 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; toplumla birlikte değişmesi (f:5), çevreye göre etkiler (f:1) ve toplumu bir arada tutar (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Çevreye göre etkiler:

> *Çok büyük etkiler. En basitinden sigara bile çevreden etkilenerek başlanıyor. Seni olumlu etkileyecek bir çevreye de sahip olabilirsin olumsuz etkileyecek bir çevreye de, her türlü etkiler yani..k7)*

21-30 katılımcıların Değerin Hızla Değişime Uğramasının Aileye ve Topluma Etkisine İlişkin Bulgular

Tablo 4.2.1.3 incelendiğinde “Değerin hızla değişime uğraması aileyi ve toplumu nasıl etkiler?” sorusuna 21-30 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; aile içi sorunlar (f:1), olumlu ya da olumsuz etkilemesi (f:1), kuşak çatışması (f:1) ve olumsuz (f:4) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Olumsuz:

Olumsuz etkiler çünkü alışılagelmişliği, örfü, adeti, değeri olumsuz etkiler. Bunlar çok çabuk değişebilecek şeyler değil bu sebeple olumsuz etkiler. (k5)

21-30 katılımcıların Değerlerin Zamanla Değişimini Etkileyen Etkenlere İlişkin Bulgular

İlişkin Bulgular

Tablo 4.2.1.3.incelendiğinde “Size göre değerlerin zamanla değişimini neler etkilemektedir?” sorusuna 21-30 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; toplum (f:2), teknoloji (f:1), aile yapısı (f:1), düşünceler (f:1), eğitim (f:1), yaşam tarzı (f:1), sosyal medya (f:1), sanal ortam (f:1) ve dönemin koşulları (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Sanal ortam:

Çevresel faktörler, etraftaki yazılar, billboardlar. Yani okuyan insanın düşüncesi çok farklı oluyor ve bildiklerini insanalra dağıtmaya çalışıyor gerek sanal ortam üzerinden gerek normal yaşamda bunlar da bir aracı oluyor. K4

4.2.1.4. 21-30 yaş katılımcılara göre değişen ve yaşayan değerler

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Sizin ailenizi göz önüne aldığımızda hangi konularda (düğün, bayram, yemek, giyim-kuşam, komşuluk, akraba ilişkileri, yardımlaşma vs.) geleneklerinizi devam ettiriyorsunuz ve hangi konularda değişim olduğunu söyler misiniz?
- Sizden önce var olan fakat şuan insanların yaşatmadığı ve sizin olmasını istediğiniz değerler nedir?

Tablo 4.2.1.4 Değişen ve yaşayan Değerlere Ait 21-30 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA	Alt Tema: **Değişen ve Devam Eden Değerlere İlişkin Bulgular**		
Değişen Ve Yaşayan Değerler Nelerdir?	**Kod**		**Frekans**
	Devam eden	Yardımlaşma	1
		Bayramlar	2
		Giyim-kuşam	1
		Düğünler	1
		Komşuluk	1
	Değişen	Örf-adetler	2
		Düğünler	1
		Kılık kıyafet	2
		Akrabalık	1
		Birlikte yemek yemek	1
		Toplam Kod: 10	**13**

Alt Tema: **Yaşatılamayan Değerlere İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Güven olmaması	1
Görgü	1
Nişan törenleri	1
Nazik davranışlar görmek için kibar olmak	1
Saygı	2
Cenaze törenleri	1
Toplam Kod: 6	**7**

Tablo 4.2.1.4 incelendiğinde "Sizin ailenizi göz önüne aldığımızda hangi konularda (düğün, bayram, yemek, giyim-kuşam, komşuluk, akraba ilişkileri, yardımlaşma vs.) geleneklerinizi devam ettiriyorsunuz ve hangi konularda değişim olduğunu söyler misiniz?" sorusuna 21-30 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler devam eden ve değişen olmak üzere iki grupta toplanmıştır. Devam eden gelenekler; yardımlaşma (f:1), bayramlar (f:2), giyim kuşam (f:1), düğünler (f:1) ve komşuluk (f:1) şeklindedir. Değişen değerler ise güven olmaması (f:1), örf ve adetler (f:2), düğünler (f:1), kılık-kıyafet (f:2), akrabalık (f:1) ve birikte yemek yemek (f:1 şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:*)*

Bayramlar:

Bayramlar hâlâ devam ettiriyoruz, hâlâ büyüklerin yanına gidiyoruz bayramlarda, yardımlaşma da öyle ama bu komşuluk, seksenler, doksanlardaki gibi bir komşuluk yok artık. Bence hiçbir yerde yok. Daha köy kısımlarında olabilir bu değerler. Düğünler de bence çok değişti, özellikle bu pandemi ile de daha az insanlara şey sağlandı, daha az insanla düğün yapıldı. O yüzden yani akraba ilişkileri de artık ne kadar az insan, o kadar daha iyi bir hayat bence çünkü daha fazla yargılanıyor insanlar. Bu da onların değerlerine zarar verdiği için, kendilerine saygı duydukları için öyle bir değerleri oldukları için daha az iletişim kuruyorlar akrabalarıyla. Bence o da değişti..(k8)

21-30 katılımcıların Önemli değerlilerine ilişkin bulgular

Tablo 4.2.1.4 incelendiğinde "Sizden önce var olan fakat şuan insanların yaşatmadığı ve sizin olmasını istediğiniz değerler nedir?" sorusuna 21-30 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; güven olmaması (f:1), görgü (f:1), nişan törenleri (f:1), nazik davranışlar görmek için kibar olmak (f:1), saygı (f:2) cenaze törenleri (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Cenaze törenleri:

> *Şeyden rahatsız oluyorum ben aslında: cenaze evine gidip yemek talep edilmesi. Bu günümüzde çok var. Yani aslında orada bir insan ölmüş ve insanların acısı var ama gidip oraya işte ne zaman şu yemek yiyeceğiz, ne zaman gelecek? Yani önceden yemek götürülmüş bu evlere, şimdi yemek talep ediliyor. Bu bence sorun, ben rahatsız olurdum bundan ve eski düzenine dönmesini isterdim. (k5)*

4.2.1.5. 21-30 yaş katılımcılara göre kuşaklararası çatışmalar

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Farklı nesillerin değer aktarımında yaklaşımları nasıldır?
- Kuşaklar arası ne gibi çatışmalar/ anlaşmamalar mevcuttur aktarır mısınız?
- Kuşaklar arası çatışmaların sebepleri arasında bulunduğunuz dönemde hangisi daha etkilidir?

Tablo 4.2.1.5 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 21-30 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA: Kuşaklararası Çatışmalar	Alt Tema: **Farklı Nesillerin Değer Aktarım Yaklaşımına İlişkin Bulgular**	
	Kod	**Frekans**
	Büyüklerin kuralcı olması	2
	İletişimin zayıf olması	1
	Gözlemleyerek öğrenmek	1
	Eski nesillerin sözel iletişim kuramaması	3
	Etkisinin olmaması	1
	Toplam Kod: 5	**8**

Alt Tema: **Kuşaklar Arası Ne Gibi Çatışmalara/ Anlaşmamalara İlişkin Bulgular**	
Kod	**Frekans**
Farklı yaşam tarzı	1
Eski neslin sorgulamaya kapalı olması	2
Bireyselliğin artması	2
Saygı kalmaması	2
Toplam Kod: 4	**7**

Alt Tema: **Kuşaklar Arası Çatışmaların Sebeplerine İlişkin Bulgular**	
Kod	**Frekans**
Teknoloji	1
Dinsel kavramlar	1
Sosyal kültürel yapının değişmesi	1
Bireysellik	2
Saygı eksikliği	2
Toplam Kod: 5	**7**

Tablo 4.2.1.5 incelendiğinde "Farklı nesillerin değer aktarımında yaklaşımları nasıldır?" sorusuna 21-30 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Büyüklerin kuralcı olması (f:2), iletişimin zayıf olması (f:1), Gözlemleyerek öğrenmek (f:1), Eski nesillerin sözel iletişim kuramaması (f:3), ve Etkisinin olmaması (f:1), şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Toplumun işlemesi:

> *Eski nesil biraz daha sözel aktarırken yeni nesil biraz daha bilgiyi internetten öğreniyor diyebilirim. Gözlemlemekten ya da büyüklerden dinlemek yerine artık akranlar birbirlerine aktarıyor gibi geliyor bana. (k4)*

21-30 katılımcıların Değerin Hızla Değişime Uğramasının Aileye ve Topluma Etkisine İlişkin Bulgular

Tablo 4.2.1.5 incelendiğinde "Kuşaklar arası ne gibi çatışmalar/ anlaşmamalar mevcuttur aktarır mısınız?" sorusuna 21-30 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; farklı yaşam tarzı (f:1), eski neslin sorgulamaya kapalı olması (f:2), bireyselliğin artması (f:2), ve saygı kalmaması (f:2), şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Bireyselliğin artması:

> *Şöyle diyebilirim, bizimkiler benim biraz daha bireysel olmamdan yakınıyordu. Yani hadi gel hep birlikte oturalım kültürü varken, ben kendi açımdan anlatayım, şimdi bireysellik var (k7)*

21-30 katılımcıların Değerlerin Zamanla Değişimini Etkileyen Etkenlere İlişkin Bulgular İlişkin Bulgular

Tablo 4.2.1.5 incelendiğinde "Kuşaklar arası çatışmaların sebepleri arasında bulunduğunuz dönemde hangisi daha etkilidir?" sorusuna 21-30 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; teknoloji (f:1), dinsel kavramlar (f:1), sosyal kültürel yapının değişmesi (f:1), bireysellik (f:2) ve saygı eksikliği (f:2) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Sosyal medya:

> *Saygı (k1)*

4.2.1.6. 21-30 yaş katılımcılara göre ailenin anlamı ve çocuk üzerindeki etkisi

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Sizin için aile ne demektir? Hayatınıza olan etkilerini dikkate alarak nasıl tanımlayabilirsiniz?
- Ailenin çocuk üzerindeki etkisi sizce nedir?

Tablo 4.2.1.6 Değerlerin, Kişilere Sağladığı Yaşam ve En Önemli Değerlere Ait 21-30 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA	Ailen	Alt Tema: Aile ve hayata etkilerine İlişkin Bulgular

Kod	**Frekans**
Hayatımızı şekillendiren	3
Hep yanımızda olan	2
Bir arada olmak	1
En güzel şey	1
Toplam Kod: 4	**7**

Alt Tema: **Ailenin çocuk üzerindeki etkisine İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Her şeyin aileden oluşması	4
Bir yere kadar etkili olması	1
Çocuğu şekillendirendir	1
Yol göstermek	1
Toplam Kod: 4	**7**

Tablo 4.2.1.6 incelendiğinde "Sizin için aile ne demektir? Hayatınıza olan etkilerini dikkate alarak nasıl tanımlayabilirsiniz? sorusuna 21-30 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; hayatımızı şekillendiren (f:3), hep yanımızda olan (f:2), bir arada olmak (f:1), ve en güzel şey (f:1), şeklindedir.
Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Hayatımızı şekillendiren:

> *Aile seni doğumdan itibaren hayata hazırlayan bir pusula, yol ışığı çok önemli yani eşi benzeri yok. Aileni seçemiyorsun da biraz da şans işi. Günümüzde çekirdek aileler de yok oluyor yani tek ebeveynli aileler ya da işte farklı şeyler hayatımıza girdiği için aile çok önemli. Beni hayata hazırlaması, geleneklere sahip çıkan bir ailede büyüdüğümü düşünüyorum ve kendimi şanslı hissediyorum. Eşimin ailesinin benden yana memnuniyetini gördüğümde ya da işte çalışma hayatımda bana bir övgü geldiğinde bunun ailemden kaynaklı olduğunu söyleyebilirim..(k9)*

21-30 katılımcıların Önemli değerlilerine ilişkin bulgular

Tablo 4.2.1.6 incelendiğinde "Ailenin çocuk üzerindeki etkisi sizce nedir?" sorusuna 21-30 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; her şeyin aileden oluşması (f:4), bir yere kadar etkili olması (f:1), çocuğu şekillendirendir (f:1), ve yol göstermek (f:1), şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Yol göstermek:

Ona yol göstermek, rehberlik etmek, hayatımı boyunca destekleyip kollamak. (k7)

4.2.1.7. 21-30 yaş katılımcılara göre Değerlerin kuşaklararası aktarımı

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Sizin kendi ebeveyninizden görmüş ve yaşamış olduğunuz bir değeri söyler misiniz? Sizce önemini nasıl açıklarsınız?
- Aile çocuklarına değer aktarının nasıl yapmalıdır? En etkili yöntem size göre nedir?
- Aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasındaki problemleri çözmek için ne gibi iletişim olmalıdır?

Tablo 4.2.1.7 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 21-30 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA — **Değerlerin kuşaklararası aktarımı**

Alt Tema: **Ebeveynlerden Görülmüş ve Yaşanmış Değerlere İlişkin Bulgular**	
Kod	**Frekans**
Büyüklere saygı	2
Birlikte hareket etmek	2
Güleryüzlü olmak	1
Yardımlaşma	1
Alçakgönüllü	1
Toplam Kod: 5	**7**
Alt Tema: **Çocuklara Değer Aktarım Yapılma Şekli İlişkin Bulgular**	

Kod	**Frekans**
Anlatarak	1
Model olunmalı	5
Görsel anlatarak	1
Açıklayarak	1
Toplam Kod: 4	**8**

Alt Tema: **Kuşaklar Arasındaki Problemleri Çözmek İçin Gerekli Olan İletişime İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
İletişimi arttırmak	4
Empati	3
Toplam Kod:2	**7**

Tablo 4.2.1.7 incelendiğinde "Sizin kendi ebeveyninizden görmüş ve yaşamış olduğunuz bir değeri söyler misiniz? Sizce önemini nasıl açıklarsınız?" sorusuna 21-30 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Büyüklere saygı (f:2), Birlikte hareket etmek (f:2), Güleryüzlü olmak (f:1), Yardımlaşma (f:1) ve Alçakgönüllü (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Yardımlaşma:

> *Annem de babam da yardımlaşmayı çok sever ama bence daha özel olan bir şey. söyleyeceğim hayvan sevgisi, annem kedili köpekli bir evde büyümüş hala ne zaman sokakta hasta bir kedi falan görse bunu takar kafasına, ağlar falan bu her ne kadar dezavantaj olsa da biraz ben de öyleyimdir, sokak kedileri benim için çok önemlidir. Bence ailemden öğrendiğim en önemli değer hayvan sevgisi ve merhamet.k4)*

21-30 katılımcıların Değerin Hızla Değişime Uğramasının Aileye ve Topluma Etkisine İlişkin Bulgular

Tablo 4.2.1.7 incelendiğinde "Aile çocuklarına değer aktarının nasıl yapmalıdır? En etkili yöntem size göre nedir?" sorusuna 21-30 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Anlatarak (f:1), Model olunmalı (f:5), Görsel anlatarak (f:1) ve Açıklayarak (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Model olunmalı:

> *Yaşayarak yani kesinlikle çünkü çocukluktan itibaren taklit ederek öğreniyoruz ya, ön tekerlek nereye giderse arka tekerlek oraya gider misali. Kulakla, sözle değil de annemiz babamız nasılsa, nasıl gördüysek özümüz o şekilde oluyor. (k5)*

21-30 katılımcıların Değerlerin Zamanla Değişimini Etkileyen Etkenlere İlişkin Bulgular İlişkin Bulgular

Tablo 4.2.1.7 incelendiğinde "Aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasındaki problemleri çözmek için ne gibi iletişim olmalıdır?" sorusuna 21-30 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; İletişimi arttırmak (f:4) ve Empati (f:3) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Empati:

> *Az önce de söyledim ya işte kendi iç dünyamızda anlamlandıramasak da onları anlamaya çalışmalıyız. Kendi anlam dünyalarında onu nereye koyduklarını, onu çıkartırlarsa ne koyabileceğimizi bulmak kolaylaştıracaktır.. (k7)*

4.3. Bulgular: Birinci Bölüm / 31-59 Yaş Katılımcılardan Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan 31-59 yaş katılımcıların değerlerin anlamına dair görüşlerinden elde edilen bulguların yorumlarına yer verilmiştir.

4.3.1. 31-59 Yaş Katılımcılar

Araştırmanın bu bölümünde 6 tema altında ve 16 soru kapsamında ortaya çıkan cevaplar alt temalar ve kodlama işlemiyle ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Ortaya çıkan veriler doğrultusunda tablolar, temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Bulgular açıklamalarla sunulmuştur.

Tema 1 Değerin anlamı, sağladıkları ve önemi

- Değer nedir?
- Değerler, kişilere nasıl bir yaşam sağlar?
- Sizin döneminizin size göre en önemli değeri nedir? Niye önemsiyorsunuz?

Tema 2 Değerin değişimi ve aktarımı

- Değer aktarımı konusunda toplumun nasıl bir etkisi olur?
- Değerin hızla değişime uğraması aileyi ve toplumu nasıl etkiler?
- Size göre değerlerin zamanla değişimini neler etkilemektedir?

Tema 3 Değişen ve Yaşayan değerler

- Sizin ailenizi göz önüne aldığımızda hangi konularda (düğün, bayram, yemek, giyim-kuşam, komşuluk, akraba ilişkileri, yardımlaşma vs.) geleneklerinizi devam ettiriyorsunuz ve hangi konularda değişim olduğunu söyler misiniz?
- Sizden önce var olan fakat şuan insanların yaşatmadığı ve sizin olmasını istediğiniz değerler nedir?

Tema 4 Kuşaklar arası çatışmalar

- Farklı nesillerin değer aktarımında yaklaşımları nasıldır?
- Kuşaklar arası ne gibi çatışmalar/ anlaşmamalar mevcuttur aktarır mısınız?
- Kuşaklar arası çatışmaların sebepleri arasında bulunduğunuz dönemde hangisi daha etkilidir?

Tema 5 Ailenin anlamı ve çocuk üzerindeki etkisi

- Sizin için aile ne demektir? Hayatınıza olan etkilerini dikkate alarak nasıl tanımlayabilirsiniz?
- Ailenin çocuk üzerindeki etkisi sizce nedir?

Tema 6 Değerlerin kuşaklararası aktarımı

- Sizin kendi ebeveyninizden görmüş ve yaşamış olduğunuz bir değeri söyler misiniz? Sizce önemini nasıl açıklarsınız?
- Aile çocuklarına değer aktarının nasıl yapmalıdır? En etkili yöntem size göre nedir?
- Aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasındaki problemleri çözmek için ne gibi iletişim olmalıdır?

4.3.1.1. 31-59 yaş katılımcılara Göre Değerin Anlamı

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan 31-59 yaş katılımcıların değerin anlamına ilişkin görüşleri incelenmiştir.

Aşağıda 31-59 yaş katılımcıların değerin anlamına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Şekil 3. 31-59 yaş katılımcılara göre değerin anlamına ve önemsenmesine İlişkin Kelime Bulutu

31-59 yaş katılımcılara sorulan "Değer nedir?" sorusuna karşılık alınan cevaplarda değer (f:17), değerler (f:4), benim (f:4), noktasında (f:4), tanıyabilirim (f:3), insan (f:3) ve ahlak (f:2) ifadelerinin öne çıkardığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Değer olarak tanımlanan tüm ifadeler aşağıda görülmektedir:

Değer tanımları sıralanacak olursa 31-59 yaş grubunun değer tanımları; din ve ahlak (f:1), toplumsal ve dini normlar (f:1), toplum ve aile yapısı (f:1), tercih ve arzular (f:1), saygı ve sevgi (f:1), huzur ve iyi (f:1) ve gelenekler (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Toplumsal ve dini normlar:

Hem toplumsal olarak hem inanç olarak kabul gören normlar olarak tanımlıyorum. Hayatımıza yön veren standartlar olarak tanımlayabilirim, ölçü olarak tanımlayabilirim. Değer benim için ölçüdür, ölçüler sınırlar kabuller olarak tanımlayabilirim. (K12).

4.3.1.2. 31-59 yaş katılımcılara göre değerin sağladıkları ve önemi

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Değerler, kişilere nasıl bir yaşam sağlar?
- Sizin döneminizin size göre en önemli değeri nedir? Niye önemsiyorsunuz?

Tablo 4.3.1.2 Değerlerin, Kişilere Sağladığı Yaşam ve En Önemli Değerlere Ait 31-59 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA — **Önemli değerler hangileridir? Kişiye nasıl bir yaşam sağlar?**

Alt Tema: Değerin Kişiye Sağladığı Yaşama İlişkin Bulgular

Kod	**Frekans**
Huzurlu yaşam	2
Kolaylaştırır	1
Kaliteli yaşam	1
Ölçülü bir yaşam	1
Dik durmamıı sağlar	1
Uyum	2
Toplam Kod: 6	**8**

Alt Tema: **En Önemli Değerlere İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
İyilik	1
Birlik	1
Güven	1
Saygı	4
Sabır	1
Misafirperverlik	1
Toplam Kod: 6	**9**

Tablo 4.3.1.2 incelendiğinde "Değerler, kişilere nasıl bir yaşam sağlar?" sorusuna 31-59 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Huzurlu yaşam (f:2), Kolaylaştırır (f:1), Kaliteli yaşam (f:1), Ölçülü bir yaşam (f:1), Dik durmamı sağla r(f:1) ve Uyum (f:2), şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Huzurlu yaşam:

> *Kişilerin konfor alanı değil de herkesin tabi kendince bir değeri olmalı yani yetiştirmeden tutun da işte anne-baba olmanın da hepsinin ayrı bir değeri, hepsinin bir koşulu var. Yani bu bence bize en temelde insan olmayı öğreten bir şey değer. Doğal olarak herkes bu mantalitede yetişirse, büyürse de toplum da daha huzurlu, daha refah, daha böyle nasıl desem ahlaki düzeyi daha etik, anlayışı yüksek insanlar olur ve bu da hayatımızı daha kolaylaştırır. Yani şu anki gibi herkes her gittiği ortamda kötü insanlardan, ondan, bundan sıkıntı yaşıyoruz, en azından bunu yaşamayız yani. Bu anlamda kolaylaştıracağını düşünüyorum. Benim aklıma gelen ilk şey bu..(k11)*

31-59 katılımcıların Önemli değerlilerine ilişkin bulgular

Tablo 4.3.1.2 incelendiğinde "Sizin döneminizin size göre en önemli değeri nedir? Niye önemsiyorsunuz?" sorusuna 31-59 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; iyilik (f:1), birlik (f:1), güven (f:1), saygı(f:4), sabır(f:1) ve misafirperverlik (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Birlik:

> *Valla bizim yetiştirirken en önem verdiğim annem mesela hep şey söylerdi hani doğruyu söyleyin, doğruyu söylerseniz kızmam size. Evet, yani dürüst olmayı, ne bileyim insan olmayı komşunun ya bir komşuluk ilişkisi vardı. Bir arkadaş ilişkisi, bir ahde vefa, ondan sonra bu tarz şeylerle değerlerle yetiştirdik biz. Yani rabbena hep bana ya da işte hep kendim ben temalı değildik. O zaman böyle bir toplumla birlikte yaşıyoruz ve toplumda ne bileyim yani birbirimizin hayatını kolaylaştırmak ya da insan olmanın gerektirdiği şeylerle hani büyütüldük. Bu*

benim için önemli. Hani bu insan olmanın değerlerini ne dersen bir insanın en basitinden iş yerinde bile bir ahlaki değeri olması lazım, iş etiği olması lazım, işte yaşıyorsun en basitinden otobüse binmenin bile bir ettiği adabı var. Yani şimdi kimse de şu an öyle bir şey yok, biz hep onlarla büyüdüğümüz için hani bir yandan da düşünüyorum. İşte büyüye bir saygı vardı, işte komşumuz mesela ben çocukken çok hatırlıyorum, çok iyi hatırlıyorum mahalleden birisi olarak büyüdüğümüz için mahalleden birisi vefat ettiğinde evlerde televizyon açılmazdı.(k12)

4.3.1.3. 31-59 yaş katılımcılara göre değerin değişimi ve aktarımı

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Değer aktarımı konusunda toplumun nasıl bir etkisi olur?
- Değerin hızla değişime uğraması aileyi ve toplumu nasıl etkiler?
- Size göre değerlerin zamanla değişimini neler etkilemektedir?

Tablo 4.3.1.3 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 31-59 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA — **Önemli değerler hangileridir? Kişiye nasıl bir yaşam sağlar?**

Alt Tema: **Değerin Aktarımının Topluma Etkisine İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Aileden başlar	3
Çevreden başlar	2
Okulda başlar	1
Yeni nesile dayatılması	1
Toplam Kod: 4	**7**

Alt Tema: **Değerin Hızla Değişime Uğramasının Aileye ve Topluma Etkisine İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Olumsuz	3

İletişimin azalması	1
Uyum sorunları	3
Toplam Kod: 3	**7**

Alt Tema: **Değerlerin Zamanla Değişimini Etkileyen Etkenlere İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Dijitalleşme	2
Yaşam tarzı	1
Teknoloji	3
Çevresel faktörler	1
Küreselleşme	2
Toplam Kod: 5	**9**

Tablo 4.3.1.3 incelendiğinde "Değer aktarımı konusunda toplumun nasıl bir etkisi olur?" sorusuna 31-59 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; aileden başlar (f:3), çevreden başlar (f:2), okulda başlar (f:1) ve yeni nesile dayatılması (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Çevreden başlar:

> *Toplumun etkisi bence çok büyük. Şimdi, eski nesil-yeni nesil büyük bir çatışma içerisinde. Eskiler yenilere örf adetleri aktarmak istiyor, yeniler kabul etmeyince çatışma çıkıyor ama bir uzlaşma oluyor diye düşünüyorum. Bizim zamanımızda anne-kızlar her şeyi konuşamıyordu, şimdi arkadaş gibiler. Eski nesil çatışmalardan sonra daha yelkenlerini suya indirip yumuşuyor, daha sahiplenici oluyor ama tabi bunu reddeden de var ama genel olarak ben onu görüyorum.(k13)*

31-59 katılımcıların Değerin Hızla Değişime Uğramasının Aileye ve Topluma Etkisine İlişkin Bulgular

Tablo 4.3.1.3 incelendiğinde "Değerin hızla değişime uğraması aileyi ve toplumu nasıl etkiler?" sorusuna 31-59 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; olumsuz (f:3), iletişim sorunları (f:1) ve uyum sorunları (f:3) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Olumsuz:

> *Aileyi ve toplumu… aile yapısını etkiler, şimdi eskiye, eski de demek istemiyorum, önceki nesil diyelim. Onlar daha aile büyükleriyle beraber yol alıyorlardı, şimdikiler daha o tarzdalar. Haliyle çocuklarına torunlarına ''biz böyleydik, siz niye değilsiniz?'' diye gidiyorlar. Onların yaşayışlarını hala devam ettirmek çok zor. Az önce de söylediğim gibi herkes kendi yaşayışını yansıtmak istiyor orada bir çatışma oluyor akabinde de önceki nesli yeniye taşımak güçleşiyor.(k17)*

31-59 katılımcıların Değerlerin Zamanla Değişimini Etkileyen Etkenlere İlişkin Bulgular

İlişkin Bulgular

Tablo 4.3.1.3 incelendiğinde "Size göre değerlerin zamanla değişimini neler etkilemektedir?" sorusuna 31-59 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; dijitalleşme (f:2), yaşam tarzı (f:1), teknoloji (f:3), çevresel faktörler (f:1) ve küreselleşme (f:2) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Küreselleşme:

> *Yaşam şartları, küreselleşme birçok şeye sebep oluyor. Bizim zamanımızda bu kadar araba yoktu, bir şeyleri çabucak tüketmiyorduk yani bir bayramda aldığımız kıyafetler falan değerliydi şimdi o yok.(k15)*

4.3.1.4. 31-59 yaş katılımcılara göre değişen ve yaşayan değerler

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Sizin ailenizi göz önüne aldığımızda hangi konularda (düğün, bayram, yemek, giyim-kuşam, komşuluk, akraba ilişkileri, yardımlaşma vs.) geleneklerinizi devam ettiriyorsunuz ve hangi konularda değişim olduğunu söyler misiniz?
- Sizden önce var olan fakat şuan insanların yaşatmadığı ve sizin olmasını istediğiniz değerler nedir?

Tablo 4.3.1.4. Değişen ve Yaşayan Değerlere Ait 31-59 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA				
Değişen ve Yaşayan Değerler Nelerdir?	**Alt Tema: Değişen ve Devam Eden Değerlere İlişkin Bulgular**			
	Kod			**Frekans**
	Devam eden	Geniş aile		1
		Bayramlar		2
	Değişen	Komşuluk		2
		Düğünler		2
		Gelenek-görenekler		1
		Bayramlar		1
		Giyim-kuşam		1
		Toplam	**Kod: 7**	**10**
	Alt Tema: Yaşatılamayan Değerlere İlişkin Bulgular			
		Kod		**Frekans**
		Aile		1
		Misafirlik		1
		Saygı		2
		Görgü		1
		Hoşgörü		1
		Yardımlaşma		1
		Toplam	**Kod: 6**	**7**

Tablo 4.3.1.4 incelendiğinde "Sizin ailenizi göz önüne aldığımızda hangi konularda (düğün, bayram, yemek, giyim-kuşam, komşuluk, akraba ilişkileri, yardımlaşma vs.) geleneklerinizi devam ettiriyorsunuz ve hangi konularda değişim olduğunu söyler misiniz? " sorusuna 31-59 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; devam eden ve değişen olmak üzere iki ana başlık altında toplanmıştır. Devam eden değerler; geniş aile (f:1) ve bayramlar (f:2) şeklindedir. Devam eden değerler ise komşuluk (f:2), düğünler (f.2), Gelenek-görenekler (f:1), bayramlar (f:1) ve giyim kuşam (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Düğünler:

> *Bizim oralarda imece usulü çok güzel olurdu birinin düğünü olsun hastası olsun… düğünden gideyim ben onun hazırlığı falan günlerce sürerdi, o kadar güzeldi ki hayranlıkla izlerdik. Büyüklerimiz de bizi buna teşvik ederdi. Yani bayramlarımız önceden hazırlanan bayram ayakkabıları, bayramlıklar, kahvaltılar, namaz, mezar ziyareti çok güzel şeylerdi.(k11)*

31-59 katılımcıların Önemli değerlilerine ilişkin bulgular

Tablo 4.3.1.4 incelendiğinde "Sizden önce var olan fakat şuan insanların yaşatmadığı ve sizin olmasını istediğiniz değerler nedir? " sorusuna 31-59 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Değişen değerler ise aile (f:1), misafirlik (f:1), saygı (f:2), görgü (f:1), hoşgörü (f:1) ve yardımlaşma şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Hoşgörü:

> *Hoşgörü, bence az. Bir hata yaptığımızda büyüklerimiz bizi dizinin dibine otururdu incitemden anlatırdı ama şimdi bence hoşgörü çok eksik, sadece çocuklara değil çevremizdekilere, diğer insanlara herkese karşı çok eksik.(k12)*

4.3.1.5. 31-59 yaş katılımcılara göre kuşaklararası çatışmalar

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Farklı nesillerin değer aktarımında yaklaşımları nasıldır?
- Kuşaklar arası ne gibi çatışmalar/ anlaşmamalar mevcuttur aktarır mısınız?
- Kuşaklar arası çatışmaların sebepleri arasında bulunduğunuz dönemde hangisi daha etkilidir?

Tablo 4.3.1.5 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 31-59 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA	Kuşaklararası	Alt Tema: **Farklı Nesillerin Değer Aktarım Yaklaşımına İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Aileden alınması	4
Toplumun yaşaması	1
Çevreden alınması	2
Toplam Kod:3	**7**

Alt Tema: **Kuşaklar Arası Ne Gibi Çatışmalara/ Anlaşmamalara İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Bireysel kararlar	1
Yaşam farkı	2
Öngörü dayatma	1
Bakış açısı farkı	1
İletişimsizlik	2
Toplam Kod: 5	**7**

Alt Tema: **Kuşaklar Arası Çatışmaların Sebeplerine İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
İletişim eksikliği	3
Düşünce dayatma	1
Farklı yaşam tarı	1
Sosyal medya	2
Toplam Kod: 4	**7**

Tablo 4.3.1.5 incelendiğinde "Farklı nesillerin değer aktarımında yaklaşımları nasıldır? " sorusuna 31-59 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Aileden alınması (f:4), Toplumun yaşaması (f:1) ve Çevreden alınması (f:2) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Aileden alınması:

Önceki nesil de hoşgörülü bir kesim de var oğluyla, kızıyla torunuyla aileden oturup anlaşabiliyor ama tam tersi de oluyor. Tersi olduğu zaman yeni nesil buna direnç gösteriyor akabinde de aktarım zorlaşıyor.(k15)

31-59 katılımcıların Değerin Hızla Değişime Uğramasının Aileye ve Topluma Etkisine İlişkin Bulgular

Tablo 4.3.1.5 incelendiğinde "Kuşaklar arası ne gibi çatışmalar/ anlaşmamalar mevcuttur aktarır mısınız?" sorusuna 31-59 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Bireysel kararlar (f:1), Yaşam farkı (f:2), Öngörü dayatma (f:1), Bakış açısı farkı (f:1) ve İletişimsizlik (f:2) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Bakış açısı farkı:

Herkes kendi öngörüsünü kabullendirmeye çalışıyor, bu sefer çatışma çıkıyor. Aslında karşısındakini dinlese belki bir şey yakalayacak ama artık sabır ve hoşgörü kalmadığı için bu olaylar çok farklı yere gidiyor. Saygı, sevgi içmiçe zaten bunlarla, artık hepsi zayıfladı. Eski nesile de kabul ettirmek de kolay yenilere de ama 80-90'ları baz alarak söylersem o zamandan bu zamana yine çatışma görüyorum. Yan bir şeyleri kabullendirmek gerçekten çok zorlaşıyor. Biz daha iyiydik diyoruz. Şu şöyle olabilir dediğimiz zaman zaten kabul etmiyor onlar. (k14)

31-59 katılımcıların Değerlerin Zamanla Değişimini Etkileyen Etkenlere İlişkin Bulgular İlişkin Bulgular

Tablo 4.3.1.5 incelendiğinde "Kuşaklar arası çatışmaların sebepleri arasında bulunduğunuz dönemde hangisi daha etkilidir?" sorusuna 31-59 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; İletişim eksikliği (f:3), Düşünce dayatma (f:1), Farklı yaşam tarı (f:1) ve Sosyal medya (f:2) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Farklı yaşam tarzı:

Şimdi şöyle ben kendimden bu konuya şöyle örnek verebilirim ben ailemle şöyle ters düşmüştüm basketbol oynuyordum, şort giymem gerekiyordu baba tarafı akrabalar tepki verdiğinde annem de babam da baskı yapmıştı ''tayt giy'' demişlerdi, ben buna

tepki göstermiştim çünkü spor yapıyorsun önüne bir yokuş koyuyorlar ailenden gelmiyor bu yokuş uzaktan geliyor ve aileni etkiliyor. O zaman öyleydi ama ailede dışarıyı önemsiyordu. Ben bunu zor kabullendirdim ama sonrasında benim başarımı görünce ailem bana destek verdi. Küçük yerlerde kendin için yaşamıyorsun maalesef çevren için yaşıyorsun. Evet olumlu yönleri var, destek oluyorlar kötü gününde ama akabinde söz hakları da oluyor yani aile içindeki konulara da müdahale ediyorlar, belki de biz veriyoruz onlara bunu. Bizim oralarda söyleyeyim onu, Orta Karadeniz'de bunu kabullendirmek çok zordu o zaman, folklor oynamak, maçlara gitmek için falan ail3eden özel izin almak gerekirdi. Şimdi çocuklar kendi kendine karar veriyor. (k11)

4.3.1.6. 31-59 yaş katılımcılara göre ailenin anlamı ve çocuk üzerindeki etkisi

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Sizin için aile ne demektir? Hayatınıza olan etkilerini dikkate alarak nasıl tanımlayabilirsiniz?
- Ailenin çocuk üzerindeki etkisi sizce nedir?

Tablo 4.3.1.6 Değerlerin, Kişilere Sağladığı Yaşam ve En Önemli Değerlere Ait 31-59 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA **Ailenin anlamı ve çocuk üzerindeki etkisi**

Alt Tema: Aile ve Hayata Etkilerine İlişkin Bulgular

Kod	**Frekans**
Güç	1
Her şey	3
Kutsal	1
Yaşamın temeli	1
Güven ortamı	1
Toplam Kod:5	**7**

Alt Tema: **Ailenin çocuk üzerindeki etkisine İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Rol model olması	3

Tüm gelişimini etkilemesi		4
Toplam	**Kod: 2**	**7**

Tablo 4.3.1.6 incelendiğinde "Sizin için aile ne demektir? Hayatınıza olan etkilerini dikkate alarak nasıl tanımlayabilirsiniz?" sorusuna 31-59 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; güç (f:1), her şey (f:3), kutsal (f:1) yaşamın temeli (f:1) ve güven ortamı (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Her şey:

> *Aile, anne baba çocuk faktörü olup başta sonra eşlerin annesi falan derken büyüyor tabi ki çok değerli, çok kıymetli hani bunu bazen ifade edemezsin anlatamazsın ama büyüyor aslında. Anne-baba olarak başlıyor çocuğun oluyor o oluyor bu oluyor büyüyorsun. Aile biraz daha göreceli. Geniş bir kavram benim için akrabalar, eş dost falan kızıma söylüyorum bunu çok kendi içinde yaşıyorsun diye.(k17)*

31-59 katılımcıların Önemli değerlilerine ilişkin bulgular

Tablo 4.3.1.6 incelendiğinde "Ailenin çocuk üzerindeki etkisi sizce nedir?" sorusuna 31-59 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Rol model olması (f:3) ve Tüm gelişimini etkilemesi (f:4) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Tüm gelişimini etkilemesi:

> *Çok büyük, yani arkadaş vardır iyiye götürür arkadaş vardır kötüye götürür. Aile de öyle anne baba farklı noktadalarsa birinin evet dediğine biri kızarsa ya da tam tersi olursa çocuk iki arada bir derede kalır. Bu tarz konuşmalar çocuğun önünde yapılmamalı, sonra çocuk onu sana karşı da kullanıyor. Elimizden geldiğince okuyoruz, bakıyoruz, dinliyoruz, düzeltmeye de çalışıyoruz. Çocukla beraber bizde öğreniyoruz her gün. (k14)*

4.3.1.7. 31-59 yaş katılımcılara göre değerlerin kuşaklararası aktarımı

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Sizin kendi ebeveyninizden görmüş ve yaşamış olduğunuz bir değeri söyler misiniz? Sizce önemini nasıl açıklarsınız?
- Aile çocuklarına değer aktarının nasıl yapmalıdır? En etkili yöntem size göre nedir?
- Aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasındaki problemleri çözmek için ne gibi iletişim olmalıdır?

Tablo 4.3.1.7 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 31-59 Yaş Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA			
Değerlerin kuşaklararası aktarımı	Alt Tema: **Ebeveynlerden Görülmüş ve Yaşanmış Değerlere İlişkin Bulgular**		
	Kod		**Frekans**
	İnsancıl olmaları		1
	Saygı		3
	Sevgi		1
	Sofra adabı		1
	Güven		1
	Misafirperverlik		1
	Toplam	**Kod: 6**	**8**
	Alt Tema: Çocuklara Değer Aktarım Yapılma Şekli İlişkin Bulgular		
	Kod		**Frekans**
	Rol model olunması		5
	Konuşmak		2
	Toplam	**Kod: 2**	**7**
	Alt Tema: Kuşaklar Arasındaki Problemleri Çözmek İçin Gerekli Olan İletişime İlişkin Bulgular		
	Kod		**Frekans**
	Aile içi kuvvetli iletişim		1
	Ahlaka duyarlı iletişim		1
	İletişim kurmak		3
	Farkları kabullenmek		1

Empati		1
Toplam	**Kod: 5**	**7**

Tablo 4.3.1.7 incelendiğinde "Sizin kendi ebeveyninizden görmüş ve yaşamış olduğunuz bir değeri söyler misiniz? Sizce önemini nasıl açıklarsınız?" sorusuna 31-59 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; İnsancıl olmaları (f:1), Saygı (f:3), Sevgi (f:1), Sofra adabı (f:1), Güven (f:1) ve Misafirperverlik (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Sevgi:

> *Sevgi yani onlardaki o sarıp sarmalamaları ne olursa olsun hayatta her şeyi yaşıyorsun. Ben de gençken bazı sıkıntılar yaşadım hep ailemin her ne olursa olsun senin arkandayız demesi her şeyi alıp götürdü.(k11)*

31-59 katılımcıların Değerin Hızla Değişime Uğramasının Aileye ve Topluma Etkisine İlişkin Bulgular

Tablo 4.3.1.7 incelendiğinde "Aile çocuklarına değer aktarının nasıl yapmalıdır? En etkili yöntem size göre nedir?" sorusuna 31-59 yaş katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Rol model olunması (f:5) ve Konuşmak (f:2) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Konuşmak:

> *Bence konuşmak önemli. Yeri geldiğinde onun yaşına inip arkadaş olup konuşulmalı. Çocuğun o anki psikolojisi ile hareket edilmeli diye düşünüyorum. Çocuğun psikolojisi çok önemli iki tarafta sinirli yaklaşırsa sıkıntı çıkar. Dinlemek lazım, onun seviyesine inmek lazım. Anne-babanın ortak yapması lazım bunu. (k17)*

31-59 katılımcıların Değerlerin Zamanla Değişimini Etkileyen Etkenlere İlişkin Bulgular İlişkin Bulgular

Tablo 4.3.1.7 incelendiğinde "Aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasındaki problemleri çözmek için ne gibi iletişim olmalıdır?" sorusuna 31-59 yaş katılımcıların

verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; aile içi kuvvetli iletişim (f:2), ahlaka duyarlı iletişim (f:1) , iletişim kurmak (f:3) farkları kabullenmek (f:1) ve empati (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

İletişim kurmak:

> *Yani nesil o kadar değişiyor ki büyükten mi konuşayım küçükten mi, tam olarak bilemedim ama iletşim kurmak sözlü bazen küçük bir şeyi sözle anlatamıyorsun ama ufak bir şeyle karşı tarafı mutlu edebiliyorsun sonra bu sana olumlu olarak dönüyor. Anne babanın çocuğunu sarıp sarmalaması, her halükarda hata da yapsa çocuğun arkasında durması lazım, akabinde de çocukta o güven o istek olacaktır zaten. (k12)*

4.4. Bulgular: Birinci Bölüm / 60 Yaş ve Üzeri Katılımcılardan Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan 60 yaş ve Üzeri katılımcıların değerlerin anlamına dair görüşlerinden elde edilen bulguların yorumlarına yer verilmiştir.

4.4.1. 60 Yaş ve Üzeri Katılımcılar

Araştırmanın bu bölümünde 6 tema altında ve 16 soru kapsamında ortaya çıkan cevaplar alt temalar ve kodlama işlemiyle ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Ortaya çıkan veriler doğrultusunda tablolar, temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Bulgular açıklamalarla sunulmuştur.

Tema 1 Değerin anlamı, sağladıkları ve önemi

- Değer nedir?
- Değerler, kişilere nasıl bir yaşam sağlar?
- Sizin döneminizin size göre en önemli değeri nedir? Niye önemsiyorsunuz?

Tema 2 Değerin değişimi ve aktarımı

- Değer aktarımı konusunda toplumun nasıl bir etkisi olur?
- Değerin hızla değişime uğraması aileyi ve toplumu nasıl etkiler?
- Size göre değerlerin zamanla değişimini neler etkilemektedir?

Tema 3 Değişen ve yaşayan değerler

- Sizin ailenizi göz önüne aldığımızda hangi konularda (düğün, bayram, yemek, giyim-kuşam, komşuluk, akraba ilişkileri, yardımlaşma vs.) geleneklerinizi devam ettiriyorsunuz ve hangi konularda değişim olduğunu söyler misiniz?
- Sizden önce var olan fakat şuan insanların yaşatmadığı ve sizin olmasını

istediğiniz değerler nedir?

Tema 4 Kuşaklar arası çatışmalar

- Farklı nesillerin değer aktarımında yaklaşımları nasıldır?
- Kuşaklar arası ne gibi çatışmalar/ anlaşmamalar mevcuttur aktarır mısınız?
- Kuşaklar arası çatışmaların sebepleri arasında bulunduğunuz dönemde hangisi daha etkilidir?

Tema 5 Ailenin anlamı ve çocuk üzerindeki etkisi

- Sizin için aile ne demektir? Hayatınıza olan etkilerini dikkate alarak nasıl tanımlayabilirsiniz?
- Ailenin çocuk üzerindeki etkisi sizce nedir?

Tema 6 Değerlerin kuşaklararası aktarımı

- Sizin kendi ebeveyninizden görmüş ve yaşamış olduğunuz bir değeri söyler misiniz? Sizce önemini nasıl açıklarsınız?
- Aile çocuklarına değer aktarının nasıl yapmalıdır? En etkili yöntem size göre nedir?
- Aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasındaki problemleri çözmek için ne gibi iletişim olmalıdır?

4.4.1.1. 60 Yaş ve üzeri katılımcılara göre değerin anlamı

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan 60 yaş ve Üzeri katılımcıların değerin anlamına ilişkin görüşleri incelenmiştir.

Aşağıda 60 yaş ve Üzeri katılımcıların değerin anlamına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Şekil 4. 60 yaş ve Üzeri katılımcılara göre değerin anlamına ve önemsenmesine İlişkin Kelime Bulutu

60 yaş ve Üzeri katılımcılara sorulan "Değer nedir?" sorusuna karşılık alınan cevaplarda değer (f:10), verdiği (f:4), aile (f:3) ve toplumda (f:2) ifadelerinin öne çıkardığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Değer olarak tanımlanan tüm ifadeler aşağıda görülmektedir:

Değer tanımları sıralanacak olursa 60 yaş ve Üzeri grubunun değer tanımları; kişinin öz benliği (f:1), duygu ve davranışların bütünü (f:1), aile (f:1), gelenekler ve göreneklerin yansıtılış biçimi (f:1) ve dini ve icmai değerler (f:1)şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Duygu ve davranışların bütünü:

> *Yapılan hareketlerin, davranışların, duyguların bütününe değer diyebiliriz, o şekilde. (K18).*

4.4.1.2. 60 Yaş ve üzeri katılımcılara göre değerin sağladıkları ve önemi

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Değerler, kişilere nasıl bir yaşam sağlar?
- Sizin döneminizin size göre en önemli değeri nedir? Niye önemsiyorsunuz?

Tablo 4.4.1.2. Değerlerin, Kişilere Sağladığı Yaşam ve En Önemli Değerlere Ait 60 yaş ve Üzeri Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA		
Önemli değerler hangileridir? Kişiye nasıl bir yaşam sağlar?	**Alt Tema: Değerin Kişiye Sağladığı Yaşama İlişkin Bulgular**	
	Kod	**Frekans**
	Rahatlık	1
	Kurallı yaşam	1
	Uyumlu kolay yaşam	1
	Saygılı yaşam	1
	Şartlara göre olumlu-olumsuz olması	1
	Güven	1
	Toplam Kod: 6	**6**
	Alt Tema: **En Önemli Değerlere İlişkin Bulgular**	
	Kod	**Frekans**
	Sadakat	1
	Birlikte yaşam	1
	Büyüklere saygı	1
	Vatan ve dine bağlılık	1
	Bağlılık	1
	Saygı ve sevgi	2
	Toplam Kod: 6	**6**

Tablo 4.4.1.2 incelendiğinde "Değerler, kişilere nasıl bir yaşam sağlar?" sorusuna 60 yaş ve Üzeri katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Rahatlık (f:1), Kurallı yaşam (f:1), Uyumlu kolay yaşam (f:1), Saygılı yaşam (f:1), Şartlara göre olumlu-olumsuz olması(f:1), ve güven (f:1), şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Saygılı yaşam:

Değerler kişilere saygınlık kazandırır, aile içi bireylere saygınlık kazandırır. Yeter ki bunlara uyalım, değerlerimi uygulayalım (k22)

60 yaş ve üzeri katılımcıların Önemli değerlilerine ilişkin bulgular

Tablo 4.4.1.2 incelendiğinde "Sizin döneminizin size göre en önemli değeri nedir? Niye önemsiyorsunuz?" sorusuna 60 yaş ve Üzeri katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Sadakat (f:1), Birlikte yaşam (f:1), Büyüklere saygı (f:1), Vatan ve dine bağlılık (f:1), Bağlılık (f:1), Saygı ve sevgi (f:2) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Saygı ve sevgi:

Saygı bence, evvela büyüklere saygı, vatana sevgi, milliyetçilik, vatan ve din bağlamında bir milliyetçilik ırkçılık değil. Benim için önemli olan değerler bunlardır. (k21)

4.4.1.3. 60 Yaş ve Üzeri katılımcılara göre değerin değişimi ve aktarımı

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Değer aktarımı konusunda toplumun nasıl bir etkisi olur?
- Değerin hızla değişime uğraması aileyi ve toplumu nasıl etkiler?
- Size göre değerlerin zamanla değişimini neler etkilemektedir?

Tablo 4.4.1.3 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 60 yaş ve Üzeri Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA

Önemli değerler hangileridir?

Kişiye nasıl bir yaşam sağlar?

Alt Tema: **Değerin Aktarımının Toplumu Etkisine İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Olumsuz etkilemesi	1
Köprü görevinin olması	1
Değişime uyum sağlaması	1
Büyük etkisinin olması	1
Ayrıştırma	1

Toplam	**Kod: 5**	**5**

Alt Tema: **Değerin Hızla Değişime Uğramasının Aileye ve Topluma Etkisine İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Kuşakların değişmesi	1
Yozlaşma	1
Bozulma (toplum ve aile)	3
Toplam Kod: 3	**5**

Alt Tema: **Değerlerin Zamanla Değişimini Etkileyen Etkenlere İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Teknoloji	2
Sosyal medya	1
Bozulma	2
Toplam Kod: 3	**5**

Tablo 4.4.1.3 incelendiğinde "Değer aktarımı konusunda toplumun nasıl bir etkisi olur?" sorusuna 60 yaş ve Üzeri katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Olumsuz etkilemesi (f:1), Köprü görevinin olması (f:1) Değişime uyum sağlaması (f:1) ve Ayrıştırma (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Köprü görevinin olması:

> *Geçmişten geleceğe köprü olan kişilerin bir görevi vardır. Bu köprüler dedeler, anneanneler, anne-babalardır. Gelenekler görenekler bu köprülerden aktarıla aktarıla gelecek başka türlü olmaz çünkü. Herkes görevini yapmalı, yeni nesilde kendinden sonrakine aktarmalı.(k21)*

60 yaş ve üzeri katılımcıların Değerin Hızla Değişime Uğramasının Aileye ve Topluma Etkisine İlişkin Bulgular

Tablo 4.4.1.3 incelendiğinde "Değerin hızla değişime uğraması aileyi ve toplumu nasıl etkiler?" sorusuna 60 yaş ve Üzeri katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Kuşakların değişmesi (f:1), Yozlaşma (f:1) ve bozulma (f:3) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Bozulma:

> *Değerlerin hızlı değişimi dejenere olma anlamına geliyor, bu tabi iyi değil. Hızlı değişirken içselleşme olayı olmayacağından yeni gelen bir değer niteliği kazanmayacaktır. (k18)*

60 yaş ve üzeri katılımcıların Değerlerin Zamanla Değişimini Etkileyen Etkenlere İlişkin Bulgular İlişkin Bulgular

Tablo 4.4.1.3 incelendiğinde "Size göre değerlerin zamanla değişimini neler etkilemektedir?" sorusuna 60 yaş ve Üzeri katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Teknoloji (f:2), Sosyal medya (f:1) ve Bozulma (f:2) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Bozulma:

> *Zamanla değişimi… zaten medeniyet hep ileri doğru gider ya zamanla beraber, değer de bu ileri gidişe uyum sağlayacak. Nasıl uyum sağlayacak? bozulma olur. Felsefeciler var, sosyologlar var, işte bizden önde olan ülkeler var onların iyi taraflarını ala ala ilerleyecekler.(k19)*

4.4.1.4. 60 Yaş ve üzeri katılımcılara göre değişen ve yaşayan değerler

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Sizin ailenizi göz önüne aldığımızda hangi konularda (düğün, bayram, yemek, giyim-kuşam, komşuluk, akraba ilişkileri, yardımlaşma vs.) geleneklerinizi devam ettiriyorsunuz ve hangi konularda değişim olduğunu söyler misiniz?
- Sizden önce var olan fakat şuan insanların yaşatmadığı ve sizin olmasını istediğiniz değerler nedir?

Tablo 4.4.1.4 Değişen ve Yaşayan Değerlere Ait 60 yaş ve Üzeri Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA

Değişen Ve Yaşayan Değerler Nelerdir?

Alt Tema: Değişen ve Devam Eden Değerlere İlişkin Bulgular		
Kod		**Frekans**
Devam eden	Sevgi	1
	Büyüklere saygı	1
	Bayramlar	2
Değişen	Yardımlaşma	1
	Gelenek-görenekler	1
	Giyim-kuşam	1
	Toplam Kod: 7	**10**
Alt Tema: Yaşatılamayan Değerlere İlişkin Bulgular		
	Kod	**Frekans**
	Aile	2
	Sevgi	2
	Saygı	1
	Komşuluk	1
	Yardımlaşma	1
	Toplam Kod: 6	**7**

Tablo 4.4.1.4 incelendiğinde "Sizin ailenizi göz önüne aldığımızda hangi konularda (düğün, bayram, yemek, giyim-kuşam, komşuluk, akraba ilişkileri, yardımlaşma vs.) geleneklerinizi devam ettiriyorsunuz ve hangi konularda değişim olduğunu söyler misiniz?" sorusuna 60 yaş ve Üzeri katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler devam eden ve devam etmeyen olma üzere iki ana başlık altında toplanmıştır. Devam eden değerler; Sevgi (f:1), Büyüklere saygı (f:1)ve Bayramlar (f:2) şeklindir. Değişen değerler ise yardımlaşma (f:1), Gelenek-görenekler(f:1) ve Giyim-kuşam(f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:*)*

Sevgi:

Biz sertçe devam ettiriyoruz. Babam annem yakınlarda öldüler, onlardan sonra biz görevi devraldık gibi. Damatlara, kızlara aktarıyoruz. Biçimsiz tavırlar, konuşmalar falan bizde olmaz. Ben

aktardığım için olmaz ama tabi yumuşatarak aktarıyoruz, mesela dedemin olduğu ortama biz o çağırmadan giremezdik, şimdi değişti. Kötü mü? Hayır, ben bu değişimi olumlu buluyorum. Değişim olmadan medeniyet olmaz zaten. (k20)

60 yaş ve üzeri katılımcıların Önemli değerlilerine ilişkin bulgular

Tablo 4.4.1.4 incelendiğinde "Sizden önce var olan fakat şuan insanların yaşatmadığı ve sizin olmasını istediğiniz değerler nedir?" sorusuna 60 yaş ve Üzeri katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; aile (f:2), sevgi (f:2) saygı (f:1), komşuluk (f:1)ve yardımlaşma (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Aile:

Yani bazı değerler var ama eksikliğini hissetmiyorum, demin söylediğim gibi dedem çağırmadan yanına girmezdik şimdi bu yok, eksikliğini hissediyor muyum? Hayır, böyle daha iyi. Mesela biz çocukları büyüklerin yanında sevmezdik kızım gelirdi ben iterdim onu, giderdi annesine söylerdi, annesi de izah etmeye çalışırdı ama edemezdi. Bu değişmek zorundaydı, şimdi gelen hopluyor kucağımıza çıkıyor. (k21)

4.4.1.5. 60 Yaş ve üzeri katılımcılara göre kuşaklararası çatışmalar

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Farklı nesillerin değer aktarımında yaklaşımları nasıldır?
- Kuşaklar arası ne gibi çatışmalar/ anlaşmamalar mevcuttur aktarır mısınız?
- Kuşaklar arası çatışmaların sebepleri arasında bulunduğunuz dönemde hangisi daha etkilidir?

Tablo 4.4.1.5. Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 60 yaş ve Üzeri Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA	Alt Tema: **Farklı Nesillerin Değer Aktarım Yaklaşımına İlişkin Bulgular**	
Kuşaklararası	**Kod**	**Frekans**
	Sevgi temelli olması	1
	Baskıcı olunması (büyükler)	1
	Yumuşak geçiş olmalı	2

Ahlakın değişmesi	1
Toplam Kod: 2	**3**

Alt Tema: **Kuşaklar Arası Ne Gibi Çatışmalara/ Anlaşmamalara İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Çatışma yaşanmaması	1
Yaşlıların değişime kapalı olması	1
Değerlerin farklılaşması	1
Yeni nesilde ekonominin ön planda olması	2
Toplam Kod: 2	**3**

Alt Tema: **Kuşaklar Arası Çatışmaların Sebeplerine İlişkin Bulgular**

Kod	**Frekans**
Sabırsız olunması	1
Sert tavırlı olunması	1
Maneviyat eksikliği	1
Ekonomi	1
Siyaset	1
Toplam Kod: 3	**3**

Tablo 4.4.1.5 incelendiğinde "Farklı nesillerin değer aktarımında yaklaşımları nasıldır?" sorusuna 60 yaş ve Üzeri katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler;

Sevgi temelli olması (f:1), Baskıcı olunması (büyükler) (f:1), Yumuşak geçiş olmalı (f:2) ve Ahlakın değişmesi (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Yumuşak geçiş olmalı:

> *Tabi çok hızlı olmamalı, yavaş olmalı. Medeni olacağım diye bazı aşamaları değişmemek lazım. Kuşaktan kuşağa geçiş yumuşak olmalı hani toplumda buna ayak uydurabilirsin(k18)*

60 yaş ve üzeri katılımcıların Değerin Hızla Değişime Uğramasının Aileye ve Topluma Etkisine İlişkin Bulgular

Tablo 4.4.1.5 incelendiğinde "Kuşaklar arası ne gibi çatışmalar/ anlaşmamalar mevcuttur aktarır mısınız?" sorusuna 60 yaş ve Üzeri katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Çatışma yaşanmaması (f:1), Yaşlıların değişime kapalı olması(f:1), Değerlerin farklılaşması (f:1) ve Yeni nesilde ekonominin ön planda olması (f:2) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Değerlerin farklılaşması:

Mesela ben kendimden söyleyeyim ben eşime söyledim kızlar duysun da gelecek olanlara söylesinler diye ''büyüklerin karşısında yayık oturandan hoşlanmam'' diye onlar da söylemişler herhalde ona göre davranıyorlar, işte bu. Doğru mu? Tabi ki değil, bununla saygı olmaz ama benim içimde böyle oluşmuş bu, böyle görmüşüm aksi olursa rahatsız olurum ben olacağıma gençler olsun.(k21)

60 yaş ve üzeri katılımcıların Değerlerin Zamanla Değişimini Etkileyen Etkenlere İlişkin Bulgular İlişkin Bulgular

Tablo 4.4.1.5 incelendiğinde "Kuşaklar arası çatışmaların sebepleri arasında bulunduğunuz dönemde hangisi daha etkilidir?" sorusuna 60 yaş ve Üzeri katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Sabırsız olunması (f:1), Sert tavırlı olunması (f:1), Maneviyat eksikliği (f:1), Ekonomi (f:1) ve Siyaset (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Sert tavırlı olunması:

Yumuşak geçişlerin olmaması olayı bozuyor, yumuşak geçiş olması lazım. (k21)

4.4.1.6. 60 Yaş ve üzeri katılımcılara göre ailenin anlamı ve çocuk üzerindeki etkisi

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Sizin için aile ne demektir? Hayatınıza olan etkilerini dikkate alarak nasıl tanımlayabilirsiniz?
- Ailenin çocuk üzerindeki etkisi sizce nedir?

Tablo 4.4.1.6 Değerlerin, Kişilere Sağladığı Yaşam ve En Önemli Değerlere Ait 60 yaş ve Üzeri Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

		Alt Tema: Aile ve hayata etkilerine İlişkin Bulgular	
TEMA	**Ailenin anlamı ve çocuk üzerindeki etkisi**	**Kod**	**Frekans**
		Kutsal birliktelik	1
		Korunması gereken değer	1
		Birlikte yaşam	3
		Toplam Kod: 3	**5**
		Alt Tema: **Ailenin çocuk üzerindeki etkisine İlişkin Bulgular**	
		Kod	**Frekans**
		Eğiten büyüten	2
		Belirli yaşa kadar etkisinin olması	2
		Zorlukları yok etmesi	1
		Toplam Kod: 3	**5**

Tablo 4.4.1.6 incelendiğinde "Sizin için aile ne demektir? Hayatınıza olan etkilerini dikkate alarak nasıl tanımlayabilirsiniz?" sorusuna 60 yaş ve Üzeri katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Kutsal birliktelik (f:1), birlik içinde yaşam (f:1) ve saygılı yaşam (f:3) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Birlik içinde yaşam:

> *Aile ana, baba, çocuklar falan ama bana göre aile şu akşam yemek yenecek, aynı masada yemek yeniyor mu, aile bu, küçükler büyüklere saygılı mı, aile bu. Bunlar olduğunda ataya saygı da oluyor, bir de yani çocuklar belli izinlerde şartları zorlamamalı. Avrupa'da böyle falan şartlar zorlanmamalı.(k18)*

60 yaş ve üzeri katılımcıların Önemli değerlilerine ilişkin bulgular

Tablo 4.4.1.6 incelendiğinde "Ailenin çocuk üzerindeki etkisi sizce nedir?" sorusuna 60 yaş ve Üzeri katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Eğiten büyüten (f:2), Belirli yaşa kadar etkisinin olması (f:2) ve Zorlukları yok etmesi (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Eğiten büyüten:

> *Çocuğu eğiten, yetiştiren aile zaten, bir bakıma göre çocuk ailenin aynası. Başka model yok zaten. Çatışma olsa da ayna oluyor çocuk. Kötü bir söz kullandığın zaman onu bir süre sonra çocuk da kullanıyor. Neşe biraz bağırarak anlatma yanlısı o kıza bağırdığı zaman bekle derdim o da kardeşine bağıracak nitekim öyle de oluyordu. Budur yani, çocuk gördüğünü seçiyor(k18)*

4.4.1.7. 60 Yaş ve üzeri katılımcılara göre değerlerin kuşaklararası aktarımı

Bu bölümde aşağıdaki soruların cevaplarının analizi vardır.

- Sizin kendi ebeveyninizden görmüş ve yaşamış olduğunuz bir değeri söyler misiniz? Sizce önemini nasıl açıklarsınız?
- Aile çocuklarına değer aktarının nasıl yapmalıdır? En etkili yöntem size göre nedir?
- Aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasındaki problemleri çözmek için ne gibi iletişim olmalıdır?
-

Tablo 4.4.1.7 Değerlerin, Değişimi ve Aktarımına Ait 60 yaş ve Üzeri Katılımcıların Görüşlerine İlişkin Bulgular Tablosu

TEMA	Değerlerin kuşaklararası aktarımı	Alt Tema: **Ebeveynlerden Görülmüş Ve Yaşanmış Değerlere İlişkin Bulgular**	
		Kod	**Frekans**
		Sır tutma	1
		Yardımlaşma	2
		Komşuluk	1
		Saygı	1
		Birlikte hareket etmek	1
		Toplam Kod: 5	**6**

Alt Tema: **Çocuklara Değer Aktarım Yapılma Şekli İlişkin Bulgular**	
Kod	**Frekans**
Sevgi-saygı	2
Küçükten yetiştirme	1
Yaşayarak göstermek	1
Rehber olmak	1
Toplam Kod: 4	**5**

Alt Tema: **Kuşaklar Arasındaki Problemleri Çözmek İçin Gerekli Olan İletişime İlişkin Bulgular**	
Kod	**Frekans**
Dürüstlük	1
Sevgi dili kullanılmalı	1
Eğitim	2
Kontrol ve denetim	1
Karşıdakine Ulaşma	1
Toplam Kod: 5	**6**

Tablo 4.4.1.7 incelendiğinde "Sizin kendi ebeveyninizden görmüş ve yaşamış olduğunuz bir değeri söyler misiniz? Sizce önemini nasıl açıklarsınız?" sorusuna 60 yaş ve Üzeri katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Sır tutma (f:1), Yardımlaşma (f:2), Komşuluk (f:1), Saygı (f:1) ve Birlikte hareket etmek (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Saygı:

> *Biz Erzurumluyuz, o tip değerler çok fazla yani. En etki yapanı küçüğün büyüğe saygısı, o çok had safhadaydı bunu doğru bulmayan da vardı ama ben hala daha doğru bulurum yani.(k20)*

60 yaş ve üzeri katılımcıların Değerin Hızla Değişime Uğramasının Aileye ve Topluma Etkisine İlişkin Bulgular

Tablo 4.4.1.7 incelendiğinde "Aile çocuklarına değer aktarının nasıl yapmalıdır? En etkili yöntem size göre nedir?" sorusuna 60 yaş ve Üzeri katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Sevgi-saygı (f:2), Küçükten yetiştirme (f:1), Yaşayarak göstermek (f:1) ve Rehber olmak (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Rehber olmak:

Sert olmamak kaydıyla konuşmak, anlatmak. (k21)

60 yaş ve üzeri katılımcıların Değerlerin Zamanla Değişimini Etkileyen Etkenlere İlişkin Bulgular İlişkin Bulgular

Tablo 4.4.1.7 incelendiğinde "Aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasındaki problemleri çözmek için ne gibi iletişim olmalıdır?" sorusuna 60 yaş ve Üzeri katılımcıların verdikleri yanıtların analiz sonuçlarına göre görüşler; Dürüstlük (f:1), Sevgi dili kullanılmalı (f:1), Eğitim (f:2), kontrol ve denetim (f:1) ve Karşıdakine Ulaşma (f:1) şeklindedir.

Bu tema ile ilgili görüşlerin bazıları şunlardır:

Eğitim:

Eğitim önemli, yani eğitimin yanına onu dantel gibi süsleyecek gelenekler olmalı. Önce eğitimi koymalıyız sonra gelenekler onu süslemeli. (k21)

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇLAR

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda tartışma, sonuç ve öneriler başlıklarına yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Ailedeki değer kavramının farklı kuşaklardaki anlamı üzerine karşılaştırmalı bir araştırma yapmayı amaçlayan bu çalışmayı, 15'i kadın ve 7'si erkekten oluşan katılımcılar katılmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve görüşme dökümleri içerik analiziyle yürütülmüştür.

Katılımcıların demografik bilgilerinde yaş kategorisine bakıldığında 16 ile 20 yaş arasındaki katılımcı 3 kişi, 21 ile 30 yaş arası 7 kişi, 31 ile 59 yaş arası katılımıcı 7 kişi ve 60 yaş ile üzeri katılımcı sayısı ise 5 kişidir. Eğitim durumlarına bakıldığında 7 kişi lise, 2 kişi ön lisans, 7 kişi lisans ve 6 kişi yüksek lisanstır. Medeni durumları 11 bekâr, 1 dul ve 10 evli bireylerden oluşmaktadır. Çocuk durumları incelendiğinde evli olan bireylerin bir tanesinin çocuğunun olmadığı diğerlerinin olduğu gözlemlenmiştir.

Görüşmeler sırasında görüşme formundaki 16 sorunun 3 teması bulunmaktadır. Bunlar, değer kavramı, kuşak kavramı, aile ve çocuktan oluşmaktadır. Değerin aktarımı nasıl etkiler diye katılımcılara sorduğumuzda elde ettiğmiz alt temalar mevcuttur. Bunlar;

- Değer nedir?
- Değerler, kişilere nasıl bir yaşam sağlar?
- Sizin döneminizin size göre en önemli değeri nedir? Niye önemsiyorsunuz?
- Değer aktarımı konusunda toplumun nasıl bir etkisi olur?
- Değerin hızla değişime uğraması aileyi ve toplumu nasıl etkiler?
- Size göre değerlerin zamanla değişimini neler etkilemektedir?
- Sizin ailenizi göz önüne aldığımızda hangi konularda (düğün, bayram, yemek, giyim-kuşam, komşuluk, akraba ilişkileri, yardımlaşma vs.) geleneklerinizi devam ettiriyorsunuz ve hangi

konularda değişim olduğunu söyler misiniz?

- Sizden önce var olan fakat şuan insanların yaşatmadığı ve sizin olmasını istediğiniz değerler nedir?
- Farklı nesillerin değer aktarımında yaklaşımları nasıldır?
- Kuşaklar arası ne gibi çatışmalar/ anlaşmamalar mevcuttur aktarır mısınız?
- Kuşaklar arası çatışmaların sebepleri arasında bulunduğunuz dönemde hangisi daha etkilidir?
- Sizin için aile ne demektir? Hayatınıza olan etkilerini dikkate alarak nasıl tanımlayabilirsiniz?
- Ailenin çocuk üzerindeki etkisi sizce nedir?
- Sizin kendi ebeveyninizden görmüş ve yaşamış olduğunuz bir değeri söyler misiniz? Sizce önemini nasıl açıklarsınız?
- Aile çocuklarına değer aktarının nasıl yapmalıdır? En etkili yöntem size göre nedir?
- Aile değerlerine bakış anlamında kuşaklar arasındaki problemleri çözmek için ne gibi iletişim olmalıdır?

Katılımcıların vermiş olduğu cevaplar belirlendikten sonra kodlar oluşturulmuştur ve katılımcıların görüşleri bulgular bölümünde belirtilmiştir.

5.1.1.Değerin Anlamı, Sağladıkları ve Önemine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

16 - 20 yaş grubu katılımcılarıyla yapılan görüşmede "değer nedir?" sorusuna verilen cevaplarda bir katılımcı yaşadığı dünyayı güzelleştiren ifadesini kullanmıştır. Değer kavramının tanımına yapılan çalışmalara bakıldığında toplumda yaşayan insanların belirli çizgi ve çerçevede yaşadıklarından hayatı kolaylaştırdığı ve güzelleştirdiği ifade edilmiştir. Bu grubun diğer katılımcısının ifadesi de "gelenek ve görenek" olarak belirtmiştir. Değer kalıplarının oluşmasının temeli gelenek ve görenekler ile oluşmaktadır. Değerler ile yaşamayan ve benimsenmeyen başka bir yöne yönelen, geçmişte var olan ve bir toplumun dinamiğini oluşturan geleneklerden insanları uzaklaştırmış, sürekli yenilik arayan ve yeniliği önemseyen bireyler aslında önemli olanın farkında değillerdir gelenek olmadan getirilen yeniliğin meydana gelmeyeceği idrak edilmelidir (Tatar, 1995). Diğer katılımcı ifadesinde toplumda yaşayan bireyleri bir arada

tutun olarak belirtmiştir. Değerin özelliklerinden biri bireyleri birarada tutmaktır. Burada ki en önemli amaç toplumun dağılmaması dağılan bir toplum kaybetmeye mahkümdür.

Değerin anlamı, sağladıkları ve önemi ait elde edilen bulgulara ve alt temalarına bakıldığında katılımcılar birlik içinde yaşamayı çoğunluk olarak tercih etmişlerdir. Değer yargılarını yaşayan ve yaşatan aileler öncelikle çekirdek ailesi daha sonra geniş ailesi ve son olarak toplumun bir arada olması için çaba sarf etmektedirler. Araştırmalarda "yeni tip aile modeli" geçmişe dönüşü başlattığını görüyoruz. Annenin çalışma hayatında aktifleşmesiyle birlikte çocuklara büyükannenin bakmasıyla akşam işten gelince ailenin büyükanne ve büyükbaba ile birlikte yemesi bir çeşit "geniş aile" ye dönüş olmuştur. Diğer elde edilen bulgu da saygıdır. Katılımcıların her biri saygıyı farklı şekillerde ifade etmişlerdi. Saygı, bireyin duruşu, nezaketi, olay ve durumlar karşısında haddini bilmesi. Bireyin diğer kişlerin yanında olması gereken konumunu, sergileyeceği tavır ve davranışalarını hâkim olması, kendi haklarını ve başkalarının hak ve özgürlüklerini bilmesi ve riayet etmesi. Bu bilnçte olan birey dengeli bir kişiliğe sahip ve toplum içersindede dengeli olmayı başarmış kişidir (Şentürk, 2008). Aileye bağlılık da diğer elde edilen bulgudur. Yapılan görüşmelerde değer yargılarını yaşamanın aile bağlarını güçlendireceği ifade edilmiştir. Her yaş grubunun önemsediği kavram aile ve birlik olduğu sonucuna varılmştır.

21-30 yaş grubu bu soruya bir önceki gruba göre daha net cevaplar vermişlerdir. Z kuşağın ilk dilimleri ile son dilimleri arasında hayat görüşlerinde ciddi farklılıkların olduğu gözlemlenmektedir. Bu kuşak değerin çoğunluk olarak hayatı zenginleştirdiğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda elde edilen diğer bulgular, değeri yaşayan bireylerin ve toplumların psikolojik sağlamlığın olması, hayata dair sınırlarını çizilebilmesi, huzurlu bir yaşam sunar, hayatı kolaylaştırır ve hayata anlam katar. Değerin önemini ve anlamını ifade eden neredeyse tüm terimleri kullanmışlardır. Aslında bakıldığında aynı kuşak olmalarına rağmen bu kuşak her şeyin farkında olması değeri yaşamanın hayata sağlayacağı konforu bilmesidir. Fakat katı kuralların olmadığı özgürlüğünü koruyabildiği kadarıyla değerlerin önemini benimsediklerini ifade etmişlerdir.

Onlara iyi gelen değerler nelerdir diye sorulduğunda. Atatürk, ahlak, saygı, bilgi, anne ve aile olarak ifade etmişlerdir. Çoğunluğunun tercihi saygı üzerine olmuştur. Bu yaş grubu da görüşmelerde bir önceki kuşaklardan onlara saygı gösterilmesini belirtmişlerdir. Önceki kuşaklar ile aralarında bulunan farklardan dolayı onlardan saygı beklemektedirler. Katılımcılarla görüşmelerimizde değişen değerler ile ilgili

görüşmelerde örf adet, düğünler, kılık-kıyafet, akrabalık ve birlikte yemek yemek ifadelerine yer verilmiştir.

31 ile 59 yaş grubu ile değerin sağladığı yararlar nelerdir diye sorulduğunda bu grup huzurlu bir yaşam sağladığını ifade etmiş. Diğer katılımcılarda hayatı kolaylaştırdığını, kaliteli bir yaşam sunduğunu, hayata karşı daha dik bir duruş sergilediğini ve hayat içersindeki şartlara uyum sağlamayı kolaylaştırdığı sonucuna varılmıştır. Bu grubun değer yargılarını olabildiğince farkında olduğunu hatta bazı değerlere hasret kaldıklarını ifade etmişledir. Bu yaş grubunun bir kısmının ebeveyn olduklarının ve çocuklarına da değer kavramalarının sağladığı yararların da çok kıymetli olduğu bu sebeple unutmadan şartlara uydurarak yaşanması gerektiği vurgulanmıştır. Değerleri yaşamanın ve yaşatmanın sağlayacağı yararlara bakıldığında kişilere verilen güven, sabır, misafirpervelik ve diğer gruplarda olduğu gibi çoğunlukla saygı değerine yer verilmiştir. Saygı kavramının gelişen teknolojiyle ve bireylerin yalnızlaşmasıyla azaldığı fakat her yaş grubunun bu değeri öncelik olarak ifade etmesi elde edilen bir sonuçtur.

En son katılımcı olan yaşlı grubun değerin sağladığı yarar sorulduğunda birçok kavramdan bahsetmişlerdir. Rahatlık, kurallı yaşam, uyum, kolay yaşam, saygılı yaşam, şartlara göre olumlu –olumsuz olması ve güven olarak ifade etmişlerdir. Bu grupta en çok dikkat çeken değerin kurallı bir yaşam sunduğu ve bunun da huzurlu bir yaşam sürebilmek için gerekli olduğunu ve önemli olduğunun sonucuna varılmıştır. Bireylerin, sosyal bir yaşam sürmeleri gerektiği için diğer bireylerle çeşitli ilişkiler kurmaktadırlar. Toplum içerisnde bireylerin kuracağı ilişkilerin belirli düzen içerisinde olması ve bu şekilde yürütülmesi gereklidir. Bireylerin iletişimlerini düzenleyebilmek için belirli kurallar vardır bu kurallar bireyin özgürlüğünü kullanmasına olanak sağlarken bir yandan da davranışlarını kısıtlamaktadır. Toplumsal kurallar bireyin daha refah bir şekilde yaşaması için yazılı ve yazısız olarak ifade edilmiştir (Demirkasımoğlu, 2015).

Bu yaş grubu için en önemli değerler; sadakat, birlikte yaşam, büyüklere saygı, vatana ve dine bağlılık, sevgi ve saygı olarak belirtmişlerdir. 59 yaşın üstündeki katılımcılar genç nesilde görmedikleri fakat olmazsa olmaz değer yargılarından bahsetmişlerdir. Görüşmeler sırasında daha çok geçmişe giderek yaşadıkları bu değerlerden bahsetmişledir.

5.1.2.Değerin değişimi ve aktarımı İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Değerin aktarımı nasıl etkiler diye katılımcılara sorduğumuzda elde ettiğmiz alt temalar mevcuttur. Öncelikle toplumu nasıl etkiler diye sorulduğunda katılımcılar toplumun yaşaması için gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Bir katılımcıda değerin toplumu etkilemediğini ifade etmiştir. Genç grubun bir kısmınında değer kavramının önemsiz olduğunu düşündüğü kanısına varılmıştır. Değerin hızlı değişimi toplumu ve aileyi nasıl etkiler sonucuna bakıldığında çoğunluk değer yargılarının değişeceğini ifade etmiştir. Bir katılımcıda çatışmaya yola açacağını ifade etmiştir. Burada elde edilen bulgu değerin hızlı değişimi toplumda yaşayan bireylerin uyum sağlayamayacağı ve bu sebeple değişime uğrayacağı sonucuna varılmıştır.

Çatışma, kuşaklar arasında yaşanılan değişim sonucunda yeni değer yargılarının ortaya çıkmasına katkı sağlamaktadır. Çatışma sonucunda bir norma uyum sağlamak gereklidir. Değişen değerler aslında yeni gelişen dünyaya uygun olanı belirlemek üzeredir. Değer kavramının değişen şartlarla evrim değiştirmesine yol açmaktadır. Bireyleri değişen değerler bir araya getirebilceği gibi tam aksine birbirinden koparabilmektedir. Bu da diğer bir çatışmaya yol açmaktadır (Anıl, 2011).

Değerlerin zamanla değişimini etkileyen etkenler ile ilgili katılımcıların görüşleri çoğunluk olarak toplum yapısı olarak ifade etmişlerdir. Toplumun yaşamını sürdürdüğü sürece değişim içersinde olduğu gözlemlenmektedir. Değişim toplumun bu sebeple doğasında mevcuttur. Toplumun değişim hızı toplumdan topluma değişiklik göstermektedir. Geleneksel toplumladan daha çok modern toplumlarda değişim daha hızlı ve daha fazladır. Bu değişim öncelikle kültürel değerleri etkilemektedir (Kurtdaş, 2021).

21-30 yaş grubunda bu konuyla ilgili elde edilen bulgular, değerin aktarımı toplumla birlikte değişmesi çoğunluk tarafından ifade edilmiştir. Toplum sürekli değişen bir kavramdır yaşadığı sürece değişime uğrayacaktır. Toplumun değişmesi değer yargılarında da belirgin değişimine yol açmaktadır. Bu yaş grubunun değer değişimine en çok tanık olan gruptur. İnternet ile çok daha faza vakit geçirdiklerinden dolayı dünyanın diğer tarafındaki bireylerin yaşamına şahit olup onların değer yargılarını da görmektedirler. Bazen bu yaşadıkları toplumda var olan değerlerle çakışmaktadır. Yeni yetişen nesil teknolojiye oldukça fazla hâkim oldukları için bu dünyanın diğer ucuna ulaşmalarını sağlayacaktır. Orada yaşanılan tüm hayata hâkim olmaları mümkündür.

Görüntülü ve sesli olarak birçok veriye ulaşabilmektedirler. Aynı zamanda kendisi de hayatı ile ilgili birçok veriyi başkalarının ulaşımına açık bırakmaktadır. Bu sebeple birey sadece etkilenen değil etkileyen konumunda da olmaktadır. Yeni nesil daha çok tüketim öncelikli bir hayat yaşamaktadırlar. Yaşam felsefeleri "kullan ve at" olarak ifade edilebilir. Yaşanılan bu tüketim çılgınlığı sadece maddi olarak değildir aynı zamanda, değerlerinde, yaşam biçimlerinin, önceki nesillerden öğrenilen kavramların atılması söz konusudur. Bu sebeple gençler, tüm bahsedeline bu değişimleri yaşamış olan diğer toplumlardan etkilenmiş ve kendi toplumlarında olmayan kavramlara dönüşüm başlamıştır (Düzgüner, 2015).

Araştırmada elde edilen diğer bir bulgu değerin hızlı değişimi bu yaş grubunda çatışmalara ve sorunlara yol açtığını belirtmişlerdir. Bu hızlı değişime şahitlik eden aynı zamanda aktif olarakta yer alan grupdur. Bu sebeple bu durumdan olumlu ve olumsuz etkilendikleri sonucuna varılmıştır. Peki, değişim neleri etkilemektedir diye sorulduğunda katılımcılar kendilerinde en çok etki bırakan kavramdan bahsetmişlerdir. Bunlar, toplum, dönemin koşulları, teknoloji, aile yapısı, eğitim, yaşam tarzı ve en etkili olan sosyal medya olarak belirtmişlerdir.

Değer aktarımı ilk olarak çocuğun ilk sosyal çevresi olan ailede başlamaktadır. Daha sonra okul ve çevre ile gelişmektedir. Fakat ailenin dışında edinilen değerler zamanla yerine oturmadığı ve ailenin temelini oluşturduğu değerlere dönüştüğüdür. 31-59 yaş grubu ile yapılan görüşmede ailelerinden gördükleri ve eleştirdikleri birçok davranışı ve değeri şuan uyguladıklarını belirtmişlerdir. Değerin hızlı değişimine bu grup uyum sağlama kısmında diğer gruba göre biraz daha zorlandığını ifade etmişdir. Bireylerin alışık olduğu durumdan diğerine geçiş kişileri oldukça zorlar ve uyum sağlamalarında sıkıntı oluşturur. Hızlı yaşanan bu değişim öncelikle toplumu olumsuz etkilemektedir. Toplumun bir arada olması güçlü duruşu için çok önemlidir. Fakat yaşanılan bu değişim toplum içerisinde yaşayan bireylerin birlik olma durumunu bozmaktadır. Bu sebeple toplum bu süreçten en çok etkilenen kurumdur. Bu değişimi etkileyen etmenler sorulduğunda katılımcılar dijitalleşme, yaşam tarzı, çevresel faktörler ve küreselleşme olarak belirtmişlerdir. Birçoğu teknolojinin hayatlarına girmesiyle birçok şeyin çok daha net değiştiğini direnç göstermekte zorlandıklarını bazı katılımcılar bu değişimin kişilerin özlerini unutacağını bazı katılımcıların da gelecekte yararlı olacağını yeni neslin beklentisinin bu yönde olduğu sonucuna varılmıştır.

59 yaş üstü yapılan görüşmelerde değer aktarımında toplumun etkisinin nasıl olduğu sorulunca katılımcılar bireyler arası köprü görevi yapmış olduğu, olumlu etkilerinin olduğu kadar olumsuz etkilerinin de olduğu kendinden genç kuşağı anlamakta bazen zorlandıklarından onları anlayamadıkları gerekli hürmeti ve saygıyı göremediklerinden bahsetmişlerdir. Toplumun bireyler üzerinde ki etkisinin de çok fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Kendilerinin genç kuşağa değerlerin aktarılmasında gençlerin de onlara değişen değer kavramlarını aktarmada köprü görevi üstlenmesi bulgusuna varılmıştır. Değerin hızlı değişimine bu yaş grubu katılımcılar kuşakların hızlı değişimi ve bununda aile yapısını temelinden sarstığını bozulma olduğunu belirtmişlerdir. Ailelerde çocuk egomanyasının hâkim olduğu bunun da aile yapısını değiştirdiği sonucuna varılmıştır. Çocukların hüküm sürdüğü bir aile yapısında neden bozulmalar olduğu konuşulunca çocukların etki mekanizmasının teknoloji ve sosyal medya olduğu belirtilmiştir.

5.1.3.Değişen ve Yaşayan Değerlere İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Değişen ve devam eden değerlere alan yazında bakıldığında, toplum içersinde yaşayan bireylere bakıldığında kişilerin sürekli değişim gösterdiği gözlemlenmektedir. Sürekli etkilişim içerisinde olan bireyler farklı değer ve normlarla karşılaşmaktadır. Karşılaştıkları farklı norm ve değerleri benimsemeyi mevcutta var olan değerlerini sorgulamaya ve sonunda da terk etmeye başlamaktadır. Zaman içerisinde bazı değerleri bırakıp bazı değerlerede bağımlılığın arttığı gözlemlenmektedir (Avcı, Topçu 2021). Bayramlar ve düğünler devam eden değerler olarak ifade edilmiştir. Yapılan görüşmelerde bayramların bu yaş grubunda devam ettiği belirtilse de diğer yaş gruplarında daha farklı ifade edilmiştir. Görüşme yapılan genç kuşak mevcutta yaşanması beklenen bayramların aksine şu an daha az ziyaretlerin olduğu telefon ile bayramlaşıldığı bayramı kabul ettikleri sonucu çıkmaktadır. Bir başka değer olan düğün etkinliğinin devam ettiğini ifade etmişlerdir. Genç kuşaktan önceki kuşağa göre bu kuşakta daha sade ve yalın düğünlerin tercih edildiği ve şu anda da bu şekilde olduğu belirtilmiştir.

Değişen değerler olarak ta giyim kuşam ve yardımlaşmadır. Bu değerler mevcutta vardır fakat şekil değiştirdiğini ifade etmişlerdir. Giyim kuşamın değişimini genç kuşağın da kabul etmesi değişimin çok radikal olduğu göstergesidir. Yardımlaşma değeri ise daha soyut bir hal aldığı fakat yaşatılması gereken önemli değerlerdendir. Yardımlaşma değerinin eksikliği bireylerde bencilliğe yol açacak ve aynı zamanda bireysel yaşamanın

sayısını arttıracaktır. Tamamen bırakılan yaşatılmayan değer olarakta katılımcılar ramazan sofraları ve komşuluk olduğunu belirtmişlerdir. Çalışma yapılan grubun bu değerleri yaşamaması gelecek nesillerde artık olmayacağıdır. Bu yaş grubu yaşadıkları ve tanık oldukları değer kavramlarını yaşatmaları da mümkündür fakat yaşamadıkları değerleri sadece bir masal gibi bir sonraki kuşaklardan dinlemeleri o değerlerin artık yok olacağını göstermektedir. Bu kuşaklarda hiçbir değerin farkında olmayan katılımcılar da mevcuttur. Değeri ailede görmez ve yaşamaz ise ona göre lüzümsuz bir kavram olarak kalacaktır. Bu şekilde değişen değerleri sorduğumuzda bireye göre değişen ve değişmeyen değer kavramı yoktur ifadesi mevcuttur. Bu da bazı gençlerin değerlerin ne olduğu kısmında bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir.

21-30 yaş grubuna değişmeyen değerlere bakıldığında yardımlaşma, bayramlar, giyim kuşam, düğünler ve komşuluk olduğu sonucuna varılmıştır. Bir önceki yaş grubunun verdiği cevaplarla farklılıklar olduğunu belirliyoruz. Bu yaş grubu devam eden değerleri daha fazla olarak görmektedir. Bireyin neyi niçin yaşadığını bilmesi oldukça önemlidir. Tabi aile kavramıda çocuğa neleri ne kadar yaşatıyor bu da oldukça kıymetlidir. Tamamen unutulan ve yaşatılmayan değerler bu grupta çok daha hissedilir olduğu görülüyor. Özellikle saygı değerini unutulan değerler olarak görmeleri genç neslin çevresinde bu değeri görmediği bulgusuna varılmaktadır. Genç neslin bir kısmı bu değeri tamamen unutmuşken bir kısmı da bunun olmamasından dolayı duyduğu sıkınıtıyı ve eksilkliğinin önemini ifade etmektedir.

31-59 yaş grubu ile yapılan görüşmelerde devam eden değerler sorulduğunda geniş aile kavramı ve bayramlardan bahsedilmişdir. Bu gruptaki çalışan annelerin sayısı fazladır anneler çalışırken çocuklarına büyükler bakmaktadır ve büyük aile ile birlikte yemekler yenmekte sadece yatmak için eve gidildiğinden bahsedilmiştir. Bayramları da bu grup yaşatmak için direnç gösterdiğinden bahsetmiştir. Değişen değerler sorulduğunda katılımcılara komşuluk, düğünler, gelenek ve görenek, bayramlar ile giyim-kuşamdır. Daha önceki dönemlerde yakınlarında birinin düğünü olduğunda imece usulü herkesin destek olduğunu hazırlıkların günlerce sürdüğünü fakat şimdi sadece düğünlere gidildiğinden bahsedilmiştir. Bayramlarında çok önceden temizlik, yemek ve kıyafet gibi hazırlıklar yapılarak heyecenla beklendiğini fakat şu an bayramlarda tatillere gidildiği sonucuna varılmıştır.

59 yaş grubuna göre devam eden değerler sorulduğunda sevgi, bayramlar ve büyüklere saygı olarak belirtmişlerdir. Sevgi ile aktarmak istedikleri değerleri

aktardıklarını ifade etmişlerdir. Onlardan karşılık olarak koşulsuz sevgiyi gördüklerini söylemişlerdir. Bayramlar onların gençlik döneminden farklı olduğunı ifade etseler de bu şekliyle de mutlu oldukları sonucuna varılmıştır. Telefonla aranmak bile onlara şu an iyi geldiğini hatırlanmak duygusu mutlu ettiği bulgusuna varılmıştır. Değişen değerler ise yardımlaşma, önceden komşuların birbirleriyle daha kuvvetli ilişkileri olduğu birbirlerine ihtiyaç duyduğunda yanların olduğunu fakat şu an yaşadıkları yerlerde komşularını tanımadıklarını ifade etmişlerdir. Gelenek ve göreneklerin neredeyse tamamen bırakıldığı bunu da giyim ve kuşama yansıdığı sonucuna varılmıştır. Tamamen unutulmuş artık yaşatılmayan değerler ile ilgili bu grup ile konuşulunca özledikleri kavramları anlatmışlardır.

5.1.4.Kuşaklar Arası Çatışmalar İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Nesiller arasında değer değişimleri kuşaklar arası çatışmalara yol açmaktadır. Genç kuşakla bir sonraki kuşakların değer yargılarının arasında farklılıkarının olması kuşak çatışmalarına sebep olmaktadır. Geleneksel yapıların çözülmesi inanç ve değer yargılarında değişime yol açmaktadır. Bu da belirli sosyal dalgalanmalara sebep olur. Geleneksel koşullarda yaşayan kuşaklar çocuklarını bu şartlarla büyütmek ister fakat genç kuşak bu duruma direnç göstermektedir. Genç nesil önceki nesilleri geri kalmışlık ve tutuculukla suçlamaktadır. Böylelikle kuşaklar arası çatışma gerçekleşmektedir (Gökçe, 1971, akt. Kaya, 2011). Yeni neslin bir önceki kuşaktan gelen aktarımı kabul etmemesi yaşlıların da direnmesi belirlenen diğer bir bulgudur. Genç kuşağın mevcutta olan bazı değerleri gereksiz görmesi kuşak çatışmalarını beraberinde getirmektedir. Yaşanılan çatışmalar daha somut olarak ifade edildiğinde aile içerisinde belirlenen değer kalıplarını gençlerin kabul etmemesi. Akşam yemeğinde aile fertlerin evde olması, yaşlı bireylerin saygı ve hürmet beklemesi bir diğeri de genç neslin internet ile daha fazla vakit geçirmek istemesidir. Genç nesil aile ile bulunan ortamda bedensel olarak orada olup sosyal ortamlarda letişim kurmayı tercih etmesi aileler arasında sorunlara yol açmaktadır. Fakat genç nesil bunu oldukça normal ifade etmektedir.

21-30 yaş grubu ile yapılan görüşmede bu katılımcılar kendilerinden önceki kuşaktan bekletilerini daha çok ifade etmektedirler. Büyüklerin onlara sürekli kural koyması bu kurallar belirlenirken genç neslin fikrinin sorulmaması bu da aralarındaki iletişim kopluğuna yol açmaktadır. Kendisinden önceki nesillerin sözel olarak iletişim

kurmaktan kaçındıklarını ifade etmişlerdir. Aslında bakıldığında genç neslin daha az iletişim kurduğu düşünülürken genç nesil onlar ile iletişim kurulmasını beklediği bulgusuna varılmıştır. Bu bağlamda kuşakların birbirleriyle kuracakları iletişim diline hâkim olmaları doğru iletişimi kurmaları açısından önemlidir. Toplumda yaşlı nüfusunun artması ve bu yaşlı nüfusun günlük yaşama dair sorunlarının artması beraberinde kuşaklar arası iletişim sorunlarına yol açmaktadır (Becerikli, 2013). Kuşaklar arasında çatışmaları da yoğun olarak yaşayan gruplardan biridir bu grup. Kendisinden önceki ve kendisinden sonraki kuşakla aralarındaki beklenti farklarından dolayı çatışmalar yaşamaları mümkündür. Bu yaş grubu karakter olarak artık daha net duruş sergilemektedirler bu sebeple kendi akranlarıyla çatışmaları çok daha mümkündür. Daha özgür ve değer yargılarından uzak bir ailede büyüyen genç ile daha sınırları çizili ve değer yargılarını yaşayan bir ailede büyüyen genç arasında da çatışmaların olması kaçınılmazdır. Bu grubun beklentileri arasındadır. Yaşanılan çatışmaların sebeplerine bakıldığında varılan sonuçlar, teknoloji, dinsel kavramlar, sosya kültürel yapının değişmesi, bireysellik ve saygı olarak ifade etmişlerdir. Bu grup hayatı büyüklerden değil daha çok sosyal ortamlardan öğrendiklerini vurgulamışlardır. Bu durumunda onları bireyselciliğe götürdüğünü kabul eden bir grup olduğunu ifade edebiliriz.

Farklı nesillerde değerlerin aktarılmasını bakıldığında 31 ile 59 yaş grubuna bakıldığında katılımcıların çoğu değer aktarımın büyük bir kısmının aileden olduğunu daha sonra çevre faktörünün etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bireylerin yaşı kaç olursa olsun aile faktörünün etkisinin oldukça fazla olduğu bulgusuna varılmıştır. Bu yaş grubu yaşanılan çatışmalarda, bireysel kararlar, yaşam farkı, dayatma, bakış açısı ve iletişimsizlik olduğu sonucuna varmışlardır. İletişimsizlik ve yaşam farkının nesiller arasında yaşanan çatışmanın daha çok olduğu bulgusuna varılmıştır. Bu grup aynı zamanda ebeveyn olduğu için kendi çocuklarıyla yaşadıkları problemlerde ifade etmişlerdir. Birbirlerine hoşgörü gösteren ailelerde iletişimin daha kuvvetli olduğu hoş görü göstermeyen ailelerde gençlerin daha çok direnç gösterdiği belirtilmiştir. Kuşaklar arası yaşanılan çatışmalar iletişim eksikliğinde çok yüksek yaşandığını ve sosyal medyanın bireylerin hayatında ciddi yer almasından yaşlı kuşakla aralarında çatışmaya yol açtığı sonucuna varılmıştır. Yaşlı kuşak sosyal medyadan genç kuşağa göre daha uzak olduklarından dolayı çocuklarıyla güncel olayları konuşup sohbet etmek istemektedir fakat genç nesil sosyal ilişkilerini daha çok kendi akranları ve sosyal medyada iletişim

kurduğu kişilerle sağlamaktadır. Bu şekilde sağlanan ilişkilerin çok sağlık olmadığını ve genç kuşağın tercih ettiği süreçten endişeleri olduğunu belirtmişlerdir.

59 yaş ve üstü grup ile yapılan görüşmede nesilerin değer aktarımında sevgi dilinin olması, baskıcı olunmaması ve geçişlerin sert değil yumuşak olması gerektiğini belirtmişlerdir. Tabi ki uygularken iki itarafın da birbirine aynı iletişimde olması çünkü onlar içinde alışmış oldukları bir düzenden başka bir düzene geçmek ve kabullenmek oldukça güç olduğu fakat zamana uyum sağlayabilmek için temel değerleden vazgeçmeden yumuşamayı uygun buldukları sonucuna varılmıştır. Bu yaş grubunun değer aktarımında yaşanılan çatışmalara verdikleri cevaplara bakıldığında bazı yaşlıların değişime kapalı olması, değerlerin hızlı bir şekilde değişime uğraması ve yeni neslin ekonomiye daha fazla önem vermesi olarak belirtmişlerdir. Ekonomik seviyelerini daha iyi hale getirebilmek için bireyselleştiklerini geç vakitlere kadar anne babanın çalıştığını bu sebeple kendi anne babalarına daha az vakit ayırdıkları sonucuna varılmıştır. Çatışmalara yol açan sebepler, sabırsız olunması, sert tavırlı olunması, maneviyat eksikliği, ekonomi ve siyaset olarak belirtmişlerdir.

5.1.5.Ailenin Anlamı ve Çocuk Üzerindeki Etkisine İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Aile kavramının görüşlerine bakıldığında, her zaman ve her koşulda yanlarında olduklarını, hiçbir çıkar gözetmeden karşılıksız sevdiğini bunun da onlara oldukça iyi geldiğini ve kendilerini güvende hissetiklerini ifade etmişlerdir. Aile temeldir çocuğun hayata olan duruşunu belirler ebeveynlerin çocuklarına verdikleri koşulsuz sevgi onları hayata daha güçlü ne istediğini bilen ve çevresindeki diğer bireylere saygı duyan kişiler olmasına olanak sağlar. Günümüzde teknoljinin hayatın içerisine girmesiyle ailenin gençler üzerindeki etkisinin azalmasına yol açmıştır. Anne babaların gelişen teknolojiyi takip edip çocuklarıyla aynı dili konuşmaları bu süreci biraz daha kolaylaştıracaktır. Yapılan görüşmelerde de genç katılımcılar bazı durumlara dirençte göstermiş olsalar da temellerinin oluşmasında ailenin etkisini ifade etmektedirler.

21-30 yaş grubu ile aile kavramını görüştüğümüzde bu katılımcılar. Ailenin anlamı ve onların üzerindeki etkisi sorulduğunda elde ettiğimiz sonuçlar. Hayatımızı şekillendiren, daima yanımızda olan, bizi bir arada tutan ve en güzel şey olarak ifade etmişlerdir. Aile yaşamın temelini oluşturan en küçük olgudur. Açıklamalarda en küçük birim olarak ifade edilsede aslında aile olgusu işlevselliği açısından toplumu yansıtan en

önemli birimdir. Toplumun devamı ve değerlerin aktarımı için aile kavramı en önemli kavramdır (Sayın, 1995). Katılımcılara bu soru sorulduğunda ailen seçemediğini ve bunun bir şans olduğunu belirtmişlerdir. Kendi ailelerinde artık çekirdek aile olarak yaşadıklarını bu sebeple değer yargılarının neredeyse tümünü aileden edindiklerini hayatın içersinde almış oldukları övgülerin tüm sebebi de aileleri olduklarını belirtmişlerdir. Bazı katılımcıların bunun aksine ailenin bir yere kadar etkili olduğunu dış etkenlerin de bu sürece etki ettiğini özellikle sosyal medyanın kişilik oluşumunda ve hayata dair bakışlarında etki ettiği sonucuna varılmıştır. Tabi ki yanlış yönlere savrulduklarında ailelerinin her daim yol gösterici olarak varlıklarını hissettirdikleridir.

31-59 yaş grubu katılımcıları ailenin her şey olduğunu, (Epik, Çiçek ve Altay, 2016) birbirleriyle kan bağı ile bağlanan, evlilik, doğum ve evlatlık edinme gibi durumlarla birbirine bağlanan, aynı fiziki ortamda yaşam süren, kuşakların devam edebilmesi için toplumun en temel yapı taşıdır. Aynı zamanda geçmişten günümüze aile kurumu toplumda yaşanılan değişim ve gelişim ile belirli dönüşümlere maruz kalmıştır. Bu değişim sürecinde bazı özelliklerini kaybederken bazı durumlarda kendini korumaya devam etmiştir.

Ailenin bireye güç verdiğini ve kutsal bir kavram olduğudur. Bu grubun dış çevreden çok ailenin daha güvenli olduğunu ver her daim varlıklarını hissetmelerinin iyi geldiği sonucuna varılmıştır. Her grupda olduğu gibi bu grupta da ailenin çocuk üzerindeki öneminde rol model kavramına değinilmiştir. Bireyin tüm gelişim sürecine etki eden en önemli unsurun aile olduğu bulgusuna varılmıştır.

En son grup olan 59 yaş ve üstü ile yapılan görüşmelerde aile nedir diye sorduğumuzda. Kutsallık, korunması gereken bir değer ve birlikte yaşam olarak belirtmişlerdir. Ailecek yenilen akşam yemeklerinin aile bağları için çok önemli olduğundan genç kuşağın burada yapmış olduğu sohbetlerin hayatı boyunca etkisinde kalacağı bulgusuna varılmıştır. Ailenin çocuk üzerindeki etkisinde kendi çocuklarından örnekler vermişlerdir. Ailenin çocuk üzerindeki etkisinin çok fazla olduğunu temeli ailenin oluşturduğu fakat belirli yaştan sonra etkisinin azaldığını kendi çekirdek ailelerindeki dinamikleri ile değişime uğradığı sonucuna varılmıştır.

5.1.6.Değerlerin Kuşaklararası Aktarımına İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Ebevynlerinden görmüş ve onları etkileyen değerler üzerine verdikleri cevaplar birlik kavramı ve sorunların beraber çözüldüğü üzerine ifade etmişlerdir. Ebeveynin çocuğa model olacağı ve bu sebeple davranışlarında tutarlı olması çocuğa değer yargılarını öğretirken öncelikle kendisinin içselleştirip yaşaması çocuğun o değeri benimseyip içselleştirmesi için önemlidir. Kuşaklar arası problemleri çözebilmek için çocuğa karşı sevgi dolu, duygusal ve kabullenici olarak samimi ilişki kurmaya özen göstermeleri önemlidir. Ebeveynin çocuğa sevgisini gösterirken çocuğun ihtiyaçlarını ve kaygılarını anlamaya çalışması ve bu aşamada çocuğunu yönlendirebilmesi rahatalayabilmesi önemlidir. Çocuğa verilen sevgi ve güven çocuğun anne babasıyla özdeşim kurup onun gibi olma isteği ile ebeveyninden gelen mesajlara kabullenmesini sağlar (Demirutku, 2007).

21 ile 30 yaş grubuyla ebeveynlerinden görmüş olduğu değerler sorulunca vermiş oldukları cevaplar. Ailelerin kendi ebeveynlerine göstermiş olduğu saygıdan bahsetmişlerdir. Bir sonraki kuşak Y kuşağıdır Y kuşağı büyüklerine olan bağlılığı henüz çok güçlü ve kuvvetlidir. Komşularıyla ve çevresiyle yardımlaşan ailelere sahip oldukları sonucuna varılmıştr. Y kuşağı değer yargılarını döneme uyum sağlayarak yaşamaya çalışıyor ve aynı zamanda yaşatmaya çalışıyordur. Ailelerinden değer aktarımının nasıl olmasını istediklerini sorduğumuzda gençler daha çok model olmayı belirtmişlerdir. Ailenin yaşam fonksiyonlarından biri de değer yargılarını bir sonraki kuşağa aktarmaktadır. Bu aktarımda anne babaların değer aktarımında önemli rol oynamaktadırlar. Ailenin hangi değeri nasıl aktaracağı aktarması kadar önemlidir. Kuşaklar arası aktarımların en etkili yöntemi ailenin rol model olma yöntemidir (Doğan, 2023). Ailelerinden nasıl bir dil kullanmalarını istedikleri sorulunca katılımcılara kesinlikle iletişimi arttırmaları bazı durumlarda hüküm vermek yerine konuşarak anlayarak duygudaşlık kurarak karar vermelerinin sonucuna varılmıştır.

31 ile 59 yaş grubuna “ailelerinden almış oldukları en önemli değer nedir” diye sorulduğunda verdikleri cevaplar insancıl olmaları, saygılı olmları, sevgi dolu olmları, sofra adabı, güven duygusu ve misafirperverlik kavramlarıdır. Saygı kavramı diğer yaş gruplarıyla yapılan görüşmelerde olduğu gibi en çok ifade edilen kavramdır. Bireylerin en çok ifade ettiği kavram “saygı” değeri en çok ihtiyaç dudukları ve eksiliklerini hissetikleri değerdir. Alan yazısında yapılan araştırmada da saygı değerinin önemi ifade edilmiştir (Türk, 2009) saygı, karşımızdakine değer verdiğimizi hissettirmek.

Çevresindeki diğer bireylerin dili, ırkı ve cinsiyeti farklı da olsa onları ayırmaksızın kabul etmektir. Saygı bireyler arasında ki olumsuzlukları pozitife çeviren bir kavramdır aynı zamanda kişiler arasında ki en güzel iletişim dilidir. Bireylerin kendisine ve çevresindeki bireylere değer vermesi sonucu kendisinin de diğer bireyler tarafından değer görmesi sonucuna varılmıştır. Değer aktarımı kuşaklar arası nasıl olmalıdır diye sorulduğunda katılımcıların ailenin ve toplumun bu anlamda rol model olması sonucuna varılmıştır. Değer aktarımında yaşanılan problemleri çözebilmek için doğru iletişimin kurulması kuşakların birbirleriyle empati kurabilmesi genç kuşağın ve yaşlı kuşağın birbirlerini anlamaya yönelik bir dili kullanmasının önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

59 yaş ve üstü ile yapılan görüşmelerde, bu yaş grunun kendi ebeveyninde görmüş olduğu değerler sorulunca sır tutma, yardımlaşma, komşuluk, saygı ve birlikte hareket etme olarak belirtilmiştir. Bu yaş grubu içinde yardımlaşma eksik fakat kendi ailelerinde çok fazla gözlemledikleri kıymetli bir değerdir. Bir katılımcı babasının ramazan ayında tanımadığı insanlara sürekli pişmiş yemek dağıtmasıydı ve buna tanıklık ettiği günleri anlatırken katılımcının üzerinde bıraktığı etki kendi çocuklarında aktardığı sonucuna varılmıştır. Genç kuşaklara değer yargılarını nasıl aktardıkları sorulunca sevgi-saygı ve model olmanın öneminden bahsetmişlerdir. Bu süreçte sabır ile akatardıklarını değişen değerlere de uyum sağlamaya çalıştıklarını fakat onlar için vazgeçemeyecekleri değerler olduğunu ifade etmişlerdir. Değer aktarımında kullandıkları dil dürüst olmak, sevgi dilini kullanmak, eğitimin önemi ve kontrol denetimin her daim olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

5.2. Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlar bağlamında ileri araştırmacılara ve karar vericilere yönelik öneriler getirilmiştir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Kuşaklara arası çatışmalara ve sebeplerine yönelik çok fazla çalışma bulunmaktadır. Bunların her biri çok kıymetli ve önemlidir. Fakat yaşanılan çatışmaları çözmeye yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi önemli görülmektedir.
2. Alfa beta kuşağının karşılaşabilceği sorunlar üzerine kapsamlı bir çalışma yapılabilir.
3. Tamamen değişen ve yerine gelen değer kavramlarını anlatan ve bunu yaparken kuşakların düşüncelerine yer vererek beklentileri belirlemek.

4. Araştırmanın sınırları sadce Türkiye sınırları içerisinde gerçekleşmiştir. Dünya üzerinde ki değer kavramını daha büyük grupla ile aynı zamanda farklı demeografik özellikleri dahil edildiği çalışmaların yapılması yararlı olacaktır.

Kuşaklara Yönelik

1. Genç kuşak ile yaşlı kuşağın birbirleriyle kaliteli vakit geçirebilecekleri ortamların oluşturulması.
2. Ailelerin çekirdek aile değil geniş aile olarak zaman zaman yemekler düzenlemeye özen göstermeleri.
3. Yaşlı kuşağın diğer kuşağın yanında model olduğunu unutmayıp tüm hal ve harektlerine dikkat etmelidir.
4. Tüm yaş gruplarının birbirlerini anlamaya empati kurmaya özen göstermeleri gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, O., Batur, Z., & Ekşili, N. (2014). Kuşakların değişen yüzü ve Y kuşağı ile ortaya çıkan yeni çalışma tarzı: Mobil yakalılar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 171.

Akdemir, A., Konakay, G., Demirkaya, H., Noyan, A., Demir, B., Ağ, C., . . . Balcı, O. (2013). Y kuşağının kariyer algısı, kariyer değişimi ve liderlik tarzı beklentilerinin araştırılması. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergis*, 14.

Akhan, N. E., Subaşı, E., & Açıl, F. B. (2020). Öğretmen adaylarının kök değerlere ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 118.

Akın, Z., & Öztürk , E. (2017). Değer eğitimi sürecinde okul – aile işbirliği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 77.

Albaırqdar, O. H., & Doğanalp, B. (2020). Y kuşağının kariyer yönelimi üzerine bir uygulama. *Ekonomi, İşletme ve Yönetim Dergisi*, 55.

Alimcan, D., & Altunay Şam, E. (2017). Sosyal bilgiler dersi boyutunda değerler eğitiminin önemi ve medyanın değerler üzerindeki etkisi. *Milli Eğitim*, 241.

Altan, S., & Tarhan , S. (2018). Büyükanneden toruna: Yaşamboyu öğrenme sürecinde değer ve beceri aktarımı. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 30.

Altunsoy , Y., & Başcı Namlı, Z. (2021). Değerler Eğitimi Dergisi. *Duygu ve düşüncelere saygı değerinin etkinlik temelli öğretiminin saygı eğilimine etkisi*, 307.

Altuntuğ, N. (2012). Kuşaktan kuşağa tüketim olgusu ve geleceğin tüketici profili. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 205.

Aluş, Y. (2015). Kültürel ve toplumsal gerçekliğimiz açısından aile anlayışlarının ve türk ailesinin değerlendirmesi. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 16.

Armutçu, B., & Tan, A. (2023). Seçmenlerin siyasal davranışları üzerinde etkili olan faktörler: X-Y seçmenlerin siyasal davranışları üzerinde etkili olan faktörler: X-Y. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24.

Arslan, A., & Ulaş, A. H. (2021). Değer odaklı aile eğitim programına yönelik ebeveynlerin çocuklarının kazanmalarını istedikleri kök değerlerin belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 65.

Arslan, A., & Ulaş, H. A. (2022). Değer odaklı aile eğitim programının anne babalık becerilerine, aile iklimine ve değer odaklı yaşama etkisi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 90.

Asıcı, E., & Külekçi, E. (2021). Sosyal duyarlılık dersinin yardımseverlik ve kültürlerarası duyarlılık üzerindeki etkisi. *e-Kafkas Eğitim Araştırma Dergisi*, 358.

Ata, Z. D. (2022, 3 4). Doğumun kadın üzerindeki etkilerinin beden algısı, ilişki öz yeterliği, aile değerleri ve kendi ebeveynine bağlanması açısından incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, s. 15.

Ayberk, Y. (2020, 5 10). Değişen aile yapısında aile sorunlarının ve aile aidiyetinin incelenmesi (Cizre örneği). *Yüksek Lisans Tezi*, s. 9.

Aydın, G., & Başol, O. (2014). X ve Y kuşağı: Çalışmanın anlamında bir değişme var mı? *Electronic Journal of Vocational*, 3.

Aydoğdu, M. (2022). Türkiye'de 2001-2021 yılları arasında doğum yapan kadınların yaş kuşaklarının tespiti ve kuşaklara göre doğum eğilimleri. *Coğrafya Dergisi*, 184.

Ayhün, S. (2013). Kuşaklar arasındaki farklılıklar ve örgütsel yansımaları. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 95.

Bakar, Ü. (2019, 7 1). Aile, evlilik ve gelenek: kuşaklar arası farklılığın analizi (İnegöl'de yaşanan Erzurumlular örneği). *Yüksek Lisans Tezi*, s. 8.

Baydar, B. (2016). *Bazı demografik özelliklere göre farklı kuşakların yaşam doyumlarının incelenmesi.* Mersin: Yüksek Lisans Tezi.

Bayer, A. (2013). Değişen toplumsal yapıda aile. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 103.

Binay, M. E. (2020, 12 15). Kuşaklararası farklılıkların çalışma değerleri üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*, s. 4.

Bozkurt, V. (1990). *Ailenin toplumdaki yeri.* İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.

Bulgan, G., & Göktaş, P. (2016). X, Y ve Z kuşağı engellilerinin turizme erişebilirliğinin karşılaştırılması. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 28.

Büyükanneden toruna: Yaşamboyu öğrenme sürecinde değer ve beceri aktarımı. (2018). *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 30.

Canatan, K., & Yıldırım, E. (2009). *Aile Sosyolojisi.* İstanbul: Açılım.

Canatan, K., Esranur , K., Tuba , A., Özdemir, M., & Yılmaz, Ö. M. (2020). Geleneksel ve modern ailelerde çocuk yetiştirme tutumları. *Çekmece İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 152.

Coşkun, Y., & Yıldırım, A. (2009). Üniversite öğrencilerinin değer düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 312.

Çağcıoğlu, İ. (2018). Sekülerleşen toplumda bireyselleşen aile. *Turkish Studies*, 25.

Çelikkaya, T., & Osman, S. (2016). Değerlerin kazanılmasındaki etkili faktörler (öğrenci görüşleri). *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 169.

Çemberci, M., Sudak, M., Aşçı, S., Öz, S., & Civelek, M. (2014). Y Neslinin Örgüt Ortamındaki Davranış Farklılıklarının Analizi. *Online Academic Journal of Information Technology*, 58.

Çintaş Yıldız, D. (2009). İbrahim Zeki Burdurlu'nun eserlerinde sevgi değeri. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 208.

Çoban, A. (2020, 7 1). Değerler eğitimi bağlamında türk destan örneklerinde kök değerler. *Yüksek Lisans Tezi*, s. 11.

Demirel, Z. (2021). Çalışma hayatında geleceğin insan kaynağı: alfa kuşağı. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 1808.

Demirkaya, H., Akdemir, A., Karaman, E., & Atan, Ö. (2015). Kuşakların yönetim politikası beklentilerinin araştırılması. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 188.

Doğan, M. (2022). Türkiye'de iç göç: aile bağlamında. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, 72.

Duman, M. Z. (2019). *Kuşak çatışması : X ve Z kuşağı üzerine sosyolojik bir çalışma.* Ankara: Nobel Yayın.

Düzenli, F. (2011). *Geleneksel türk ailesindeki dönüşümün sosyal politikaya etkisi.* İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.

Ekşi, H. (tarih yok). Temel insani değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: karakter e¤itimi programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 79.

Erkenekli, M. (2013). Toplumsal kültür araştırmaları için değer merkezli bütünleşik bir kültür modeli önerisi. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 154,155.

Fazi, M., Turan, S., & Karasu Avcı, E. (2021). Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının vatanseverlik değerine ilişkin görüşleri. *Türkiye Bilimsel Araştırma Dergisi*, 69.

Gökalp, A. (2022). Ortaokul öğrencilerinin sabır değeri üzerindeki faktörlerin incelenmesi. *Sosyal Bilgilerde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi*, 36.

Göksel, A., & Güneş, G. (2017). Kuşaklar arasi farklılaşma: X ve Y kuşaklarının örgütsel sessizlik davranışı bağlamında analizi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 813.

Gör, F. (2013). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretim programında merhamet değeri.* Erzurum: Yüksek Lisans Tezi.

Gunindi, Y., & Giren, S. (2011). Aile kavramının değişim süreci ve okul öncesi dönemde ailenin önemi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 351.

Gülersel Derelioğlu, B. m. (2020, 1). Kuşak farkına göre öğretmenlerde örgütsel sosyalleşme: İstanbul ilinde bir araştırma. *Yüksek Lİsans Tezi*, s. 16.

Günaydın, F. (2021, 9 9). Türkiye'de televizyonun aile değerleri üzerine etkisi(Ordu örneği). *Doktora Tezi*, s. 106.

Güven, F. (2018). *Sosyal bilgiler ders kitaplarının milliyetçilik ve yurtseverlik değerleri açısından analizi.* Malatya: Yüksek Lisans Tezi.

Güvenç, B. (1979). *İnsan ve Kültür.* Ankara: Remzi Kitap Evi.

Halisdemir, M., Parlar, H., & Çetin, M. (2022). Kuşakların liderlik stilleri; takipçi gözünden yeni nesil okul lideri. *Turkish Journal of Educational Studies*, 455,456.

İlhan, T. (2009). *Üniversite öğrencilerinin benlik uyumu modeli: yaşam amaçları, temel psikolojik ihtiyaçlar ve öznel iyi oluş.* Ankara: Doktora Tezi.

İzmirlioğlu, K. (2008). *"Konumlandırmada kuşak analizi yardımıyla tüketici algılarının tespiti: türk otomotiv sektöründe bir uygulama".* Muğla: Yüksek Lisans Tezi.

Kahraman, B. (2015). Toplumsal yapının işleyişinde değerler ve değer rölativizmi. *Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2.

Karaaslan, S. (2014). *Kuşaklararası farklılıkları örgütler üzerinden anlamak: bir alan araştırması.* Ankara: Yüksek LİSans Tezi.

Karslı, E. (2019). Modernleşme sürecinde çözülen aile yapısı ve kadının yeniden inşası. *Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi*, 4.

Kavalcı, K., & Ünal, S. (2016). Y ve Z kuşaklarının öğrenme stilleri ve tüketici karar verme tarzları açısından karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1036.

Kaya, B. (2013). Üç kuşak arasındaki değer değişimi. *Yüksek Lisans Tezi*, s. 27.

Kayıkçı, M., & Bozkurt, A. (2018). Dijital çağda Z ve Alpha kuşağı, yapay zeka uygulamaları ve turizme yansımaları. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 55,56.

Keleş, H. N. (2011). Y kuşağı çalışanlarının motivasyon profillerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 130.

Keskin, D. (2017, 7 21). Geleneksel aileden modern aileye geçiş sürecinde ailede din eğitimi anlayışındaki değişim. *Yüksek Lisans Tezi*, s. 16.

Keskin, Y. (2008, 7 21). Türkiye'de sosyal bilgeler öğretim programlarında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması. *Doktora Tezi*. İstanbul.

Kıral, E. (2018). Kayıp giden bir değer: saygı. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5.

Kırık, A. M., & Köyüstü, S. (2018). Z kuşağı konusunda yapılmış tezlerin içerik analizi yönetemiyle incelenmesi. *Güüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1499.

Kuşdil, M. E., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psiokoloji Dergisi*, 60.

Kutlu, E. (2020, 2 24). İki ardıl kuşaktan kadına değer aktarımı: göçmen olan ve olmayan gruplarda bir inceleme. *Yüksek Lisans Tezi*, s. 18.

Kuyucu, M. (2014). Y kuşağı ve facebook: Y kuşağının facebook kullanım alışkanlıkları üzerine bir inceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 57.

Lotfi, A., Kabiri, S., & Ghasemlou, H. (2013). Değerler değişimi ve kuşaklararası çatışma: İran Khoy kenti örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 96.

MEB. (2008). *Öğrencilerin aile beklentisi.* Ankara: MEB.

Mercan, N. (2016). X, Y ve Z kuşağı kadınların farklı tüketim alışkanlarının modern dünyada inşa edilmesi. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergis*, 65.

Morsümbül, Ş. (2014, 1 14). Değerelerin kuşaklar arası değişimi; Ankara örneği. *Doktora Tezi*, s. 45.

Myradov , D. (2021). Türk aile yapısında aile içi iletişim doyumu ve aile aidiyetinin incelenmesi (Malatya örneği). *Yüksek Lisan Tezi*, s. 12.

Oğuz, A. (2011). Öğretmen adaylarının demokratik değerleri ile öğretme ve öğrenme anlayışları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 141.

Öz, Ü. (2015, 8 31). XYZ kuşaklarının özellikleri ve Y kuşağının örgütsel bağlılık düzeyi analizi. *Yüksek Lisans Tezi*, s. 11.

Özel, E., & Zelyurt, H. (2016). Anne baba eğitiminin aile çocuk ilişkilerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 29.

Özen , Y. (2012). Değerlerin kişilik ve kimlik kazanımındaki rolü. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 168.

Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 228.

Özer, P., Eriş, E. D., & Özmen, Ö. (2013). Kuşakların farklılaşan iş değerlerine ilişkin emik bir araştırma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 125.

Pekdoğan, S., & Korkmaz, H. İ. (2017). Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarına verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 60,61.

Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun eğitim fakültesi örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 77.

Sarıkaya, M. (2019, 5). Çocuk yetiştirme değerlerine ilişkin ebeveyn ve ergen görüşleri. *Yüksek Lisans Tezi*, s. 28.

Serçemeli, M., Kurnaz, E., & Özcan, M. (2015). Y kuşağı öğrencilerinin muhasebe eğitimine bakışı: Atatürk Üniversitesi Iibf'Dde bir araştirma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 263.

Serinsu, M. E. (2019, 6 26). Ailede değer eğitiminde modelleme. *Yüksek Lisans Tezi*, s. 109, 110.

Seyhan, B. Y. (2015). Başa çıkma değeri açısından sabır üzerine nitel bir çalışma. *Akademik Bakış Dergisi*, 129.

Sezer, A., & Çoban, O. (tarih yok). Ortaokul öğrencilerinin sorumluluk değeri algıları. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 27.

Sezer, A., Çoban, O., & Akşit, İ. (2017). Öğretmenlerin sorumluluk değeri algısının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 123.

Somyürek, S. (2014). Öğrenme sürecinde Z kuşağının dikkatini çekme: arttırılmış gerçeklik. *Eğitim Teknolojisi Kuram Ve Uygulama*, 66.

Sosyal bilgiler dersinde değerlerin aktarımında atasözleri ve deyimlerin kullanımı. (2012). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 97.

Şahin , M. (2023, 5 2). H. Salih Zengin'in eserlerinde kök değerler. *Yüksek Lisans Tezi*, s. 16.

Şahin , Ş., Ökmen, B., & Kılıç, A. (2019). Sevgi eğitimi dersi alan öğrencilerin sevgi ve sevgi eğitimi dersine dair görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi- Enad*, 177.

Şahin, E. (2019, 6). Farklı sosya- kültürel yapılardan gelmiş evli bireylerin aile değerleri ve aile bütünlük duygusu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, s. 7.

Şahin, F., & Özbey, S. (2007). Aile eğitim programlarına niçin gereksinim duyulmuştur? aile eğitim programları neden önemlidir? *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 8-10.

Şahin, S., & Aral , N. (2012). Aile içi iletişim. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 56.

Şahinoğlu, A., & Bebek, G. (2018). Araştırma görevlilerinin bilimsel araştırma etiğine ilişkin algıları: nitel bir çalışma. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi: Eğitim bilimleri dergisi*, 48.

Şen, Ü. (2007, 4). Millî Eğitim Bakanlığının 2005 yılında tavsiye ettiği 100 temel eser yoluyla türkçe eğitiminde değerler öğretimi üzerine bir araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara.

Şenbir, H. (2004). *Z son insan mı?* İstanbul: Okyanus Yayın.

Tahiroğlu, M., & Aktepe, V. (2015). Değerler eğitimi yaklaşımlarına göre geliştirilen etkinliklerin demokratik algı ve davranışlar üzerine etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 312.

Taneri, A. (2022). Öz denetim değerinin insan hakları yurttaşlık ve demokrasi ders kitabı metinlerinde bulunma durumunun incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 591.

Tarhan, N. (2018). *Değerler Psikolojisi ve İnsan.* İstanbul: Timaş Yayınları.

Taş, H. Y., & Kaçar, S. (2019). X, Y ve Z kuşağı çalışanlarının yönetim tarzları ve bir işletme örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*.

TDK. (2020). *Türkçe Sözlük.*

Tezcan, D. (2023). *Aile değerlerinin kuşaklara aktarımında büyükanne- büyükbaba torun ilişkisinin incelenmesi.* İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.

Topakkaya, A. (2008). Adalet kavramı bağlamında Aristoteles - Platon karşılaştırması. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 27-46.

Topal, Y. (2019). Değerler eğitimi ve on kök değer. *Mavi Atlas*, 246.

Topgül, T. Ç. (2015). *Y nesli üzerine sosyolojik bir analiz.* Ankara: Yüksek Lisans Tezi.

Tozlu, N., & Yüce, B. N. (2020). Hamdi Ülker'in eserlerinin kök değerler açısından incelenmesi. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 580.

Tulunay Ateş, Ö. (2017). Türkiye'de değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilere kazandırılması istenen olumlu özellikler üzerindeki etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 43.

Ulusoy, K. (2010). Değer eğitimi: davranışçı ve yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan tarih programlarında değer aktarımı. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33.

Varlık, F., & Sümer, F. (2022). Sosyal medyanın siyasal katılım davranışına etkisi: x, y ve z kuşakları üzerine bir inceleme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 988.

Yaızıcı, M. (2014). Değer ve toplumsal yapıda sosyal değerlerin yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 214.

Yaşar Ekici, F. (2014). Türk aile yapısının değişim ve dönüşümü ve bu değişim dönüşüme etki eden unsurların değerlendirilmesi. *International Journal of Social Science*, 210.

Yazıcı, A. (2009). *Değerler eğitiminde saygı.* Tokat: Yüksek Lisans Tezi.

Yazıcı, M. (2014). Değerler ve toplumsal yapıda sosyal değerlerin yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 212.

Yelkikalan, N., Akatay, N., & Altın, E. (2010). Yeni girişimcilik modeli ve yeni nesil girişimci profili: internet girişimciliği ve y, m, z kuşağı girişimci. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 500.

Yeşil, R., & Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 67.

Yiğit, T. (2019, 1 8). Bireyin aile değerlendirme düzeyi problem çözme becerisi arasınndaki ilişiki. *Yüksek Lİsans Tezi*, s. 17.

Yıldırım, E. (2013). Aile ve Evlilik Türleri. *Aile Sosyolojisi* (s. 131). içinde İstanbul.

Yıldırım, S. G. (2019). *Değerler eğitimine yönelik bir model önerisi: değer içselleştirme.* Bursa: Doktora Tezi.

Yıldız, E., Elibol, H., & Ada, M. (2012). Okul öncesi eğitim çağında çocuğu olan ebeveynlerin değerler eğitimi hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 2319.

Yıldız, R., & Emecen, S. (2019). Hayatı anlamlandırmada kuşaklar arası farklılıklar: üç kuşak karşılaştırmalı analizi. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 361.

Yılmaz, M. (2019). *Değerler eğitimi açısından necip fazıl kısakürek'e ait "çile" adllı eserde kök değerlerin incelenmesi.* Erzurum: Yüksek Lİsans Tezi.

Yüce, B. (2020, 8 7). Hamdi Ülkerin eserlerin kök değerler açısından incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, s. 9.

Yüksekbilgili, Z. (2013). Türk tipi Y kuşağı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 343.

EK1: Veli Onay Formu **……/…../…….**

VELİ ONAM FORMU

Sayın Veli;

Bu çalışma, DOÇ. DR. Hanifi PARLAR danışmanlığında İstanbul TicaretÜniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisans programı öğrencisi Melike KIROĞLU tarafından yürütülen "Ailedeki Değer Kavramının Farklı Kuşaklardaki Anlamı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma" isimli bir tez çalışmasıdır. Bu çalışmanın örneklemine sizin 18 yaşın altındaki çocuğunuza da yer vermek istiyoruz. Çocuğunuzun araştırmaya katılımı sizin olur vermenize ve çocuğunuzun isteğine bağlıdır.Araştırma sürecinde istediğiniz zaman çocuğunuzun araştırmaya katılmasını reddedebilir veyaçocuğunuzu araştırmadan çekebilirsiniz. Çocuğunuzu ve sizi ortaya koyacak kayıtlar gizli tutulacak, kamuoyuna açıklanmayacak ve araştırma sonuçlarının yayımlanması halinde bile kimliğiniz gizli kalacaktır.

GÖNÜLLÜ OLURU

Bilgilendirilmiş Onam Formunda ve yukarıda yer alan tüm açıklamaları okudum. Bu çalışmayıyürütensorumlu araştırmacı tarafından; yukarıda konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili tarafıma yazılı ve sözlü açıklama yapılmıştır. Velisi olduğum (Adı-Soyadı)

……..…

isimli çocuğumun bu araştırmaya gönüllü olarak katıldığını, istediğimiz zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabileceğini ve kendi isteğimize bakılmaksızın araştırmacı tarafındanaraştırma dışı bırakılabileceğimi biliyorum. Söz konusu araştırmaya, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızınçocuğumun benim rızamla katılmasını kabul ediyorum.

Velinin Adı Soyadı	
İmza	
Tarih	……/……/……..

Evet ( ) Hayır ( )

Araştırmacının Adı Soyadı	
İmza	
GSM No	
E-Posta	

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL ONAYI ALMIŞTIR
Kurul Tarihi: 21.07.2023
Kurul Karar No: 8-3

EK2: Demografik Bilgi Formu

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Yaşınız

16-20 ( ) 21-30 ( ) 31-59 ( ) 60 ve üstü ( )

2. Cinsiyetiniz?

Kadın ( ) Erkek ( )

3. Medeni Durumunuz?

Bekar ( ) Evli ( ) Dul ( ) Diğer ( )

4. Eğitim Durumunuz?

( ) İlköğretim
( ) Lise
( ) Önlisans
( ) Lisans
( ) Yüksek Lisans
( ) Doktora

5. Çocuğunuz var mı?

Evet ( ) Hayır ( )

6. Evet ise kaç tane?

Bir( ) İki ( ) Üç ( ) Dört ( ) Beş ( ) Daha fazla ( )

7. Çocuklarınız dışında evde bakmakla yükümlü olduğunuz biri var mı?

Evet ( ) Hayır ( )

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURUL ONAYI ALMIŞTIR
Kurul Tarihi: 21.07.2023
Kurul Karar No: 8-3

Tarih:04/08/2023 10:12
Sayı: E-65836846-044-294261
REKTÖRLÜK
294261

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ

Sayı : E-65836846-044-294261 4.08.2023

Konu : Etik Onayı

Sayın Melike KIROĞLU

İlgi : 22.06.2023 tarihli dilekçeniz.

İlgi yazınız ile "Ailedeki Değer Kavramının Farklı Kuşaklardaki Anlamı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma" isimli çalışmanın yarı yapılandırılmış görüşme sorularına Etik Kurul onayı talep edilmektedir.

Adı geçen ve ekte yer alan yarı yapılandırılmış görüşme soruları, Üniversitemiz Etik Kurulunca incelenereketik tanım, değer ve ilkelere aykırı bir düzenleme tespit edilmediği, önerilen yarı yapılandırılmış görüşme sorularının etik kurallara uygun olduğu ve etik onayının verildiği ifade edilmiştir.

Konuya ilişkin bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Ömer ÇAHA
Rektör Yardımcısı

Ek: Etik Onaylı Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları